DORU NOVACOVICI

IN ROMANIA DUPA GRATII

Doru NOVACOVICI

În România DUPĂ GRATII

FUNDAŢIA PENTRU TINERET BUZĂU

Varianta V1.0
Martie 2020

INCHISORILE ŞI
LAGARELE DE MUNCA FORŢATA
IN ROMANIA
BUCOVINA
DE NORD
UNGARIA
URSS
BASARABIA
JUGO-SLAVIA
BULGARIA
TERITORIU CEDAT
BULGARIEI - 1940
Inchisoare centrală - izolare totală, secret absolut
Mină
Inchisoare pentru pedepse uşoare
Lagăr de muncă forţată
Zonă de deportare masivă

CĂTRE CITITORI

Aceste mărturii senzaţionale au văzut pentru prima dată lumina tiparului la sfârşitul anului 1982 la München, în Germania. Largi extrase din cartea „În România după gratii” au fost difuzate la radio „Europa Liberă”. Ascultătorii de atunci ai acestui post de radio – şi erau foarte numeroşi, slavă Domnului – au putut auzi de fostul deţinut politic, inginerul Doru Novacovici, condamnat pentru crima de uneltire contra rânduielilor comuniste. Am rămas consternaţi de ororile şi cruzimea cu care erau trataţi cei sortiţi la exterminare. Ulterior, cartea a fost tradusă în limba franceză, fiind editată în anul 1985 de J.L.B. Editions din Saint Maur–Paris. Împrejurările permit ca cititorii din ţară să se cutremure de infernul pe care l-a întruchipat gulagul românesc, tocmai pentru ca astfel de bestialităţi să nu se mai repete. Apariţia cărţii a fost precedată de numeroase prezenţe în presa românească, la radio şi la televiziune a domnului Novacovici.

În prezenta ediţie românească numele victimelor nu au mai fost prescurtate sau modificate, cum s-a procedat anterior, de teama represiunilor la care s-ar fi putut deda autorităţile. Cititorii au dreptul şi chiar datoria să cunoască sub adevăratul lor nume nu numai pe torţionari, ci şi pe cei care au suferit. În ceea ce-l priveşte pe autorul cărţii, acesta a fost unul dintre iniţiatorii Uniunii Mondiale a Românilor Liberi, organizaţie constituită la Geneva în anul 1984 şi care are în prezent peste 30 filiale, în ţară ca şi filiale în alte 24 de ţări de pe toate continentele. Exprimăm mulţumiri autorului, în prezent şi Secretar General al U.M.R.L., pentru că a încredinţat tiparului şi în România a cărţii document „În România după gratii”.

Editura

Pentru Rodica, Sylvia şi Diana,
aceste adevăruri despre cetatea întunericului
ca să aprecieze mai bine cetatea luminii.

CUVÂNT ÎNAINTE

Rândurile ce urmează, sunt mărturii trăite de mine într-o veritabilă cetate a întunericului. Am căutat să descriu fidel trista realitate şi n-am urmărit un anumit stil literar. Consider că fiecare din cei ce au fost alături de mine în această dramă a poporului nostru sunt datori să scrie aşa cum pot spre a mărturisi generaţiilor ce vor veni adevărul despre cele petrecute generaţiei noastre.

Chiar dacă mărturiile se vor repeta, ele vor trebui scrise, spre a completa cronica represiunii comuniste din România. Eu am încercat s-o fac, căci copiii copiilor noştri trebuie să cunoască adevărul.

Autorul

I

URMĂRIREA

Motto:
Cu mine vin roiesc într-una
Cei fără neam şi fără număr.
Ce-au sprijinit întotdeauna
Eternitatea pe-al lor umăr.
Vin cei de-o lege cu pământul,
Copiii soarelui de vară.
Eu. solul lor, le port cuvântul.
Şi-n suflet sfânta lor povară.
(Octavian Goga „Strămoşii”)

Duminică, 27 septembrie 1959, era o zi caldă de toamnă. Pe strada Titu Maiorescu frunzele arborilor începuseră să cadă. Covorul nu era încă format, dar scotea un foşnet specific când trecea un pieton. La intersecţia cu strada Ion Maiorescu, pe colţul diametral opus clădirii unde locuiam de curând, am remarcat dimineaţa când am ieşit un om ce mă privea cu atenţie. Îmi părea o figură cunoscută şi am avut pentru un moment intenţia să îl salut, spre a nu face o gafă. Nu-mi aminteam bine, unde văzusem de câteva ori în ultimele săptămâni, acest chip blond cu capul rotund şi cu o tunsoare scurtă cu cărare pe dreapta. Poate la serviciu, la facultate, sau pe şantiere! Aveam cu mine o valiză goală şi mergeam pe strada Maica Domnului, la locuinţa părintească, să-mi iau câteva lucruri de îmbrăcăminte.

De câtva timp, aveam anumite presimţiri curioase. Nu ştiu de ce, tocmai astăzi aveam presimţiri negre, căci alternativa unei arestări în ceea ce mă privea, era veche de mai bine de şapte ani.

Din primăvara anului 1952 mă hotărâsem să acţionez într-un fel împotriva regimului de asuprire şi teroare ce se instaurase în ţară cu ajutorul armatei sovietice. Acţiunea mea era temerară şi mi-am dat seama că nu pot să reuşesc mare lucru de unul singur Totuşi, mi-am procurat materiale, spre a crea o mică tipografie

clandestină, unde să fac o serie de manifeste. Această activitate secretă, era în podul casei din strada Maica Domnului. Atunci când lucram, introduceam toate materialele într-o nişă, pe care o acopeream cu cărămizi. Din 1952 şi până în octombrie 1956 am utilizat această metodă tinerească de acţiune anti-comunistă, de care eram mulţumit, deşi reprezenta poate, ca acţiune, o picătură într-un ocean. Manifestele le răspândeam în şcoli, în facultăţi şi chiar în cutiile de poştă, de o manieră ce deruta securitatea, atât ca mijloace de execuţie a textelor, cât şi ca zonă de răspândire. Schimbam mereu zonele în care lansam manifestele şi, în decurs de patru ani, reuşisem să împrăştii zeci de mii de apeluri la lupta contra dictaturii, pentru libertate în România. Pe vremea aceea credeam că libertatea în ţara noastră se poate din nou instaura de românii înşişi, prin credinţa şi hotărârea celor ce luptă.

Cu ocazia revoluţiei maghiare, am fost convins că e cazul să ieşim din anonimat să ne organizăm, spre a fi mai puternici. Speram că organizaţi fiind, vom primi şi ajutorul Occidentului şi al Americii. Nu numai cei ca mine, tineri şi neexperimentaţi, sperau într-un sprijin din exterior, ci şi cei mai în vârstă aşteptau mereu ca Statele Unite ale Americii, far al libertăţii şi democraţiei, să intervină într-un fel sau altul...

Strada Maica Domnului, din cartierul Tei, e o stradă zgomotoasă, căci are tramvai şi o circulaţie intensă. La linia ferată, am întors instinctiv capul când trebuia să traversez şi am avut certitudinea că omul blond, cu cap rotund, mă urmărea. Am grăbit pasul şi am trecut strada. În colţ văd casa părintească, la parter farmacia şi deasupra uşa deschisă de la balcon, unde era camera fratelui meu. Vis-à-vis, cu mâinile la spate, un om negricios cu părul lins, îmbrăcat cu o scurtă de piele mă privea cu interes când deschideam uşa. O altă figură cunoscută, pe care a vedeam din când în când că staţiona aproape toată ziua pe Calea Victoriei, vis-à-vis de biroul ce-l aveam acolo. Am intrat repede. Acasă era bătrâna mea bunică, tata, fratele meu Dan şi sora mea Doina, în vârstă de 19 ani. M-am dus imediat după perdea să privesc strada.

Omul blond cu cap rotund se bucura că-şi întâlnise prietenul, pe negriciosul ce-l văzusem la intrare. Îşi vorbeau ca doi buni prieteni ce nu se văzuseră de mult. Era clar că filajul era deschis, iar arestarea mea părea iminentă. Aş putea oare să scap de urmăritori?? Cum?? Ei sunt o echipă, au mijloace moderne,

maşini., motociclete etc. Cei doi de vis-à-vis rămăseseră împreună, nu voiau să se despartă! De ce?? Pentru moment nu bănuiam. După câtva timp mi-am dat seama că ar putea să fie urmărit şi Dan. N-am discutat nimic cu el pentru moment. O primă măsură, pe care am luat-o a fost să distrug o serie de materiale ce le aveam în pod şi în casă. Am cerut sfatul tatălui meu, care era singura persoană ce putea să mă ajute. El a plecat cu o serie de materiale secrete să le depoziteze în altă parte sau să le distrugă. După perdea, am urmărit pe cei doi de vis-à-vis. Erau tot acolo, vorbeau şi râdeau. S-au făcut că nu observă plecarea lui. Nu mi-am dat seama, dacă l-a urmărit cineva. Poate o fi fost al treilea, pe care nu l-am văzut.

La întoarcere, la prânz, tata mi-a spus c-a rezolvat totul şi că e sigur că n-a fost urmărit nici pe jos, nici în tramvai şi nici când a fost în taxi.

Am rămas toată ziua în strada Maica Domnului. Către ora 14, cei doi „prieteni" ce între timp se plimbau pe trotuar fără să-şi vorbească, s-au urcat într-o „Volgă" neagră şi au plecat spre Lacul Tei. M-am întrebat ce s-a petrecut şi dacă n-au adus pe alţii în loc. Pe trotuar trecea destulă lume, dar n-am observat nimic suspect. Am discutat cu Dan, i-am spus temerile mele, dar nu i-am spus ce-am aranjat cu tata. ca precauţie suplimentară. Casa părintească are ferestrele către strada Maica Domnului şi balconul pe colţ cu strada Şoltuzului, unde se afla şi fereastra de la dormitorul lui tata. Dan a avut ideea să privească cu atenţie pe această fereastră şi m-a chemat repede.

Iată doi „îndrăgostiţi" ce se ţin de mână şi patrulează în faţa Alimentarei! Nu ştiu de când sunt aici, dar ar fi bine să-i verificăm. Am fost de acord cu el, că cei doi nu sunt atât de îndrăgostiţi cât se pare căci amândoi, pe rând, aruncau ocheade spre uşa noastră de la intrare. I-am spus lui Dan să se îmbrace şi să iasă alergând spre staţia tramvaiului de la şina ferată. După cinci minute, Dan a ieşit în fugă iar eu priveam de după perdea. Tânăra „îndrăgostită" şi-a lăsat „iubitul" şi a plecat repede după Dan. Era clar că şi Dan era urmărit şi că cei doi reprezentau schimbul celor ce plecaseră cu Volga neagră.

După o scurtă plimbare, Dan a revenit şi mi-a confirmat observaţiile mele. Filajul era deschis chiar provocator, şi n-a fost posibil să scape de urmărirea ei. Ea revenise pe trotuarul de pe strada Şoltuzului. Mă gândeam că arestarea ar putea să survină

chiar în timpul nopţii, aşa cum e obiceiul securităţii comuniste.

Am plecat spre locuinţa mea de pe strada Titu Maiorescu, după ora 21. Strada părea pustie, nu mi-am dat seama că eram urmărit. Am venit o staţie cu tramvaiul 17, până la şoseaua Ştefan cel Mare şi apoi o staţie cu tramvaiul 26, până la Obor. Strada Titu Maiorescu era cufundată în întuneric, într-o linişte inexplicabilă. Numai fâşâitul frunzelor sub picioarele mele părea că-mi vorbeşte.

Am intrat, am urcat la mansardă unde-mi aveam camera, am aprins lumina şi-am căutat să-mi revăd puţin gândurile şi evenimentele de ultimă oră. Am verificat banii ce-i aveam, economiile mele şi ce-mi dăduse tata şi mi-am făcut bagajul, încercând totuşi să plec. Poate reuşeam să trec frontiera în lugoslavia. Tata îmi spusese, c-ar fi bine să nu plec şi să nu răspund la filajul deschis provocator, ce mi se face. şi dacă totuşi scap de urmăritori şi reuşesc??

Era ora 10 seara, greierii se auzeau pe micul balcon al camerei mele, când mi-am zis să verific din nou dacă e posibila plecarea. Am lăsat lumina aprinsă, am coborât cu grijă fără să fac zgomot. Am ieşit în curticica clădirii, unde m-am apropiat de poartă. În acelaşi loc unde dimineaţa era blondul cu cap rotund, se găsea un alt bărbat cu un fulgarin deschis la piept şi cu o ţigară în colţul gurii. Nu m-a văzut, căci n-am deschis poarta. M-am ascuns după gard şi-am aşteptat să văd ce face. Avea o mână în buzunar şi în cealaltă ţinea ţigara. Zarurile erau aruncate. În acest context poate sfaturile lui tata sunt mai bune. Le voi asculta. M-am culcat dar n-am reuşit să dorm. Eram în urmă cu şapte ani, lângă corpul mutilat de comunişti al unchiului meu Traian, ce reuşiserăm printr-un miracol să-l recuperăm din lagărul Ghencea. Avea capul spart, corpul plin de răni deschise, vânătăi şi piciorul rupt de la genunchi. Îl mângâiam pe faţa lui blândă şi bună. Am avut impresia că şi el mă mângâie şi-mi spune: „Nu-i suficient să-ţi iubeşti aproapele, nu-i suficient să-i faci bine, trebuie să te sacrifici pe tine, ca el să vadă într-adevăr răul, în toată goliciunea lui: jertfa de sine este un element al luptei pentru binele aproapelui tău!”

Acest om care a admirat şi a studiat în Franţa scrierile lui Jean Jaurès, deşi bunicul îl trimisese să facă *belle arte*, era convins că social-democraţia poate aduce fericirea oamenilor. Era membru al Partidului Social-Democrat condus de Titel Petrescu, a avut tipografia lui, ziarul lui. Dar tot ce era al lui, era al oraşului de

provincie unde conducea mişcarea socială spre binele omului. A făcut teatru, teren de sport, cinematograf, şcoli, în oraşul lui natal. S-a dăruit celor sărmani, spre a-i ridica la lumină. Pentru că a fost adept al democraţiei pluraliste a fost lovit cu bara în cap la Trivale, frumosul parc al Piteştiului, în 1945, de haimanalele dirijate de comunişti. Apoi, după 19 noiembrie 1946, când comuniştii cu ajutorul Armatei Roşii au trucat alegerile şi au pus mâna pe ţară, acest om minunat a fost aruncat în închisoare, unde-a stat în anchetă până în mai 1952, când a fost asasinat. Atunci aveam 19 ani, terminasem liceul, intram în viaţă. Dar corpul mutilat al acestui om, care a căutat să facă atât de mult bine pentru concetăţenii săi, nu mă lăsa să dorm. Au trecut 7 ani şi parcă e ieri: au trecut 13 ani şi parcă e alaltăieri, când nenea Traian personifica cel mai bun om ce l-am cunoscut eu, cu ochiul minţii unui copil de 13 ani.

Era înalt, voinic, cu o mustaţă mare şi neagră şi o privire caldă ce radia bunătate. Era lângă mine şi mă încuraja. Trebuia să rezist la tot ce se va întâmpla.

Îţi mulţumesc ţie, imagine blândă de sfânt, că mi-ai arătat prin jertfa ta drumul ce trebuie să-l urmez în viaţă, un drum plin de piedici şi suferinţe, dar demn şi drept: drumul luptei pentru libertatea ţării mele îngenuncheată de comunism.

Peste câteva zile, la 1 octombrie 1959, trebuia să iau în primire postul de asistent universitar la Catedra de Construcţii Civile, ca urmare a concursului la care reuşisem în februarie acelaşi an. Rămâneam în producţie, ca inginer cu jumătate de normă, la întreprinderea de construcţii unde lucrasem până atunci. Era o nouă activitate profesională şi după mine, foarte importantă politic, căci eu consideram că lupta ideologică trebuia dusă în mijlocul studenţilor, intelectualii de mâine, ce trebuie să fie noua generaţie de luptă împotriva comunismului. Trebuia să urmăm o linie strategică clară, cu tactici diverse şi neaşteptate structurii existente, cu infiltraţii de jos în sus în organizarea politică comunistă. Numai aşa puteam lupta eficient la momentul oportun...

Eram mereu urmărit, echipele de urmărire erau aceleaşi, în sensul că aceiaşi oameni se roteau şi nu mă slăbeau din ochi. Imobilul din strada Maica Domnului era pus sub observaţie, iar Dan era de asemenea urmărit îndeaproape. În fond, căutau să observe cu cine ne întâlnim şi cu cine vorbim, încercând să ne

provoace să părăsim Bucureştiul.

N-am răspuns la provocare şi-am rămas în această postură de urmăriţi, 24 de ore din 24. În această perioadă n-am contactat pe nimeni dintre cunoscuţi. Aşteptam să se producă evenimentul. Nu-mi era teamă, căci implacabilul niciodată în viaţă nu se poate ocoli.

* * *

30 septembrie 1959 a fost o zi cu cer senin, înăbuşitor de caldă. Dimineaţa am fost la sediul întreprinderii, unde am vorbit cu inginerul şef Pupăzan, căruia i-am spus că a doua zi încep activitatea la facultate. Inginerul, un bărbat înalt, prezentabil, m-a ajutat în perioada concursului de asistent, dându-mi posibilitatea să lipsesc motivat, spre a mă pregăti mai bine. N-am discutat niciodată prea mult, dar între noi se formase o afinitate deosebită. şi el dorea să intre în învăţământul superior şi ştiam că este un inginer capabil, bun specialist în acustica construcţiilor.

În aceeaşi zi, am trecut şi pe la Facultate, unde am vorbit cu profesorul Drogeanu, şeful Catedrei de Construcţii, unde trebuia să funcţionez ca asistent. Profesorul, un comunist vechi, care a ajutat Partidul Comunist, devenise membru de partid în 1945. Nu ştiu de ce devenise comunist, el, ce-şi luase diploma de inginer în Italia şi cutreierase lumea ca un adevărat „fiu de bani gata”. Cum nu putea să vadă impostura şi nedreptăţile flagrante ce le făcea Partidul Comunist??? Nu se punea chestiunea de a-l convinge de contrariul pe profesorul Drogeanu, căci doar Partidul Comunist l-a făcut profesor şi vicepreşedinte al Comitetului de Stat pentru Arhitectură şi Construcţii şi trebuia să-i mulţumească partidului ce i-a făcut aureola ce-o are.

Mereu cu agenţii securităţii după mine, am trecut spre seară prin strada Maica Domnului. Dan era acasă, se pregătea să înceapă facultatea a doua zi. Era student în anul III la Construcţii. Doina era la o prietenă, iar bunica trebăluia pe la bucătărie.

Înainte de a pleca, a apărut şi tata, ce avea parcă o figură gravă. La plecare m-a îmbrăţişat într-un fel aparte şi făcându-mi un semn al crucii pe piept mi-a spus : „Orice s-ar întâmpla şi oricât de greu ţi-ar fi, nu uita că ai o moştenire, cinstea şi onoarea familiei noastre”, şi apoi, cu lacrimi în ochi, a continuat: „Mama ta

va fi cu tine în permanenţă, trebuie să fii demn şi curajos!”

Am plecat agale, reflectând la spusele tatei şi spre a avea timp mai mult, m-am dus pe jos la locuinţa mea din strada Titu Maiorescu. Imaginea mamei, pe care am divinizat-o întotdeauna, era acum alături de mine. Nu mă mai interesa cine e în spatele meu, putea să fie oricine, chiar o întreagă divizie de urmăritori. Mă simţeam mai tare ca niciodată şi am simţit atunci mai mult ca oricând, că există Bunul Dumnezeu, care e alături de mine ca şi imaginea sfântă a mamei.

II
ARESTAREA

motto:
În drum nu se desfac prăpastii
Şi-n negură se-mbracă zarea.
Eu în genunchi spre tine caut.
Părinte, orânduie-mi cărarea.
(Octavian Goga „Rugăciune”)

Aţipisem de curând, dar m-am trezit brusc cu bătăi puternice în uşa camerei. Am aprins veioza. Era 1 noaptea. Am întrebal cine e şi mi s-a răspuns „E urgent, deschide” Am spus să aştepte puţin, spre a mă îmbrăca. După răspunsul meu am auzit o lovitură surdă şi uşa a cedat. În cameră au intrat doi oameni cu pistoalele în mâini. Eu eram în picioare în mijlocul camerei şi am fost împins la perete sub ameninţarea pistoalelor. M-au percheziţionat rapid, căci eram în pijama. Îmi dădusem seama, după bătăile în uşă, cine erau, dar acum mă trezisem de-a binelea şi le am replicat: „Ce doriţi, cine sunteţi??” Unul dintre ei, mai mic de stat, cu o frunte lată şi doi ochi mici verzulii, mi-a scos o legitimaţie pe care era scris „Direcţia Securităţii Statului” - maior Popa: şi mi-a spus că trebuie să-i însoţesc imediat. În timp ce mă îmbrăcam sub atenta urmărire a lui Popa, un altul şi-a făcut intrarea în cameră şi împreună cu colegul lui Popa au început să percheziţioneze încăperea. Au aruncat imediat tot ce au găsit în dulap, în birou şi pe măsuţă în mijlocul camerei. Au întors pe dos toate buzunarele hainelor, au verificat salteaua. Popa m-a întrebat unde sunt armele şi muniţiile şi ce arme de luptă am. I-am răspuns că este vorba de o neînţelegere, la care el a insistat repetând întrebarea. I-am spus din nou zâmbind: „Dacă insistau, vă pot spune, că am câteva mitraliere, tunuri, dar numai două tancuri,. iar muniţiile sunt în depozitul armatei!” Popa a scrâşnit din dinţi, dar colegul lui care tocmai răsturnase în mijlocul camerei un sertar al biroului, se repede spre mine şi-mi trânteşte o cizmă în spate. Lovitura m-a

proiectat în pat! „Vrei să râzi de noi?” îmi replică respectivul şi se repezi din nou asupra mea, dar la un semn al lui Popa s-a oprit. M-am ridicat din pat ţinându-mă de mijloc, căci lovitura fusese la bazin, şi-am continuat să mă îmbrac.

Popa a deschis uşa camerei ce dădea în culoar şi a ordonat să se verifice cele două camere alăturate. Una era bucătăria şi cealaltă era podul. Se pare că pe culoar erau câteva persoane căci s-a auzit ropot de picioare, ce plecau să execute ordinul. Apoi Popa mi-a comunicat că pot să-mi iau şi o haină mai groasă A continuat cu întrebări privind locul unde sunt ascunse documentele secrete, cifrul, postul de radio-emisie. La întrebările lui în cascadă, pe care le lua din nou de la capăt, nu i-am mai răspuns nimic. I-am spus chiar că refuz să vorbesc şi deci să răspund la întrebările ce mi se pun.

Percheziţia a durat două ore, căci la 3 dimineaţa Popa a ordonat plecarea. El era singurul cu pistolul în mână, ceilalţi le introduseseră în buzunare. Când am ieşit pe culoar aveam în spate pe cei trei din cameră. În culoar erau alţi trei, din care unul avea un pistol automat. Doi au plecat înainte, iar cel cu pistolul automat mergea cu spatele şi ţeava îndreptată spre mine. În această formaţie am coborât scara secundară a imobilului şi am ieşit în curtea casei. În poartă încă un civil. Deci şapte veniseră să mă aresteze. Pentru ce această desfăşurare de forţe? N-am putut să înţeleg. Figurile, prin întuneric, ale acestor invadatori, ce au forţat trei uşi spre a intra în cameră, nu spuneau nimic. Tineri între 20 – 30 de ani, îmbrăcaţi cu haine destul de ponosite, unul în cizme şi scurtă de piele, ceilalţi în pantaloni şi cămăşi. Privirile lor erau parcă la fel, ochii le străluceau ca la canibalii ce aşteaptă momentul suprem al ospăţului! Figurile lor radiau ură şi totuşi teamă. Ce curios! Mai normal era ca figura mea să trădeze teamă şi nu a lor. Nu-mi vedeam figura proprie, dar mă simţeam mai tare ca niciodată. Poate şi pentru că acest moment îl întrezăream de mult şi nu era o surpriză pentru mine.

* * *

În faţa casei, două maşini Volga: Popa m-a apucat de braţ şi m-a împins în prima Volga neagră. S-a urcat lângă mine, iar în faţă s-a urcat unul din cei doi ce făcuseră percheziţia în cameră. Şoferul era civilul ce-l zărisem în poartă, când am coborât. Ceilalţi cinci s-

au îndreptat spre a doua maşină Volga, ce era pe colţ cu strada Ion Maiorescu.

În maşină, Popa mi-a întins o pereche de ochelari din tablă neagră şi mi-a spus să-i pun la ochi. Pentru că nu i-am răspuns favorabil, mi i-a pus el scrâşnind printre dinţi: „Ai să vezi tu pe dracul”. Am încercat să-i mişc fără a utiliza mâna şi fără a mă observa. N-a fost posibil, căci Popa se ocupa numai de a urmări dacă ochelarii sunt bine puşi. Mereu îi îndrepta şi-mi făcea imposibilă manevra de a-i mişca puţin spre a vedea drumul.

În mare viteză limuzina neagră a străbătut străzile Bucureştiului. În acel moment securitatea avea, pe lângă numeroase clădiri conspirative, aresturile principale la Uranus şi Malmaison, pentru Bucureşti şi Calea Rahovei, pentru regiune. În mod normal, trebuiau să mă ducă la Malmaison sau Uranus. După o oprire bruscă şi-un zornăit de porţi metalice, maşina a mai făcut câţiva metri şi s-a oprit. Am coborât împins de la spate de Popa, care m-a introdus într-o cameră mică, unde mi-a luat ochelarii. În cameră era un gradat în haine kaki de securitate, ce stătea la un birou şi un al doilea ins ce avea pantaloni kaki şi cămaşă albă şi care stătea în picioare. Popa i-a înaintat gradatului o hârtie şi buletinul meu de identitate, apoi a plecat. Gradatul ce stătea în faţa biroului, mi-a spus să mă dezbrac şi a dat ordin omului în cămaşă să mă percheziţioneze.

Mi-au luat şireturile de la pantofi, cureaua, tot ce aveam în buzunare şi mi-au dat o cană şi un castron metalic. Apoi, s-a prezentat un alt gradat cu o pereche de ochelari din tablă neagră. După ce mi-a pus ochelarii, a început să mă împingă de la spate.

Am ieşit pe un culoar cu miros acru şi ne-am continuat drumul urcând mereu trepte, nu multe, dar suficiente ca să mă împiedic şi să mă lovesc. Însoţitorul meu, avea o plăcere sadică să mă lase să mă împiedic la trepte şi chiar să mă împingă, când eram lângă ele.

După primele lovituri la gleznă, mi-am dat seama de intenţia lui şi când însoţitorul mă împingea, eu încercam cu piciorul înainte de a paşi. Acest lucru l-a înfuriat şi m-a împins cu şi mai multă forţă. Mi-am scos ochelarii şi l-am întrebat; „Ce ţi-am făcut eu să te porţi aşa cu mine??”. Gradatul a urlat repezindu-se la mine şi îndesându–mi pe cap ochelarii.

Ajunsesem, însă, chiar în faţa încăperii în care trebuia să fiu introdus. În puţinul timp cât am stat fără ochelari, am zărit un

culoar lung cu uşi spre celule pe o parte şi ferestre spre stradă pe cealaltă. Uşa a fost deschisă, m-a împins în celulă şi mi-a luat ochelarii.

În spatele meu s-a trântit cu forţă uşa, s-a auzit zăvorul şi cheia în broască. În faţa mea, sculaţi din somn, căci era ora 4 dimineaţa, doi oameni au coborât din paturi să mă primească.

III

ANCHETA

Motto:
Când l-au închis după zăbrele
Şi paznicii l-au petrecut
L-au despuiat de toate cele.
De tot sărmanul lui avut...
(Octauian Goga – „Coarde vechi”)

Iată-mă în vestitul arest al Securităţii de pe strada Uranus colţ cu strada Mihai-Vodă, în localul fostului arsenal al armatei. Mi-am dat seama imediat că sunt acolo, pentru că a trebuit să urc şi să cobor câte 3 – 4 trepte, din timp în timp. Celula în care intrasem avea trei paturi şi aproape 10 metri pătraţi. Cei doi ce m-au primit s-au prezentat imediat cu glasul în şoaptă. Mi-au spus că nu e voie să se vorbească şi că e bine să stau culcat încă o oră, căci la ora 5 va fi „deşteptarea” şi atunci vom putea discuta în şoaptă.

Le-am ascultat sfatul şi-am stat culcat pe noul meu pat din noua mea locuinţă. Revedeam cu ochii deschişi, ca într-un vis, tot ce s-a petrecut în ultimii 7 ani, drumul parcurs, dorinţa mea de a contribui la lupta pentru libertatea ţării. Simţeam în piept un fier roşu ce mă ardea. Era o durere surdă, ce se referea nu la situaţia mea prezentă şi viitoare, căci nu eram naiv şi ştiam ce se va petrece, ci la faptul că nu voi mai putea continua activitatea mea.

Această oră, între 4 şi 5 dimineaţa, în ziua de 1 octombrie 1959, a condensat 7 ani de zbucium şi căutări, activităţi şi nelinişti, ce i-am pus la dispoziţia Ideii de libertate. Ce se va întâmpla de-acum înainte, numai bunul Dumnezeu va hotărî. În acest sens m-am rugat Lui cu credinţă, să mă ajute şi să mă întărească.

* * *

La ora 5, s-a dat deşteptarea. După câteva minute, vizeta de la uşă s-a deschis şi-o mână necunoscută aruncă în cameră o haină şi-un pulover. Apoi un chip răstit priveşte prin vizetă şi strigă: „Boarfele sunt ale tale, bă?”

Cobor din pat şi le ridic de jos. Erau într-adevăr ale mele. O haină şi puloverul de schi ce le aveam în strada Maica Domnului. Mi-am dat seama că au fost şi acolo şi că Dan e probabil într-o celulă alăturată.

Mi-era inima strânsă la gândul că şi tata ar fi arestat. După o oră se deschide iar vizeta şi ni se cer cănile metalice. Primim aşa-zisa cafea din maltz, 200 grame de pâine neagră şi o bucăţică de 15 grame de marmeladă. Eu las alături micul dejun şi privesc cum mănâncă cei doi colegi de celulă. În ochi aveau ceva straniu, în plăcerea cu care sorbeau cafeaua. Unul dintre ei era slab, cu ochii în orbite, puţin adus de spate, dar cu o privire ce radia bunătate. Se apleacă spre mine şi-mi spune să nu-mi fie teamă, că sunt la arestul securităţii din Uranus şi că indiferent ce metode se vor utiliza, să rezist şi să nu-mi denunţ prietenii. Îmi spune că a fost colonel în armata regală, că este închis din 1950, că a fost condamnat la 10 ani, că ar mai avea 9 luni de executat. A fost adus din Gherla spre a fi interogat în legătură cu o serie de foşti colegi şi prieteni al lui. A rămas surprins când i-am spus că ştiu unde mă aflu şi cum am dedus aceasta. Mi-a spus că şi-a dat seama imediat ce am intrat în celulă, că sunt în prima zi de arest, după mirosul de colonie ce-l iradiam. Vechii arestaţi, spunea el, n-au acest avantaj de a se putea bărbieri şi utiliza colonia după ras.

Colonelul Bombonel Negoescu de la început mi-a dat multe sfaturi folositoare. Iată un om, mi-am zis, pe care Bunul Dumnezeu mi l-a scos în cale, spre a-mi arăta multe din secretele acestei vieţi în care am fost aruncat.

Pe cel de-al doilea coleg al meu îl chema Constantin şi era un credincios din Oastea Domnului. El era mal rezervat şi aveam impresia că mereu se roagă. Vorbea foarte puţin, mi-a spus că e în anchetă de trei luni şi că va merge în curând la proces. Oastea Domnului este o credinţă interzisă de regimul comunist, pentru dragostea şi fidelitatea exacerbată pe care credincioşii o au pentru Dumnezeu.

Colonelul Negoescu, văzând că nu mănânc, mi-a explicat, dându-mi cana de cafea ce se răcise, că aici suntem toţi obligaţi să mâncăm, dacă vrem să rezistăm şi să ieşim vii. Curajul şi

rezistenţa acestui om, după aproape 10 ani de temniţă, m-au emoţionat profund. I-am promis că-l voi asculta.

Tot colonelul Negoescu mi-a spus că aici, la Securitate, mâncarea este acceptabilă, pe când în lagăre şi penitenciare ea este execrabilă şi toţi deţinuţii fac o foame teribilă. Că este vorba deseori de un lichid cu câteva boabe de arpacaş şi mămăligă stricată.

Aplecându-se la ureche, îmi spune că aici numai anchetatorii bat şi schingiuiesc arestaţii, dar după proces, în lagăre sau penitenciare, toţi gardienii au voie să bată. Au chiar ordin să-şi bată joc de deţinuţi.

Bine, i-am spus eu, dar condamnaţii sunt privaţi de libertate conform legii şi nu sunt condamnaţi la degradare morală şi nici la bătaie zilnică. Ei trebuie să iasă din închisoare, după expirarea pedepsei!

„Aşa ar fi normal”, răspunde colonelul. Apoi, aplecându-se din nou spre mine, cu vocea în surdină, îmi spune: „Sunteţi foarte tânăr, dar foarte repede vă veţi da seama de faţa reală a acestui regim, care utilizează toate metodele pentru a distruge rezistenţa fizică şi psihică a deţinuţilor politici. Eu am reuşit să rezist, îmi spune el, graţie credinţei în Dumnezeu şi echilibrului psihic ce l-am avut. Am văzut mulţi ce au devenit turnători, alţii ce au murit în chinuri, alţii, mai puţini, ce au rezistat, dar au rămas cu sănătatea precară. Am auzit despre foarte puţini ce s-au eliberat la termen, căci marea majoritate a făcut domiciliu obligatoriu. După expirarea condamnării au avut o altă condamnare administrativă, pe care o dă Ministerul de Interne şi care poate să ajungă la 5 ani. În cazul meu, continuă colonelul, dacă nu vor reuşi să-mi facă un alt proces, căci de aceea sunt aici, la expirare, peste 9 luni, voi avea şansa să primesc domiciliul obligatoriu. În cel mai fericit caz 3–4 ani”, încheie colonelul şi rămâne cu privirea în gol.

Primul contact cu închisoarea, primele ore de arest, şansa de a cunoaşte pe colonelul Negoescu, reprezentau pentru mine o nouă viaţă, o nouă experienţă, o tărie pe care numai Dumnezeu mi-o putea insufla.

Au trecut câteva zile, fără ca ceva deosebit să se petreacă în celula noastră. Niciunul dintre noi n-a fost scos la anchetă. În şoaptă, cât timp Constantin se ruga, puteam să discut cu colonelul Negoescu; acesta îmi povestea teroarea psihică prin care a trecut în cei peste 9 ani de detenţie, procedeul inuman prin

care locţiitorii politici şi gardienii distrugeau demnitatea prizonierilor politici. Au fost zile în care am auzit fapte abominabile, pe care niciun om normal nu le poate crede, fapte care înroşesc faţa oricărei existenţe umane. Am auzit că s-au comis crime ce nu sunt încă cunoscute. Totul depăşea puterea umană de înţelegere şi chiar posibilităţile limită de rezistenţă. Colonelul Negoescu, cu glasul lui blând şi sfios, cu figura lui de sfânt coborât din ceruri, îmi vorbea de metodele draconice de a învrăjbi deţinuţii, de a-i transforma în turnători, de a-i momi cu promisiuni deşarte şi apoi, de a-i umili şi călca în picioare. Mi-a vorbit cu o voce ce venea parcă din mormânt, de ceea ce s-a întâmplat la Piteşti în perioada 1950–51, când deţinuţii erau obligaţi de torţionarii lor să mănânce din gamele zeama fierbinte fără linguri, stând culcaţi ca porcii. De obligaţia ca fiecare să-şi bea propria urină şi materie fecală, de bătăile groaznice până la moarte. El îmi dorea să nu apuc asemenea perioade în închisoare, şi-mi spunea de asemenea, despre puterea credinţei şi a rugăciunii, de rezistenţa ce trebuie s-o avem în faţa răului, spre a supravieţui.

* * *

Programul celulei era zilnic acelaşi. La ora 5 „deşteptarea”, la ora 6 uşa sau vizeta se deschideau brusc şi gardianul de serviciu făcea numărătoarea, apoi se servea micul dejun, o cafea, 200 de grame pâine şi 15 grame de marmeladă. Eram scoşi cu ochelari negrii ţinându-ne unul de altul, la closet şi spălător. La ora 8 începea ancheta şi se auzeau uşile pocnind, zăvoarele trântite, zgomot pe culoar. În aşteptarea ca uşa să se deschidă, toţi stăteam încordaţi. La ora 13 era masa de prânz, alcătuită dintr-o zeamă caldă cu 2–3 cartofi şi o mâncare din arpacaş sau cartofi fără carne. După masă, din nou se aştepta scoaterea la anchetă. La ora 18, numărătoarea prin vizetă făcută de gardianul de schimb. Ca masă de seară, un singur fel din arpacaş, cartofi, morcovi sau vinete cu fasole. După masa de seară eram scoşi cu ochelari negri la closet şi spălător. În timpul nopţii aveam o oală de noapte, dar care era prea mică şi mereu ne crea dificultăţi. În timpul zilei, nimeni n-avea voie să stea culcat pe pat. Gardianul urmărea pe gaura vizetei. Cei ce stăteau culcaţi erau introduşi în

izolator de la 3 la 14 zile, unde aveau mâncare numai o dală la trei zile. Peste 14 zile izolatorul şi lanţurile la picioare se aprobau de comandant şi de ofiţerul ce conducea ancheta. La ora 22 era „stingerea”, adică toată lumea trebuia să se culce. În celulă ardea în permanentă un bec, căci nu era lumină naturală. Deseori anchetele se făceau şi-n timpul nopţii, se auzeau uşile trântite şi paşi pe culoar.

Vineri noaptea, 2 Octombrie 1959 – am auzit cu toţii urletele unui copil. După glas, nu părea să aibă mai mult de 14-15 ani. Ţipa ca din gură de şarpe şi invoca în ajutor pe mama lui să-l salveze. „Mamă, mamă, ajutor, salvează-mă!”. Sunete înfundate, glasuri răstite şi din nou ţipete de copil. Mai târziu, am aflat la Jilava, că era un lot de 15 copii între 14 şi 16 ani de la Liceul Matei Basarab. Se organizaseră contra regimului comunist aşa cum ştiuseră ei. În anchetă au fost schingiuiţi groaznic din ordinul şi sub acţiunea personală a maiorului Enoiu, ce era şeful anchetei la Uranus.

Ţipetele prelungi şi disperate ale acestor copii, ce veneau dinspre camera de tortură, nu le voi uita niciodată, deoarece erau primele de acest fel din universul concentraţionar în care intrasem. Eu cred că toţi cei ce ar fi auzit aceste ţipete sfâşietoare de copil schingiuit în plină noapte, ar fi ripostat contra acestei crime într-o formă sau alta, după sensibilitatea şi credinţa lor în dreptate şi adevăr. Cert e că dreptatea şi adevărul sunt departe şi în niciun caz nu trebuie căutate pe dealul suferinţei, de pe strada Uranus din Bucureşti.

Luni, 5-octombrie 1959. La ora 8 uşa se deschide cu zgomot şi un gradat îmi întinde ochelarii fără să-mi pronunţe numele. Mă conduce pe culoar, cobor şi urc trepte, merg destul de mult. Spre deosebire de primul care mă condusese în celulă, acesta mă ţinea de braţ, nelăsându-mă să mă lovesc de trepte. Ajungem într-o cameră luminoasă, aşa încât după 5 zile, am reuşit să văd cerul. Mi se completează o fişă şi apoi mi se iau amprentele. După o jumătate de oră, sunt condus în celulă, cu aceiaşi ochelari şi de aceeaşi persoană. Când am ajuns în cameră, colonelul Negoescu era singur, colegul nostru Constantin fiind la anchetă. La ora 10, uşa s-a deschis din nou cu acelaşi zgomot sinistru şi un alt gardian ce-mi pronunţă numele. Îmi dă ochelarii. Sunt condus în viteză prin acelaşi culoar. Mă împiedic de două ori din cauza însoţitorului. Sunt introdus într-o cameră ce avea o fereastră mică în partea

superioară, un birou şi un fişet metalic. Sunt instalat la o masă mică cu un scaun, ce se află în fundul camerei. În dreapta, încăperea avea două scaune în faţa biroului şi alte două scaune în fund. În birou nu era nimeni când am intrat eu. Afară se auzeau glasuri de copii. Am dedus că încăperea se afla pe strada Mihai Vodă, unde se afla o scoală elementară.

Râsul nevinovat al copiilor de afară, se asocie imediat urletelor de durere ale copiilor schingiuiţi la anchetă. De ce e nevoie de suferinţe şi asasinate spre a impune oamenilor o anumită societate?? De ce oamenii nu pot să se bucure de drepturile lor sfinte şi inalienabile, aşa cum le-a lăsat Creatorul??

A te opune dictaturii, a nu pactiza cu teroarea, a lupta pentru libertate şi respectul drepturilor omului, reprezintă o crimă contra ordinii sociale comuniste...

Uşa se deschide şi intră un căpitan în uniforma de securitate, nu prea înalt, cu părul ondulat, oacheş. Cu un zâmbet sarcastic se aşază la birou. După ce mă întrebă datele personale, pe care le notează într-un proces verbal de interogatoriu, începe să-mi pună întrebări: „Ştii de ce eşti aici??”. Eu, complet mirat, îl spun că probabil s-a comis o eroare. „Noi nu facem erori, mi-a răspuns plin de el, mai ales în ceea ce priveşte duşmanii orânduirii socialiste, pe care îi vom distruge până la ultimul”. Mă previne apoi, că toţi criminalii, adică prietenii mei, sunt arestaţi, inclusiv fratele meu. De asemenea, cu un aer maliţios, îmi spune că absolut toţi au făcut deja depoziţii complete, aşa că n-are niciun rost să neg realitatea!

Apoi îmi pune întrebări precise în legătură cu organizaţia subversivă ce şi-a avut sediul în strada Maica Domnului. Dacă cunosc pe Dan, fratele meu. Ceea ce am recunoscut de altfel imediat. Dacă cunosc, şi din ce împrejurări, pe prietenii şi colegii mei; Nicu, Mirel, Titus şi Sandu. În acest sens mi-a arătat o fotografie mai veche, unde eram cu toţii într-o excursie în Munţii Făgăraş. I-am spus că Sandu şi Titus erau colegi de-ai mei din liceu şi că Nicu e vărul lui Sandu şi coleg de liceu cu Mirel. De asemenea, i-am spus că locuim cu toţii în acelaşi cartier şi sigur că ne cunoaştem. Au continuat întrebări privind reuniunile organizaţiei, plata cotizaţiilor, cerneala simpatică şi cifrul ca mijloc de comunicaţie, arme şi muniţii, responsabilităţi, şi multe altele. Răspunsurile mele nu mai erau afirmative şi căpitanul s-a înfuriat şi a început să urle: „Eşti un bandit şi pentru că te crezi inteligent,

vrei să negi adevărul!” S-a sculat de la birou, a deschis fişierul şi a scos un dosar. A luat o hârtie din dosar şi a început să citească, susţinând că cele spuse în acea hârtie aparţineau prietenului meu Nicu. După ce a terminat, s-a uitat lung spre mine şi m-a întrebat dacă continui să neg în faţa evidenţei. Eu i-am spus să-mi dea hârtia s-o văd şi eu, dar a refuzat, trăgându-mi o înjurătură, perfect conformă gradului lui de căpitan de securitate! Apoi a luat o altă hârtie din acelaşi dosar şi mi-a citit alte afirmaţii, aproape similare, ce de data asta aparţineau lui Titus. Eu i-am cerut hârtia, el nu mi-a dat-o şi furios, a început să înjure aruncând cu o călimară de pe birou în mine. Instinctiv m-am ferit şi călimara s-a spart în perete, murdărind cu cerneală masa, peretele şi cămaşa mea. Se repezi apoi vijelios spre măsuţa unde stăteam şi cum aveam piciorul în dreptul mesei, ca un dement, dă o lovitură cu cizma, ţintind piciorul meu. Nu ştiu cum s-a petrecut. dar eu am tras piciorul şi el a izbit cu cizma în piciorul mesei, după care a scos un urlet de durere, şi-a apucat piciorul cu mâna şi şchiopătând, a ieşit din cameră.

Pentru moment am rămas uimit de rapiditatea celor întâmplate şi de nervii lui exacerbaţi la maximum, căci nu cred că era normal să se înfurie în aşa hal, numai pentru faptul că nu-i recunosc ce vrea el. Afară, în stradă, era zgomot mare, copiii zburdau ca păsărelele, probabil plecau spre casă. După aproape 20 de minute, uşa se deschide brusc şi intră un maior de securitate solid, cu ceafa lată, tuns scurt. O figură de boxer categoria grea! Vine direct la mine. Îmi dă două palme şi doi pumni, de mi-au ţiuit urechile. Asta în loc de bună ziua. „Ce, crezi că-ţi reuşesc tertipurile, bandit notoriu ce eşti? Nu mai scapi viu de aici, nici tu şi nici criminalii tăi de aşa–zisi prieteni. Toţi sunteţi duşmani înrăiţi ai oamenilor muncii şi noi avem misiunea să vă extirpăm! Dacă nu semnezi ce va scrie ancheta, dracul te-a luat!”. Între timp, căpitanul anchetator intrase în cameră. Aşa am făcut cunoştinţă cu faimosul maior Enoiu, şeful anchetei, şi cu căpitanul Emil Cosma, anchetator penal de securitate!

Am fost condus în celulă pe la ora 14. Mâncarea se sleise, dar colonelul Negoescu mi-o păstrase. M-a văzut cam ameţit şi cu obrajii roşii, a înţeles ce s-a petrecut şi mi-a spus la ureche: „Curajul să nu-l pierdeţi niciodată. Pentru că de aici nu puteţi să ieşiţi necondamnat. puteţi recunoaşte ceea ce vă priveşte, dar trebuie rezistat cu toate forţele când vor încerca cu presiune şi

schingiuiri să vă ia declaraţii despre alţii”. Deşi eram bine ameţit, am reţinut părerea colonelului şi din gândurile învălmăşite ce le aveam, am început să extrag esenţialul, spre a fi pregătit pentru viitoarea ieşire la anchetă, ce cu siguranţă nu va întârzia.

* * *

La ora 17 m-au condus din nou la anchetă. Căpitanul Cosma părea mai calm, mi-a adus să semnez procesele verbale de interogatoriu, ce le scrisese dimineaţă. „Din moment ce dumneavoastră le-aţi scris. pentru ce mi le daţi mie să le semnez??” şi apoi am continuat: „Înţeleg să semnez ceea ce eu am declarat!”. „Iar ai început?”. Îmi ripostează el schimonosindu-şi figura. În acel moment intră în cameră maiorul Enoiu, care vine direct la mine şi-mi arde două palme, spunându-mi: „Mă banditule, profiţi că ai un anchetator care se poartă cu mănuşi?? Lasă că ai să ai de-a face cu mine, dacă el este prea blând!!”. Având deja obrajii fierbinţi i-am replicat: „Domnule, dacă scrieţi neadevăruri, eu nu le semnez! Să le semneze cei ce le-au scris”. La auzul acestei replici, Enoiu s-a dezlănţuit ca o fiară. A început să dea în mine cu pumnii şi picioarele, unde nimerea. Mi-am acoperit urechile şi capul între mâini, dar Enoiu a început să dea cu pumnii în burtă şi cu picioarele în glezne. Căutând să mă apăr, m-am retras în colţul din fund dreapta, unde sub loviturile puternice ale lui Enoiu m-am lăsat ghemuit, cu capul între mâini. Cosma s-a repezit şi el şi-mi trăgea mâinile, pentru ca Enoiu să mă poată lovi în cap.

Ca urmare a loviturilor, mi-am pierdut cunoştinţa, nu ştiu ce s-a mai întâmplat şi cât am mai stat pe jos în colţul camerei. La un moment dat, mi-am dat seama că sunt pe un scaun, în faţa biroului lui Cosma. Nu-mi simţeam corpul, toate mădularele mă dureau la cea mai mică mişcare. Pe birou, două lămpi puternice mă orbeau şi parcă totul venea de departe. Cosma vorbea, dar parcă dintr-o altă cameră şi nu înţelegeam bine ce. Îmi vorbea parcă de partizanii din Munţii Făgăraş, de legătura ce aş fi luat-o cu ei, de o mulţime de nume cunoscute şi necunoscute. Eu nu vorbeam nimic, stăteam cu ochii închişi, orbit fiind de dureri şi de lumina puternică a reflectoarelor. Era probabil noapte, sau trăseseră perdelele la cameră. Am mai auzit parcă un alt glas care spunea : „Nu-l vezi că se preface, este un mare bandit!”. Cosma continua peroraţia, care parcă n-avea punct şi virgulă, cerându-mi

mereu să semnez foile scrise de el. Prin tumultul cuvintelor lui Cosma distingeam: „Noi putem să te omorâm, dacă nu semnezi, căci nu dăm socoteala nimănui. E dovedit faptul că eşti un duşman al comunismului şi deci al poporului”.

Anesteziat cum eram de bătaie, cu capul umflat de nu-l mai simţeam, cu dureri în tot corpul, mă miram cum mai puteam sta pe acel scaun. La un moment dat am simţit un toc în mână şi un glas îmi silabisea literele numelui meu, împingându-mi mâna spre a le realiza. Aşa s-a făcut că am scris cu ajutorul unei persoane, fără a şti cine era, numele şi prenumele meu de aproape 15–20 de ori. În acel moment nu realizam că numele meu e trecut pe procese verbale de interogatoriu, ce pot aduce învinuiri grave pentru mine şi pentru alţii. În acest context, puteam să-mi pun numele şi prenumele, fiind de acord chiar cu condamnarea mea la moarte! E dificil să descriu starea în care mă găseam, durerile ce le aveam şi felul în care mi-am pus numele, cu ajutorul unul necunoscut realizând o scriere ca a unui copil în clasa I-a primară.

S-au stins reflectoarele şi s-a aprins o lumină pe tavan şi o veioză. În cameră, nu mai era nimeni şi nu mai auzeam nimic. Un om îmi zgâlţâie mâna şi mă trage, căutând să-mi pună ochelarii negri de tablă. M-a ridicat de mijloc, dar când să stau în picioare dureri puternice m-au fulgerat în creierul mic şi-am căzut în genunchi.

Asta e beteag, a spus unul şi m-a lăsat, ieşind din cameră. Eu m-am întins pe jos. Simţeam cimentul rece, care îmi făcea bine.

Au intrat doi cu o targă şi m-au transportat în celulă, răsturnâdu-mă în pat. Colegii mei dormeau. Era după miezul nopţii.

Colonelul Negoescu s-a trezit şi, după ce-au ieşit gardienii, mi-a pus mâna pe frunte. Nu-l auzeam, deşi buzele lui se mişcau, dar mâna lui era parcă mâna lui tata când venea să ne sărute şi să ne mângâie spre a ne ura somn uşor... Tot el mi-a şters sângele de pe faţă şi mi-a pus o cârpă udă pe cap. N-a fost posibil să-mi scoată pantalonii şi cămaşa din cauza durerilor, aşa c-am rămas îmbrăcat.

Foarte curând s-a dat deşteptarea. Gardianul a ridicat vizeta, m-a văzut în pat şi a intrat în celulă. „Ce-i cu ăsta de stă culcat, e pe moarte??” Colegii i-au spus c-am fost la anchetă 12 ore şi că mă simt rău. „Să se dea jos, a spus securistul, că mă pun cu bâta pe el şi să vezi cum coboară. După o serie de înjurături ca la uşa

cortului, a plecat trântind uşa. Colonelul Negoescu s-a căznit să-mi dea câteva linguri de cafea călduţă ce tocmai fusese adusă când, din nou, gardianul intră în celulă şi urlă la mine să cobor din pat. M-a apucat de picioare şi m-a tras pe pardoseală. Şansa mea a fost că mi-a căzut capul pe pantof şi nu pe ciment. Colonelul a sărit instinctiv spre mine, dar securistul l-a împins prăvălindu-l peste patul din fund. Ce, faceţi răzmeriţă?? Am să anunţ direcţiunea". Constantin, care fusese rezervat până atunci, a intervenit şi el: „Domnule sergent major, ce faceţi dumneavoastră e grav şi vă vede Domnul Dumnezeul nostru care... N-a apucat să-şi termine cuvântul, că s-a prăvălit peste colonel şi gardianul a ieşit urlând „Dumnezeul Dumnezeilor voştri, vă dau eu vouă!"

Scandalul a fost mare, eu eram culcat pe jos, cei doi nu se dezmeticiseră, când uşa se deschide din nou. Mă aşteptam să revăd aceeaşi brută, dar în uşă îşi face apariţia un ofiţer cu banderola roşie la braţ, probabil ofiţerul de serviciu, care zâmbind afabil ne întreba dezinvolt : „Cine vrea să iasă la raport?" Apoi, zărindu-mă pe mine, mă întreabă cu o figură mirată: „Dumneavoastră, de ce staţi sub pat??" Eu n-am putut vorbi, aveam gura încleştată. Colonelul, cu mult curaj, i-a spus păţania cu sergentul major. Ofiţerul, un tânăr brunet, cu acelaşi surâs pe buze spuse: „Ajutaţi colegul dumneavoastră să stea pe pat, daţi-i să mănânce şi eu am să vorbesc cu doctorul să-i dea ceva. Apoi un alt gardian a închis uşa după plecarea lui. Peste o oră se deschide vizeta şi un cap blond întinde o mână în care avea două pilule. „Un felcer, spune Constantin, v-a adus două aspirine. La prânz am reuşit să beau cafeaua rece, dar n-am putut să mestec, căci aveam dureri groaznice în maxilar. Continuam să-mi pun prişniţe pe faţă, căci după cum spuneau colegii, capul era umflat şi plin de vânătăi. După plecarea ofiţerului de serviciu, nimeni nu ne-a deranjat, aşa încât am putut să stau culcat pe pat. Colegii încercau să-mi dea să mănânc, dar nu reuşeau. Nu puteam să mă îmbrac, căci aveam dureri mari în bazin şi şira spinării, iar picioarele erau parcă paralizate după loviturile ce le primisem.

Colegii mei au decis să ceară a doua zi ieşirea mea la raportul medicului şi a comandantului. „Chiar dacă nu vor veni, au spus ei, trebuie încercat". Noaptea n-am putut să aţipesc, cele două aspirine n-au avut niciun efect. În viaţă văzusem destule filme cu terorişti şi bătăi, dar iată că am constatat pe propria mea piele cum este.

Auzeam slab ce-mi spuneau la ureche colegii de celulă, deci şi auzul a fost influenţat de pumnii primiţi de la viteazul şef al anchetei, maiorul Enoiu.

De multe ori, în această noapte de 6 spre 7 octombrie 1959. am spus „Tatăl Nostru”. Efectul rugăciunii era imens, sufletul mi-l simţeam din nou tare, iar corpul nu conta, putea să sufere şi să-l doară cât pofteşte.

A doua zi, la „număr” a fost un alt gardian. N-am revăzut bruta care m-a tras de picioare, nu ştiu ce s-a petrecut şi unde a funcţionat după acest incident. La ora 10 a venit un ofiţer, ce părea medic după halatul alb şi tensiometrul de sub braţ. Mi-a luat pulsul, tensiunea şi foarte mirat. m-a întrebat unde am căzut şi ce accident am avut când am fost arestat! Colegii i-au spus că n-am avut accident şi că am fost 12 ore la anchetă, de unde m-au adus pe targă. Ofiţerul medic n-a zis nimic, a terminat urgent consultaţia şi-a zis că-mi va trimite medicamente. După o oră, acelaşi felcer blond, îmi aduce două antinevralgice, spunând că am medicaţie şi-n zilele următoare. Au trecut trei zile şi eu nu beam decât lichide. Nu puteam să mestec, căci aveam dureri mari în maxilare.

10 octombrie a fost într-o sâmbătă. Cei doi colegi ai mei au fost duşi să facă baie, eu n-am putut să mă mişc din pat, aşa că nici vorbă de baie. Colonelul Negoescu era bucuros, că aici la anchetă se poate face la fiecare 2–3 săptămâni un duş, pe când în lagăre sau penitenciare, numai o dată la 3–4 luni sau mai mult.

Ce-nseamnă bucuria omului ce poate să se spele şi să-şi menţină higiena corporală! Îi radia faţa când a venit de la baie şi mi-am dat seama, că în cei aproape 10 ani de prizonierat politic, a avut de foarte puţine ori această bucurie.

Trecuse o săptămână. Nimeni nu s-a ocupai de mine. În sensul că n-am mai fost scos la anchetă. Ca medicaţie nu primisem decât două antinevralgice sau aspirine, timp de 4 zile. Mai avem încă ameţeli, dar începusem să mănânc. Reuşeam să mă ridic pe fund şi să stau pe marginea patului, dar nu auzeam aproape deloc. Colegii îmi fărâmiţaseră pâinea spre a se usca şi a o putea mânca ulterior. Introduceam această pâine în ciorba de arpacaş sau cartofi şi căutam astfel să recuperez din caloriile pierdute în zilele săptămânii trecute. Colegii observând că nu mai aud m-au înscris la raportul medicului. După două zile acelaşi medic cu faţa imobilă a venit, m-a întrebat ce mai fac şi m-a pus să cobor din pat şi să

fac 2-3 paşi. Spunându-i că n-aud, mi-a zis că el nu este medic O.R.L.-ist. După ce s-a făcut că se uită spre urechile mele, a plecat promiţând că îmi va prescrie o medicaţie. După o oră a venit acelaşi felcer, dar cu un singur antinevralgic, spunându-mi că am prescripţie şi pentru ziua următoare, încă unul.

A mai trecut o săptămână. Începusem să mă restabilesc. Colonelul a fost scos la anchetă, unde a rămas aproape trei ore. Ne puteam înţelege foarte greu, căci eu nu auzeam şi el nu putea vorbi tare. Am înţeles totuşi, că vor să-l introducă într-un alt proces cu o serie de persoane nou arestate, pe care nici nu le cunoaşte. L-au adus la Uranus de două luni şi l-au scos la anchetă de trei ori. În ceea ce-l priveşte, el e mai mulţumit ca la penitenciar, căci are o mâncare mai bună şi poate face baie o dată la 2–3 săptămâni. În această săptămână Constantin a fost şi el scos la anchetă, unde a semnat dosarul şi e gata de proces. Înseamnă că în maximum o lună urmează să fie judecat şi condamnat. A venit radios de la anchetă şi ne a spus că păgânii au vrut să-l batjocorească pe Dumnezeu, prin dosarul care l-au făcut, dar că trebuie iertaţi, că nu ştiu ce fac. Colonelul şi cu mine i-am ripostat că ei ştiu foarte bine ce fac şi nu sunt deloc naivi. Ei vor să distrugă credinţa în Dumnezeu şi să formeze în oameni credinţa în comunismul ce s-a lansat ca o veritabilă religie, după revoluţia din Rusia din 1917. În ceea ce priveşte iertarea, noi nu ştim dacă crimele şi teroarea se pot ierta, aici pe pământ.

Luni 17 octombrie, am fost scos din nou la anchetă. Cosma era la biroul lui, eu am trecut la măsuţă. Ca şi cum ar fi fost în prima zi de anchetă, a început să repete aceleaşi firave, idei şi nume de persoane.

El formula întrebările, le scria şi apoi dădea răspunsurile, pe care tot el le scria. De la ora 8 până la 13 şi după-masă de la 14 la 20 a tot scris şi vorbit de unul singur, fără să aştepte de la mine nicio confirmare. Mă întrebam de ce m-a mai scos la anchetă. La ora 20 m-au condus în celulă. Sistemul ce-l utiliza era nou, părea că e în criză de timp şi e grăbit. Colonelul mi-a spus că nu mi-au fost prezentate zecile de foi să le semnez, deoarece mai era de scris şi ştiau că vor mai avea de furcă cu mine.

În orice caz, faptul că n-am putut să semnez, şi pe primele 15 – 20 de procese verbale de interogatoriu apare numele meu şi nu semnătura, mi-a dat ideea ca şi de acum înainte să utilizez această stratagemă de a semna numai foile cu oare sunt de acord

şi de a-mi pune numele pe restul. Îmi dădeam seama că e acelaşi lucru şi n-are importanţă pentru ei. Anii de închisoare şi munca forţată ce se dau de Tribunalele Militare, nu sunt în funcţie de ce-ai semnat sau n-ai semnat ci de ceea ce cere securitatea, aşa că nu-mi făceam nicio iluzie. La proces eram însă decis să-i acuz de brutalitate şi să dau în vileag totul, mai ales dacă procesul va fi public.

Marţi 18 octombrie, la ora 8 am fost scos din nou la anchetă. Cosma mă primeşte şi-mi spune cu aplomb „Am mai arestat câţiva bandiţi de-ai voştri, sper că-i cunoşti bine.” De asemenea, mi-a spus câteva nume necunoscute şi altele bine cunoscute, fiind prieteni sau colegi de-ai mei fie de liceu, fie de facultate. Astfel, numele lui Mihai Sturdza, Dan Pavel, Puiu Capolide, Radu Roşcanu m-au tulburat. Mi-am dat seama că situaţia se complică şi i-am replicat „Domnule Cosma, observ că vă justificaţi postul ce-l aveţi arestând oameni nevinovaţi!” „Pe unii i-ai văzut pe litoral, în august!”, replică anchetatorul Cosma, cu un surâs sarcastic. „Eu totuşi vă previn, că indiferent ce măsuri veţi lua şi veţi scrie în hârtii, la Tribunal voi spune totul şi nu ştiu dacă vă va conveni!” Cosma s-a ridicat de la birou, a început să urle şi să înjure. Apoi a apăsat pe butonul soneriei. A intrat gardianul, care mi-a dat ochelarii şi m-a condus în celulă. O nouă confruntare cu ancheta părea iminentă.

După-amiază nu s-a petrecut nimic deosebit. M-am tot gândit la ce persoană s-a referit că aş fi văzut-o la mare. Ştiam că Mihăiţă Sturdza fusese arestat şi condamnat 2 ani, în perioada 1952–54 şi ca deţinut politic, muncise la hidrocentrala de la Bicaz. La el se referea Cosma, căci pe el l-am întâlnit pe litoral, unde sora lui fusese repartizată ca profesoară de matematici în staţiunea Carmen Sylva (Eforie Sud) în anul 1959. Deci eram urmărit de mult timp, iar filajul devenise deschis în ultimul timp.

Miercuri la ora 8, din nou la anchetă, în biroul lui Cosma: în afară de el se găseau încă doi ofiţeri de securitate, un căpitan şi un locotenent colonel. Într-un colţ al camerei, la măsuţă, era unul dintre prietenii mei cu o privire speriată şi cu capul vânăt. M-au instalat cu spatele la el şi cu faţa la perete. Mi s-a spus să nu vorbesc şi să nu întorc capul. Am voie să răspund numai la întrebările ce mi se pun. Cozma a început să citească întrebări şi răspunsuri, pe care el le scrisese. Răspunsurile însă ne priveau pe mine şi pe prietenul meu Titus. Erau aceleaşi idei din

interogatoriul ce s-a terminat cu transportarea mea pe targă! Am avut grija să spun neîntrebat: „Eu îmi pun numele pe hârtii, dar nu înseamnă că recunosc!”. Faptul c-am vorbit, i-a alarmat pe cei trei securişti şi la unison, au început să urle la mine. Cosma m-a împins afară pe culoar, deşi n-aveam ochelarii pe ochi şi mi-a dat câţiva pumni. Apoi a început să strige cât îl ţinea gura după gardian. Au apărut repede doi, cu ochelarii în mâini. Am ajuns în celulă şi-am povestit colegilor păţania mea.

A doua zi a avut loc confruntarea cu un alt prieten de-al meu, Nicu, tot în biroul lui Cosma. Totul s-a petrecut la fel, regia a fost aceeaşi. Alături de Cosma se aflau doi căpitani de securitate, din care unul fusese şi ieri. Am fost prevenit să nu deschid gura şi să nu privesc spre amicul meu. Acesta era instalat la măsuţa din fund, avea două vânătăi mari sub ochi, era slab şi vădit speriat când m-a văzut. S-au repetat întrebările şi răspunsurile din confruntarea avută cu o zi mai înainte, doar personajele se schimbaseră, în parte. Spre deosebire de ziua precedentă, ni s-au dat să semnăm cele două file ce au fost scrise şi citite de Cosma. După ce mi-am pus numele pe foi, ca un elev începător în ale scrisului, am spus tare, întorcându-mă spre amicul meu „La tribunal nu voi mai recunoaşte aceste invenţii”.

S-a produs un mare scandal. Cosma şi cei doi anchetatori s-au repezit la mine şi m-au îmbrâncit afară strigând: „Bandit ai fost, bandit eşti şi bandit ai să rămâi”. Ceilalţi înjurau în plină furie. Am avut şansa să văd culoarul şi chiar un arestat cu ochelari, ce era dus la anchetă. Acest fapt a inflamat şi mai mult spiritele, iar unul din cei doi căpitani m-a lovit cu pumnii şi picioarele şi m-a zvârlit într-o cameră alăturată. În cădere m-am lovit cu capul de un scaun şi am simţit o dulce ameţeală, nemaivăzând nimic.

M-am trezit după câtva timp. Cineva m-a lovit cu piciorul şi-a strigat: „N-a murit. n-are nici pe dracu’. Duceţi-l de aici să îl a-l mal văd”.

Era maiorul Enoiu, care apoi a ieşit din cameră. Doi securişti, ce erau lângă mine, m-au împins pe o targă, unde m-au lăsat un timp. Se întunecase, simţeam o amăreală puternică în gură, iar piciorul drept era imobil. Ceafa era încinsă şi tot corpul mă ardea. M-au dus în celulă. Era aproape ora stingerii. Colegii mi-au oblojit rănile. Nu mai auzeam absolut nimic, nici măcar uşa, care întotdeauna se deschidea şi se închidea cu mare zgomot, spre a intimida şi întreţine frica arestaţilor. A doua zi, colegii au chemat

medicul, dar acesta n-a mai venit. Nici măcar felcerul nu mi-a mai adus aspirina sau antinevralgicul obişnuit în aceste cazuri. De data asta şi cabinetul medical s-a supărat pe mine!

* * *

Au, trecut câteva zile de refacere, nu puteam să merg şi nici să folosesc tineta. Mi-au adus o plosca pe care am utilizat-o trei zile. Apoi, mă duceau colegii dimineaţa şi seara de braţ la closet şi spălător. Mersul era un chin şi eram nervos, căci nu mai auzeam nimic. Trecuseră trei săptămâni de când eram în arestul Uranus şi nu ştiam nimic de Dan, deşi în zecile de file completate de Cosma, deseori apărea şi numele lui. Ce s-o fi întâmplat cu ceilalţi, or fi cu toţii arestaţi, sau numai cei de la confruntarea cu scandal??

Necunoscuţii ce i-a înşirat Cosma că i-a arestat, or fi într-adevăr arestaţi?? A mai trecut o săptămână, ne apropiam de sfârşitul lunii octombrie şi nimic nou nu survenise în activitatea celulei noastre. Sâmbătă, 31 octombrie s-a făcut din nou baie şi din păcate, eu mă simţeam tot rău şi n-am făcut.

Marţi, 3 noiembrie, dimineaţa la 8 m-au scos la anchetă. O persoană necunoscută, probabil tot anchetator, stătea la biroul lui Cosma. După ce m-am instalat la măsuţa mea, mi-a adus un dosar cu procese verbale de interogatoriu şi mi-a spus să le semnez, căci ultima dată omisesem acest detaliu! În virtutea poziţiei adoptate şi a faptelor deja recunoscute, am semnat vreo zece file. Pe restul filelor, ce intenţionam să le resping la proces, mi-am pus numele cu o mână tremurândă. Civilul nici nu s-a uitat la foi, dacă sunt sau nu semnate. A luat dosarul şi a plecat. Am rămas singur cu gândurile şi durerile mele. Cât o mai dura calvarul anchetei?? Preferam să se judece cazul cât mai repede, indiferent ce condamnare aş lua. După cele spuse de colonelul Negoescu, calvarul anchetei va mai dura!

După câtva timp, intră în viteza Cosma, îmbrăcat în civil. Nu mai avea prestanţa galoanelor şi a hainei militare. Avea un aspect deplorabil. Cu toate că avea o cravată roşie, părea un soi de pungaş de buzunare. S-a instalat la birou, a răvăşit nişte hârtii, a scos şi a introdus în fişet nişte dosare şi apoi, cu o voce tunătoare, începe să-mi pună întrebări, pe care le scria pe foi speciale, de interogatoriu: „I-ai cunoscut pe Mihai Sturdza, Dan Pavel, Puiu Capolide şi Radu Roşcanu? Ce le ai spus în legătură cu organizaţia voastră, ce sarcini urmau să îndeplinească aceştia, când au

participat la reuniunile organizaţiei?” şi aşa mai departe. şi Cosma continua cu întrebările ce le scria mereu, fără ca să aştepte răspuns. Printre întrebări, spre a avea timp să scrie - căci eu cred că el copia aceste întrebări de pe o ciornă – îmi spunea că o parte a anchetei s-a terminat şi că o nouă anchetă a început. (Apoi, brusc s-a oprit şi s-a uitat ţintă la mine: „l-ai cunoscut, sau nu?” Cosma urla poate şi pentru faptul că eu nu auzeam. La un moment dat, uşa s-a deschis şi cineva pe care nu l-am văzut, se pare că i-a făcut observaţie că ţipa prea tare. După ce s-a sculat şi a luat poziţie de drepţi, s-a îndreptat spre uşă. După semne; mi-am dat seama că i-a explicat necunoscutului că eu sunt surd... Apoi a venit în faţa măsuţei mele şi-a continuat aceeaşi peroraţie, repetând aceleaşi întrebări. Am dorit să fiu calm, dar nu ştiu dacă am reuşit. l-am spus că pe cei patru i-am cunoscut, c-au fost colegi de şcoală, dar dacă mai insistă să învinuiască oameni nevinovaţi, voi declara o grevă a foamei şi a setei. În aşteptarea procurorului militar, spre a-i explica poziţia mea. După ce s-a încruntai căci poate nu se aştepta la răspunsul meu, Cosma a început să râdă. „Ha! ha! ha! greva foamei zici, ha! ha! ha! greva setei, ha! ha! ha! Procuror! Tu nu ştii că prietenii tăi au şi declarat tot şi numai tu refuzi să recunoşti”. şi ia câteva file dintr-un dosar şi le vântură, spunând : „Uite, mă, banditule, totul este recunoscut aici. Ţie îţi va reveni o condamnare de 25 de ani, pentru că toţi şi-au recunoscut vina şi tu negi adevărul”. „Mi-aţi mai arătat asemenea foi şi acum o lună, privind pe alţii. Eu vă spun, de data asta, că ceea ce pretindeţi este fals şi dacă veţi continua, începând din acest moment nu vă mai răspund, chiar dacă mă veţi omorî! Dacă ei sunt dispuşi să recunoască neadevăruri, pot să declare că au omorât şi oameni! Pot s-o facă, îi priveşte! Eu nu mai vorbesc nimic!” Şi-am tăcut. Cosma a început să mă amenințe şi să mă înjure. Mă lasă singur şi pleacă din cameră. După aproape o jumătate de oră îşi fac apariţia, maiorul Enoiu, în cămaşă cu mânecile suflecate, un alt civil mal solid ca Enoiu, tot în cămaşă cu mânecile suflecate şi Cosma, care-şi lăsase haina afară şi era numai în cămaşă. Toţi trei se îndreaptă spre mine, iar Enoiu, în loc de bună ziua îmi dă cu latul palmei două lovituri de mă aruncă în perete. „Tot cu banditul ăsta îţi pierzi vremea?” se adresează lui Cosma şi apoi dă ordin „Hai. du-l de aici, să-i arăt eu cum se recunoaşte ce trebuie la o anchetă!”. Civilul ce venise cu Enoiu şi avea o cămaşă cu mânecile suflecate, mă duce în pumni

până la uşă. Eu parez cum pot, ţinând capul între mâini. La uşă mă lasă câteva secunde, o deschide, ia o pereche de ochelari şi mi-i pune pe cap. Mă împinge apoi ca un sălbatic, pe un culoar, mă izbeşte de un stâlp de beton şi apoi mă introduce într-o cameră. Aici îmi smulge ochelarii şi-mi spune: „Ai să recunoşti şi ce gust avea laptele ce l-ai supt de la mă-ta!”. Între timp intră şi Enoiu cu Cosma, care avea în mâini nişte hârtii. Pentru moment s-au oprit să dea cu pumnii şi nu ştiam ce intenţionau să facă. Camera în care eram n-avea ferestre, era foarte mică şi avea multe lucruri curioase. Cum eram ameţit, nu mi-am dat seama imediat la ce folosesc toate aceste obiecte. În dreapta era o saltea, în stânga un pat medical. În faţă un cârlig legat în plafon, un tub, o bară metalică şi multe altele printre care bastoane de cauciuc. M-am lămurit că mă aflu în camera de tortură, unde se spune că ori recunoşti c-ai omorât pe cineva, ori mori tu în chinuri groaznice. Uşa camerei era dublă şi capitonată. M-au culcat şi m-au legat de picioare, iar apoi m-au suspendat cu capul în jos de cârligul din plafon. Tot sângele l-am simţit în cap şi nu mai puteam gândi nimic. Cosma mă întreba mereu: „Recunoşti, eşti salvat, nu recunoşti, vei muri! Recunoşti?” Eu mi-am impus să spun, cât voi reuşi, „nu” şi apoi să rezist fără a spune ceva. Legat bine cu capul în jos. după primul „nu” bruta cu mânecile suflecate, a început să mă lovească cu un baston de cauciuc. Primele 4 – 5 lovituri le-am simţit puternic, apoi trupul mi-a amorţit. N-am mai răspuns nimic la întrebările lui Cosma şi m-au coborât. M-au întins pe saltea, mi-au tras pantalonii şi mi-au pus o cârpă udă pe fese şi mijloc. „Recunoaşte banditule, că altfel eşti un om mort!”, a ordonat Enoiu, iar călăul de lângă mine a început să mă lovească cu o cravaşă. Am mai strigat o dată că nu recunosc minciuni şi apoi nu mi-am mai dat seama de nimic. Totul parcă plutea cu mine, auzeam vâjâitura cravaşei, dar nu mai realizam durerea. Am auzit parcă un glas: „Banditul se preface, mai dă-i câteva”. Am simţit tălpile picioarelor care mă usturau groaznic. Am simţit arsuri pe partea dorsală a picioarelor, apoi linişte, nu mi-am mai dat seama ce s-a petrecut... Deasupra mea. vad două chipuri speriate de oameni necunoscuţi care mă priveau şi parcă îmi vorbeau în şoaptă. Eu nu îi auzeam, dar le vedeam buzele mişcându-se. Îmi făcea impresia că mă întrebau cum mă cheamă. Unul din ei îmi striga la ureche că-l cheamă Vladimir Stângaciu şi pe colegul lui Ionaşcu. Probabil Vladimir a vorbit prea tare, căci Ionaşcu s-a

repezit la uşă să asculte dacă e cineva prin apropiere. Vladimir a continuat să-mi vorbească la ureche în aşa fel încât să pot auzi. Mi-a spus că m-au adus cu o zi înainte în celula lor pe o targă şi că la început au crezut că sunt mort. Au cerut mereu medicul, care n-a venit şi-mi dădeau să beau apă şi cafea cu o lingură, dar le era teamă să nu mă înec. Mi-am dat seama că mi-au schimbat celula şi că am alţi colegi. I-am spus lui Vladimir câte ceva despre mine. Iar el mi-a făcut semn că vorbesc prea tare şi se aude afară.

Am încercat să-mi verific puterile fizice. Mâinile le puteam mişca, dar picioarele erau parcă paralizate. Tălpile picioarelor erau umflate, iar fesele şi partea dorsală aveau urme ce mă transformaseră în zebră. Capul mi-era greu ca un butuc şi din timp în timp întreaga celulă se învârtea cu tot ce era în ea şi împreună cu mine.

Era sâmbătă, 5 noiembrie, iar incidentul cu bătăuşii avusese loc joi pe la prânz. Ce se întâmplase în aceste 48 de ore nu-mi aminteam.

Sunt bucuros că pot să constat o serie de elemente din jurul meu şi că până la urma reuşesc să mă înţeleg cu colegii mei. La cererea lor mi s-a adus o ploscă, deoarece nu mă puteam mişca.

Vladimir fusese profesor şi avusese o funcţie foarte importantă în administraţia comunistă. Se văita că a pierdut în 6 luni de anchetă 30 de kg în greutate şi că învinuirea de subminare a economiei naţionale, fusese transformată de anchetă în uneltire contra ordinii sociale. „Mi-au făcut o altă învinuire, numai să nu-mi dea drumul”, spunea Vladimir dându-mi şi alte amănunte în legătură cu trista lui aventură la Uranus.

Astfel, au fabricat doi martori, care au declarat că Vladimir şi-ar fi pronunţat neîncrederea în trăinicia şi vigoarea regimului în aceste condiţii. În loc să-l elibereze, cum era normal, căci învinuirea de subminare a economiei naţionale era falsă, l-au reţinut pentru un proces politic, în urma căruia va primi minimum 3–4 ani. Aşa că Vladimir nu putea să le ceară despăgubiri, cum ar fi făcut-o, dacă ar fi fost eliberat fără să fi avut o vină. Nimic mai simplu pentru echipa de anchetatori. Vladimir Stângaciu, timorat, dărâmat fizic, mi-a explicat că el a fost un socialist convins, care a crezut efectiv că acest regim va aduce fericirea poporului. Îşi da seama cu durere că s-a înşelat amarnic, că regimul în loc de fericire şi bunăstare a adus sărăcie, corupţie, ură şi nenorociri, împreună cu corolarul acestora firesc, sistemul de muncă forţată

şi închisoare represivă.

Celălalt coleg al meu, Ionaşcu, fusese vechi comunist din ilegalitate. El era arestat pentru ce făcuseră cei doi băieţi ai lui ce ocupaseră funcţii înalte în conducerea regimului comunist din România. El nu ştia nimic, dar fiii lui ajutaseră pe evreii ce urmau să emigreze şi deveniseră muritori de foame, căci îşi vânduseră toate bunurile şi nu aveau viza de plecare. şi soţia lui Ionaşcu era arestată, iar el o plângea toată ziua. Iată deci că ancheta m-a introdus într-o celulă cu două personaje extrem de selecte! Cei doi colegi au fost însă amabili cu mine, m-au ajutat să mănânc şi apoi să păşesc, spre a utiliza oala de noapte. Eu eram rezervat în discuţiile cu ei, nu numai pentru faptul că nu auzeam bine, ci şi datorită trecutului lor neobişnuit. Din acest punct de vedere ascultam sfaturile primite de la colonelul Negoescu, care-mi explicase despre pericolul turnătorilor din celule. Foarte repede mi-am dat seama că cei doi nu erau turnători şi că erau cu adevărat revoltaţi contra regimului de asuprire.

Trecuseră mai bine de două săptămâni de la ultima confruntare cu ancheta şi începusem din nou să mă restabilesc. Colegii îmi spuneau că persistă vânătăile pe figură şi pe spate, fese şi picioare. Important era că pot să merg, să gândesc, deşi auzul nu-mi revenise decât foarte puţin.

Ziua mea, 20 noiembrie, am sărbătorit-o în tăcere cu rugăciuni şi parcă mă simţeam mai bine.

Celula în care eram nu avea suficient aer, era mai mică decât precedenta, avea două paturi suprapuse şi unul în care eram eu când fusesem adus pe targă. Ionaşcu îmi cedase patul şi se urcase la nivelul doi, deasupra patului lui Vladimir. De altfel, eu eram cel mai tânăr şi pentru că mă simţeam din nou bine, i-am propus să se mute. Ionaşcu a refuzat şi mi-a explicat că pentru el gimnastica de a urca şi a coborî din pat este extrem de necesară.

În cameră nu se puteau face decât 6 paşi într-o direcţie şi 5 în cealaltă. Pe rând, Vladimir şi Ionaşcu făceau mişcare zilnic şi mă gândeam că această mişcare nu mi-ar strica nici mie. În fiecare seară şi deseori şi-n timpul zilei, Ionaşcu îşi punea o bască pe cap şi se ruga îndelung. Fusese el comunist, dar acum era habotnic „Numai cu credinţa în Iehova pot să rezist”, mi-a spus la ureche într-o zi!

Nimeni nu fusese scos la anchetă şi nimic deosebit nu se petrecea în celula noastră. Mă întrebam dacă au renunţat la

partea a doua a anchetei, privind ceilalţi prieteni şi colegi ai mei, sau mi-au dat posibilitatea să mă refac, cum au procedai şi în trecut, spre a putea să merg „Trebuie să ştii să aştepţi şi să nu oboseşti aşteptând!”

Pierderea auzului mă enerva, căci nu puteam să discut normal cu ceilalţi colegi de celulă. Amândoi erau de acord că anchetatorii comiseseră o crimă, luându-mi auzul, dar că poate e bine că nu aud zgomotele sinistre pe care le făceau special securiştii cu închiderea uşilor şi zăvoarelor, spre a menţine starea de tensiune şi nervii încordaţi ai arestaţilor.

Ionaşcu a fost scos la anchetă. Vladimir Stângaciu se simţea mereu obligat să-mi justifice credulitatea ce a avut-o făcând politică comunistă, deşi era socialist. Se apleca la ureche şi-mi spunea: Toţi cei ce vor fi creduli sau laşi ca mine, la fel să păţească. Dumneavoastră ştiţi de ce suferiţi şi trăiţi, aveţi acea bucurie lăuntrică a unor fapte împlinite ce corespund concepţiei dumneavoastră despre lume şi viaţă. Cu mine este altceva – continuă Vladimir – mi-am dat seama prea târziu de realitate şi suport consecinţele ei nefaste. Vedeţi, îmi este frică, deşi eu nu eram un om fricos. Trebuie să profit ele lipsa colegului nostru Ionaşcu, să vă spun aceste adevăruri. La urma urmei n-ar trebui să-mi fie teamă, căci drumul meu de acum încolo este la fel cu al colegilor mei de celulă. Chiar dacă foştii mei prieteni îşi vor cere scuze, acestea nu vor valora, căci acum îi cunosc bine. S-au folosit de mine şi de alţi utopici socialişti, pentru a-şi introduce structura lor dictatorială. Au distrus democraţia visată de noi, ce urma să remodeleze societatea, şi au dezvoltat în schimb organizarea penitenciară. Poporul duce mari lipsuri, economia e falimentară, opoziţia decimată şi după 15 ani de structură comunistă, România este aruncată cu 50 de ani în urmă pe scara dezvoltării social-economice”. şi Vladimir vorbea, vorbea, era decis parcă să spună tot ce crede, tot ce simte. Nu-mi dădea posibilitatea să fac nicio remarcă la afirmaţiile lui. Dădeam din cap afirmativ şi această înţelegere ce i-o acordam îi dădea parcă aripi să continue cu şi mai multă elocvenţă constatările ce le făcea. „Cum au reuşit să ne câştige sprijinul? Cum au reuşit să ne inducă în eroare??” Eu am murmurat încet pentru mine: „Dividae et impera”. „Aveţi dreptate, spuse aproape răguşit Vladimir, au adoptat principiul lui Iulius Caesar. Dar şi alte principii şi metode ce nu fac cinste speciei umane. Uşa se deschide fără zgomot şi un securist ce-şi avea

cizmele în pâslari intră în celulă. Deseori, spre a putea trage cu urechea, utilizau pâslari spre a nu fi auziţi. „De ce imperiu vorbiţi, de imperiul capitalist?” se răsteşte el. „Ce-aţi vorbit de Caesar, care nu face cinste speciei umane*?”. Nu prea înţelesese el mare lucru, ascultând la uşă. Eu n-am spus nimic, dar Vladimir, ce era în plină formă, îi ripostează: „Vorbeam de istorie, domnule, această ştiinţă minunată, dar pentru mine crudă, căci dacă aş fi studiat-o cu atenţie, n-aş fi fost acum aici în celulă”. Era prea filozofic să continue discuţia cu securistul de la acest punct. De altfel, majorul a făcut o grimasă şi i-a spus: „Tu vrei să-ţi baţi joc de mine. Eu vă spun să încetaţi cu vorbăria, aici trebuie să vă gândiţi numai la putregaiul ce este în voi, c-aţi făcut spionaj pentru americani şi n-o să vă salveze Caesar, chiar dacă-l aşteptaţi voi”. şi cu paşi mărunţi a ieşit din celulă.

Se apropia ora mesei, începea să-mi fie foame, o stare specifică ce o aveam în ultimul timp. Era 1 decembrie, adică două luni de când fusesem arestat. De aproape o lună nu se mai ocupau de mine şi nu ştiam ce intenţii aveau. Apare Ionaşcu de la anchetă, îşi pune basca pe cap şi se aşează într-un colţ să-şi facă rugăciunea.

A venit mâncarea. Astăzi am avut o ciorbă, o bucată de ardei şi un os, iar în felul doi arpacaşul a fost mai gros. Am mâncat totul pe nerăsuflate şi am rămas cu osul în gură, să am impresia că mănânc mai mult. Ionaşcu a mâncat numai după ce şi-a terminat rugăciunea. Apoi ne-a povestit ce s-a petrecut la anchetă. „M-au întrebat din nou, povesteşte Ionaşcu, despre fapte şi persoane necunoscute. Ei pretind ca acestea privesc pe copiii mei”. I-au spus că au eliberat pe soţia lui. dar că lui nu-i vor da drumul, că spune minciuni. L-au ameninţat cu 10–15 ani de închisoare. El le-a ripostat c-ar fi mai simplu să-l condamne la moarte, căci la 66 de ani, tot nu poate rezista 15 ani în închisoare!

Apoi bătrânul a început să strige fără teamă: „Îmi vor da drumul, că n-am făcut nimic. Vina mea e că am doi copii cu suflete alese. Spunea nevastă-mea că ne va pedepsi Iehova, că am pactizat cu Satana şi am lucrat pentru comunişti. Iată că m-a pedepsit, el nu bate cu băţul! Aşa pedepseşte El pe cine L-a trădat. Priviţi-mă!” Zgomotul era prea mare spre a nu atrage atenţia. Uşa s-a deschis şi-a apărut un securist-gardian. „Ce faceţi aici, vă bateţi?” Ionaşcu, care era în priză, continuă cu glas răstit: „Dacă aş putea m-aş bate, dar sunt bătrân şi nu mai pot. În

tinereţe m-am bătut pentru comunism şi uite ce bine am ajuns. Şi dumitale îţi doresc la fel să ai parte, de aceleaşi mulţumiri din partea partidului, cum am avut eu cu familia mea". Gardianul priveşte spre Vladimir şi-i face cu mâna la cap, arătând spre Ionaşcu ca despre un nebun. Vladimir nu-i răspunde, iar securistul îl opreşte pe Ionaşcu şi-i spune: „Bătrâne, taci din gură, că te bag la izolare!" Dar Ionaşcu nu se lasă: „Auzi, cum vorbeşte cu mine, eu care am copil de vârsta lui! De aceea am ajuns în această situaţie, fiindcă suntem conduşi de îngâmfaţi şi de analfabeţi". „Îţi dau eu ţie analfabet", spune securistul şi-i trage un pumn lui Ionaşcu. Apoi iese repede din celulă. „Asta este comunismul, domnilor, pentru care eu am făcut atât de mult în tinereţe! Priviţi, sunteţi tineri, luaţi aminte, vă spune asta un vechi comunist înşelat de această doctrină criminală!". Şi Ionaşcu continuă să strige, căci dacă eu auzeam ce spune, era sigur că aud şi ceilalţi, din alte celule şi bineînţeles gardienii. Vladimir a încercat să-l calmeze, spunându-i că are şanse să i se facă un proces, c-a vorbit duşmănos despre ordinea socială. I-a dat exemplul lui şi i-a spus să nu mai strige.

Uşa se deschide şi apare un căpitan de securitate, probabil ofiţerul de serviciu, care întrebă ce se petrece la noi. Pentru moment s-a făcut linişte. Eu am intervenit, spunându-i că bătrânul nostru coleg e mai nervos, căci a cerut de mai mult timp să ne aducă o oală de noapte în plus sau să ne schimbe oala existentă care este prea mică cu una mai mare, căci noaptea oala nu este suficientă pentru trei persoane. Deoarece această cerere îndreptăţită pe care am făcut-o de mult timp nu s-a acceptat, e normal, am spus eu, ca Ionaşcu să fie nervos.

„Eu am auzit că purtaţi discuţii politice în legătură cu ordinea socială şi despre partidul conducător", spuse căpitanul. „Probabil aşa au înţeles cei ce ascultă pe la uşi, dar colegul nostru are dreptate", intervine Ionaşcu. „Eu am cerut de aproape o lună să se rezolve problema cu oala de noapte şi nimeni nu vrea. Vă rog să mă înscrieţi la raportul comandantului, pentru a-i cere şi dânsului o oală de noapte în plus", termină răspicat Ionaşcu. „Bine, spune căpitanul, dar trebuie să vă spun că este interzis să vorbiţi cu glas tare şi dacă continuaţi, vom lua măsuri imediat".

După plecarea căpitanului, s-a făcut linişte. Vladimir a considerat ingenioasă intervenţia mea, iar Ionaşcu, chiar salvatoare.

Începând de a doua zi, Ionaşcu se înscria mereu pentru raportul comandantului, fără să spună de ce. Spunea când era întrebat de gardieni, că are ceva confidenţial. După trei zile, pe la ora 10, au apărut un colonel de securitate şi un căpitan, care l-au întrebat ce doreşte. Ionaşcu le-a spus povestea cu oala de noapte şi că a solicitat-o de multe ori fără rezultat. Cei doi ofiţeri de securitate analizând oala existentă şi pe noi cei trei, din cap până în picioare, după o matură chibzuinţă au decis că oala este suficient de mare pentru a face faţă cu succes în timpul nopţii. Deci n-au binevoit să aprobe nici schimbarea acesteia cu una mai mare, nici să ne dea o a doua oală.

După plecarea lor, Ionaşcu ne-a comunicat că el face pipi pe hotărârea celor doi şi că ar fi dorit să-l întrebe despre „inumanismul comunist”, ce de fapt îi caracterizează. Totodată ne-a spus că el va riposta de o altă manieră, în curând.

Cererea noastră era îndreptăţită, căci era un veritabil calvar să nu poţi utiliza în timpul nopţii oala deja plină şi să aştepţi până la ora 7 dimineaţa, când eram scoşi la closet.

În noaptea următoare, spre ora 4 dimineaţă, mă scol şi cu teamă mă îndrept spre oală, crezând că este plină că de obicei. Observ că era numai pe jumătate şi am răsuflat uşurat... M-am culcat şi am dormit încă o oră. La ora 5, după ce s-a dat deşteptarea, s-a produs un adevărat scandal. Gardienii au observat că pe culoar curgea urină, ce provenea din camera noastră. Uşa s-a deschis şi-n faţa ei au apărut trei gardieni furioşi, care urlau şi amenințau, cu înjurăturile cele mai „alese” cu putinţă. Eu nu înţelegeam bine ce s-a întâmplat. Vladimir era somnoros, iar Ionaşcu dădea din umeri. Apoi tot el, pe un ton răstit le-a spus: „Eu v-am prevenit pe toţi, de o lună de zile, că oala e prea mică şi n-aţi binevoit să ne daţi una mai mare. Ce să facem? Necesităţile fiziologice ne-au impus!”. Unul dintre securişti ne-a amenințat că ne va pune să curăţăm culoarul cu limba, altul că ne va băga în izolare 14 zile şi al treilea nu mai contenea cu înjurăturile. Ionaşcu le-a spus că era mai simplu dacă ne dădeau o oală mai mare. Cei trei au plecat, amenințându-ne şi cu comandantul, care va fi informat că am infectat intenţionat culoarul arestului.

L-am întrebat pe Ionaşcu cum a procedat şi apoi l-am felicitat pentru curajul lui. În fond Ionaşcu se sculase peste noapte şi vărsase jumătate din conţinutul oalei pe sub uşă. Lui Vladimir îi

era teamă de consecinţe, dar Ionaşcu l-a liniştit spunându-i că ia el totul asupra lui şi că le va spune că nu s-a putut abţine, fiind bătrân, şi a făcut pe sub uşă. „Mai mult, ne spune Ionaşcu, dacă nu ne vor da o altă oală, la noapte le voi repeta operaţiunea cu oala şi tot aşa până se vor hotărî să ne satisfacă cererea. Eu îi cunosc bine, cu asemenea specimene numai aşa se poate lucra.”

Pe la ora 10, în aceeaşi zi, uşa s-a deschis şi un gardian necunoscut până atunci, ne împinge cu picioarele o oală de noapte mare şi nouă. Apoi spune cu glas răstit: „Dă afara oala ce-o ai!” Ionaşcu ia oala şi o pune lângă uşă, iar în fugă aruncă o privire pe culoar. Imediat securistul îi dă o cizmă în fund şi-l împinge cu uşa în celulă, urlând: „Banditule, ce te uiţi pe culoar?”. Sculându-se de jos şi ţinându-se cu mâna de spate, bătrânul ne spune că-i pare rău că n-a avut ideea cu aruncatul urinei pe sub uşă de mai de mult timp. „Cum v-am mai spus, cu asemenea creaturi numai aşa se poate vorbi”, conchide Ionaşcu şi trece apoi cu basca pe cap la rugăciunea de dimineaţă.

* * *

6 decembrie 1959 era Sfântul Niculae. Pe la ora 10, uşa se deschide şi suntem scoşi să facem o plimbare la aer curat. Celula era sufocantă, mirosul oalei de noapte, ca şi mirosul acru ce domnea peste tot şi care parcă emana din noi, ne crea o scârbă de noi înşine. Vladimir şi Ionaşcu se mirau, căci deşi erau în arest de 4–5 luni, nu fuseseră scoşi la plimbare şi aer curat.

Cu ochelarii negri pe ochi şi ţinându-ne unul de altul, în monom, primul fiind condus de gardian, iată-ne la aer curat. Într-o curticică ne-au scos ochelarii şi ne-au spus să circulăm în permanenţă. Iată cerul, ce era albastru şi reprezenta libertatea. Pe jos, un strat de câţiva centimetri de zăpadă ce căzuse probabil în timpul nopţii. În rest ziduri înalte şi un soldat în prepeleac, ce ne privea ca pe nişte arătări ciudate. Probabil că aspectul nostru exterior îl atrăgea pe soldatul ce-şi făcea armata în termen şi nu prea înţelegea de ce arătam atât de dezolant. Mergeam unul după altul cu paşi mărunţi, trăgeam din plin aer curat în plămâni. Deşi nu puteam face într-un tur decât 5–10 paşi, ambianţa în plin aer ne dădea un nou suflu optimist. Şi era foarte normal, căci aerul era viaţa, cerul reprezenta libertatea iar restul nu mai avea nicio importanţă.

Îţi mulţumesc ţie Doamne şi ţie Sfinte Niculae, pentru darul ce mi l-aţi făcut în această zi de 6 decembrie 1959.

Cât timp am fost la plimbare, probabil 20 de minute, în celulă se făcuse o percheziţie amănunţită. Se răscolise totul şi chiar paiele din saltele. Se făcuse un praf care încă nu se lăsase, aşa încât după o aerisire a plămânilor, trebuia să fim supuşi la o intoxicare cu praf. Ionaşcu a început să ţipe că asta se numeşte crimă, şi a început să bată cu pumnul în uşă. Se părea că nimeni nu auzea, toţi erau ocupaţi cu percheziţia şi plimbarea arestaţilor! Până la urmă zgomotul era prea mare şi un gardian a deschis uşa; Ionaşcu nu i-a lăsat timp şi l-a întrebat dacă s-a luat hotărârea să fim asasinaţi prin asfixiere cu praf. Securistul, oarecum descumpănit n-a răspuns, a observat praful gros din celulă şi a dat din umeri. „Dacă staţi liniştiţi, a spus el, vă las 5 minute uşa deschisă”. S-a creat puţină ventilaţie şi astfel acţiunea colegului meu a fost de bun augur.

Miercuri 8 decembrie. Vladimir a fost scos din celulă pentru proces. În ajun fusese bărbierit şi tuns. Am profitat şi noi de acest eveniment, căci aveam bărbi respectabile, nerase de mai bine de 2 luni. Obiceiul era ca după proces arestaţii să nu mai fie aduşi în aceeaşi celulă. Vladimir cunoştea acest obicei, aşa încât ne-am luat rămas bun, ştiind că ne vom despărţi. La ora 9, Vladimir a fost scos din celulă şi n-a mai revenit. Am rămas numai cu Ionaşcu care toată ziua a făcut rugăciuni, cu basca pe cap, în genunchi şi cu mâinile împreunate, într-un colţ al celulei. Sâmbătă 11 decembrie, am făcut prima baie după mai bine de două luni de arest. Am înţeles satisfacţia ce-o aveau colegii mei când veneau de la baie. Într-adevăr, a putea să faci un duş e ceva minunat şi greu de definit. Era ceva tonic, care-ţi dădea curaj şi puteai astfel suporta mai uşor toate mizeriile şi foamea zilnică.

Lumea era împărţită în buni şi răi. Aşa a fost întotdeauna şi aşa va fi mereu. Iată-mă însă în categoria răilor, pus la zidul infamiei, pentru că am văzut adevăratul rău şi am încercat să fac bine, aşa cum am avut eu viziunea binelui.

La 20 decembrie Ionaşcu este scos la anchetă. Revine după aproape o oră şi părea radios. Îmi spune, aplecându-se spre ureche, că-i vor da drumul şi că-l va caută pe tata să-i dea vesti despre mine. I-am mulţumit pentru această intenţie a lui şi i-am spus că ar fi bine să fie prevăzător. „La vârsta mea, cu trecutul meu, cu copiii mei ce sunt pasibili de condamnare la moarte, nu mă mai interesează prudenţa”, mi-a replicat el.

A doua zi la ora 9, colegul meu este scos din celulă şi după

zâmbetul gardianului, se părea că într-adevăr va fi eliberat.

De altfel el fusese arestat numai pentru că era tatăl copiilor săi şi nu pentru că îi reţinuseră ceva în sarcina proprie.

Am rămas deci singur în celulă. Nu era bine. căci nu auzeam spusele gardienilor, când mă duceau la spălător şi closet sau când venea masa. Regulat luam câte un pumn, picior, sau eram bruscat şi înjurat. Îmi impusesem să nu se prindă înjurăturile de mine, ci să se întoarcă ca un bumerang contra celor care le pronunţau.

În Ajunul Crăciunului, uşa se deschide şi este adus un om de vreo 50 de ani, cu o boccea în mână. Iată că voi avea un nou coleg de celulă. Uşa s-a închis în spatele lui şi astfel fac cunoştinţă cu Costică Georgescu, ţăran din comuna Voluntari, o suburbie a Bucureştiului. I-am explicat imediat că eu nu aud, că am auzul deteriorat de la anchetă, şi că trebuie să-mi vorbească tare şi la ureche spre a ne înţelege. I-am dat o serie de indicaţii şi sfaturi, cum şi eu primisem în primele zile după arestare. Colegul meu era profund mişcat de suferinţa mea cu auzul, şi m-a întrebat ce-am făcut. I-am spus ce susţine ancheta, fără comentarii. Nu părea să fie un turnător în sensul celor spuse de colonelul Negoescu, dar nu puteam să ştiu. Paza bună trece primejdia rea, spunea Vladimir. În fond, ce primejdie mai rea decât răul în care mă găseam mă poate paşte? Nea Costică, căci eu i-am spus aşa, era un om simplu, dar cu mult suflet. El nu ştia unde se află şi ceea ce părea curios poate pentru mulţi, de ce se afla aici. Mă tot întreba de ce l-au arestat în plină noapte ca pe un criminal, că el nu făcuse niciun fel de politică, nu fusese nici legionar, nici liberal, nici ţărănist şi nici comunist. I-am spus că nici eu n-am făcut politica vreunui partid şi că aici în arest. am cunoscut şi opozanţi ai partidului comunist şi foşti membri ai partidului comunist, ca şi oameni închişi pentru credinţa lor în Dumnezeu, aşa încât nu-i nevoie de antecedente politice spre a fi aruncat în închisoare.

Lui nea Costică nu-i prea plăcea mâncarea, dar la insistenţele mele a mâncat tot, căci şi-a dat seama că este o primă condiţie pentru a supravieţui.

Azi e Crăciunul, marea sărbătoare a Naşterii Domnului Nostru Iisus Cristos. Amândoi, fiecare în colţul nostru, ne-am rugat lui Dumnezeu să ne dea sănătate şi rezistenţă la toate încercările la care vom fi supuşi. Gândul mă purta spre casă. Ce-o face tata, dar bunica, bătrână şi bolnavă, dar sora mea? Dan o fi sănătos? În ce celulă o fi? Poate în celula alăturată?

Îmi impusesem să fac mişcare zilnic. Astfel, calculasem şi începusem să parcurg 2 km pe zi, ceea ce însemna aproape 4.000 de paşi sau 400 de ture complete de 10 paşi (dus-întors). Sigur că această mişcare te ameţea, căci celula avea numai doi metri şi jumătate, ce-i străbăteam în 5 paşi, dar era important să activezi organismul prin mişcare. De asemenea făceam mişcări de mâini, dar nu reuşeam să fac alte mişcări de gimnastică, căci aveam încă dureri de mijloc şi la şira spinării.

După două zile, Costică este scos la anchetă şi revine după aproape trei ore împleticindu-se şi cu capul umflat de bătaie. „Ce s-a întâmplat, nea Costică, ai aflat de ce te-au arestat?”. „Nu, spune el, adică nu cred motivul ce-l invocă ei”. şi după ce s-a liniştit puţin îmi povesteşte la ureche că a fost interogat de un căpitan, despre activităţile lui criminale contra ordinii sociale şi că l-a întrebat mereu: „Ce discuţii duşmănoase ai purtat contra ordinii sociale?”. La care el a răspuns că n-a purtat niciun fel de discuţii, că e singur şi n-are familie. „La acest răspuns, continua nea Costică, a venit încă unul mai voinic şi s-au pus cu bătaia pe mine. Amândoi au sărit şi-au dat cu pumnii şi cu picioarele. Ăştia sunt nebuni bre, spuse nea Costică, au ţipat că sunt un criminal şi un bandit, iar eu le-am spus că n-am omorât pe nimeni. Ei au continuat să dea în mine, să mă înjure şi din criminal şi bandit nu mă scoteau. Eu nu le-am semnat nimica, continuă Costică, căci nici nu ştiu să semnez şi nici nu era adevărat. Ei mi-au spus să pun degetul, dar n-am vrut, că nu era adevărat că sunt bandit şi criminal, cum spuneau ei”. Pentru că vorbeam cam tare, ni s-a ciocănit în uşă, iar nea Costică a amuţit.

La 28 decembrie, mă scoate la anchetă pe la ora 9. După aproape două luni, iată-mă din nou în biroul lui Cosma. Aici nu era nimeni, m-am aşezat la măsuţa din fund. După câteva minute a intrat un civil blond şi înalt, cu faţa rotundă şi ochi albaştri. Avea două dosare sub braţ, a venit cu ele la mine şi le-a pus pe măsuţă. Mi-a spus că trebuie să le citesc şi apoi să semnez o declaraţie că am luat cunoştinţă de conţinutul lor. Dosarele, ce reprezentau propriu-zis unul singur, aveau 600–700 de pagini. Când le-am văzut, am crezut că sunt două dosare distincte, dar m-am liniştit. când am văzut că până la urmă alcătuiesc unul singur. Primul dosar conţinea un rechizitoriu al brigăzii de anchetă penală, pe aproape 200 de file, cu procese verbale de percheziţie şi mandate de arestare şi cu incriminările cu care securitatea trimitea în

judecată pe cei 8 arestaţi ce figurau în dosar. Al doilea volum, ce avea mai mult de 500 de file, conţinea procese verbale de interogatorii, procese verbale de confruntare ale celor opt arestaţi. Multe afirmaţii se repetau, altele se contraziceau şi aşa cum am prevăzut, niciun corp delict sau probă materială nu exista la dosar. Am observat că există şi o persoană necunoscută de care nu auzisem nici măcar la anchetă şi de care Cosma nu mi-a spus nimic. Nici când m-au dus în camera de tortură şi au vrut să mă oblige să recunosc că mai mulţi prieteni şi colegi ai mei au făcut parte din organizaţie, nu mi-au spus numele acesteia. Din dosar m-am lămurit că era un prieten al prietenului meu, Nicu. Am văzut şi interogatoriile lui Dan ca şi ale celorlalţi 6 arestaţi. Toate erau scrise de Cosma, după acelaşi calapod, căci toţi au fost brutalizaţi spre a le semna. Mi-a părut nespus de bine şi-am răsuflat uşurat, când am văzut c-au renunţat să facă un dosar cu 20–30 de persoane, aşa cum obişnuiau, şi s-au rezumat până la urmă numai la 8. Şase dintre noi, aveam învinuirea că alcătuisem în toamna anului 1956 o organizaţie subversivă, care avea ca scop răsturnarea regimului comunist din România. Sediul acestei organizaţii era considerat în strada Maica Domnului-Bucureşti. Pentru ceilalţi doi, încadrarea era de omisiune de denunţ la organizaţie subversivă. Pentru noi, cei şase, era vorba de articolul 209. Pct. 1-Cod penal, ceea ce însemna condamnări între 15 şi 25 de ani de muncă silnică. Pedeapsa putea să fie moartea, dacă existau probe materiale. Am zâmbit în sinea mea când am văzut justificarea Securităţii în ceea ce priveşte lipsa probelor materiale (arme, post de radio-emisie, cifru, cerneală simpatică, documente). Nu i-am subestimat niciodată, poate ei m-au subestimat pe mine. În orice caz, dosarul era complet, realizat fără probe, dar realizat. Existau şi procese verbale ale martorilor acuzării, care culmea culmilor, erau tata şi Doina. Aceşti martori ai acuzării, ne acuzau în sensul că ne cunoşteau, ceea ce era normal ca tatăl să-şi cunoască fiii şi sora să-şi cunoască fraţii!

La urma urmei, nu era necesar un dosar de 700 de file pentru a condamna 8 oameni, căci în România se stătea în închisori şi fără dosare ce erau trecute cu pompă prin tribunalele militare. Câţi n-au stat şase-şapte ani în lagăre sau penitenciare fără să fi fost condamnaţi? Câţi n-au pierit în lagăre, după cinci-şase ani de anchetă, fără a li se fi făcut un cât de mic dosar de trimitere în judecată? şi câţi români n-au pierit în bordeiele unde fuseseră

aruncaţi cu domiciliul obligatoriu, pe baza unei simple ordonanţe a Ministerului de Interne?

Aşa că dosarul ce-l priveam respecta „legalitatea socialistă”, ce era perfect realizată, ţinând seama de „umanismul socialist”!

La ora 13 civilul a venit să-mi la dosarele, dar eu i-am spus că n-am terminat şi-mi mai trebuie câteva ore de studiu. El mi-a spus că e totuna dacă-l studiez sau nu, căci condamnarea va fi aceeaşi. Eu i-am răspuns că nu mă îndoiesc că are dreptate şi, dacă doreşte, poate să le ia şi nesemnate, căci rezultatul va fi acelaşi. Mi-a tras o înjurătură, ce contrasta flagrant cu eleganţa vestimentară ce-o afişa, a scrâşnit din dinţi, a luat dosarele şi a plecat. A apărut securistul cu ochelarii negrii, pentru a mă conduce în celulă.

Nea Costică m-a întrebat dacă am fost bătut, i-am spus că n-am fost, căci dacă aş fi fost, ar fi observat şi el.

A doua zi, 30 decembrie, zi memorabilă, căci trecuseră 12 ani de la abdicarea forţată a Majestăţii Sale Regele Mihai I, m-au scos la anchetă. Am găsit dosarele pe măsuţă şi m-am apucat să le răsfoiesc. Nimeni n-a venit să mă deranjeze. Pe la 12 şi jumătate am semnat prima filă. Reieşea că am luat cunoştinţă de cele 729 de file ale dosarului ce urma să fie transmis la Tribunalul Militar Bucureşti. Am continuat să-l răsfoiesc şi să reţin diferite contradicţii din cele scrise la anchetă, spre a le utiliza la proces. Multe afirmaţii le ştiam pe dinafară şi căutam să le repet pentru a putea să-mi organizez apărarea la proces. Intenţionam să utilizez la proces arma atacului, care este după mine cea mai bună apărare. La ora 13 intră ca o vijelie în cameră maiorul Enoiu, care se opreşte în faţa mea, dar pentru prima dată nu-mi da cele două palme sau doi pumni ce mi-i administra mereu când ne întâlneam! Mirosea a băutură, coniac, ţuică şi altele. Se uită pe foaie, vede c-am semnat: ia dosarele şi se aşază la birou. Apoi pe un ton marţial îmi spune: „Să-mi mulţumeşti mie că n-ai murit încă. Ai să mergi la proces unde, dacă ai să fii sincer şi ai să recunoşti tot ce scrie în acest dosar, ai să primeşti o pedeapsă moderată. Dacă ai să procedezi aşa cum te ştiu eu, ai să primeşti 25 de ani cu siguranţa!”. Apoi îmi face un calcul: „Acum ai 26 de ani, asta înseamnă, stă el puţin pe gânduri, că vei avea la terminarea pedepsei 51 de ani! Depinde de tine! Eu te fac atent că trebuie să elimini cât mai repede putregaiul din tine, ce ţi l-a introdus educaţia burghezo-moşierească, spre a fi reabilitat de clasa

muncitoare”. N-a aşteptat un răspuns la afirmaţiile lui, a apăsat pe un buton şi a ieşit din cameră.

Un securist m-a condus în celulă. Castroanele cu mâncare mă aşteptau pe pat. Nea Costică nu era în celulă. După puţin timp a apărut şi nu părea deloc agitate. I-am spus că am terminat ancheta şi aştept procesul. El mi-a spus că astăzi a fost de acord cu ancheta pentru că aşa cum spunea el, „ce e drept şi lui Dumnezeu îi place”. L-am întrebat dacă s-a lămurit de ce a fost arestat. „Bineînţeles că m-am lămurit, şi dacă mi-ar fi spus-o acum trei zile, le-aş fi recunoscut-o imediat şi poate n-aş mai şi fost bătut”, îmi răspunde degajat nea Costică! „Ei însă, continuă Costică, m-au luat pe departe, m-au făcut criminal şi bandit, iar eu n-am fost de acord”. Şi nea Costică îmi povesteşte cum a fost „întâmplarea” că el e colegul meu. E un ţăran sărac fără pământ, cu o casă modestă din chirpici şi singura lui avere era un cal pe care-l iubea mult. Mi-a explicat că dragostea de cai o avea de când era copil, când îi plăcea la nebunie să călărească şi să spele caii în lunca Ialomiţei. Că prietenii lui cel mai buni au fost trei cai, ce i-a îngrijit şi care, la rândul lor, i-au asigurat o viaţă cinstită şi modestă! Rămăsese cu unul singur, Murgu, pe care îl hrănea şi-l ţesăla cu dragoste, era de fapt mijlocul lui de existenţă. „Acum o lună, eram supărat, povesteşte nea Costică, deh, ca omul, şi fiind în grajd cu Murgu, i-am spus să mai aibă puţină răbdare că în curând vor veni Americanii şi va avea şi el o masă mai bună, va mânca şi ovăz nu numai iarbă şi fin. Să ne rugăm prietene Bunului Dumnezeu să vină ei, căci numai aşa vom avea şi noi libertate şi ce mânca. Doar atâta i-am spus şi iată-mă aici”, încheie, nea Costică povestea lui.

„Păi cine te-a spus nene, la securitate, că doar n-ai avut microfoane în grajd?” îl întreb eu? „Am aflat eu astăzi cine, spuse plin de el Costică, vecinul meu Atudosei, care are grajdul lipit de al meu. Atudosei este un om rău, a lucrat câţiva ani în miliţie şi apoi l-au dat la munca de jos şi a devenit paznic. Un om de nimic, o să-l pedepsească Dumnezeu după fapta lui”, conchide nea Costică. Apoi mă întreabă: „Domnule inginer, sunteţi un om cu carte, oare chiar mă vor ţine aici, c-am vorbit cu calul în grajd? Oare mă vor condamna pentru asta? Eu n-am fost până acum niciodată certat cu poliţia şi nici părinţii părinţilor mei n-au avut de-a face cu ea... ” I-am explicat lui nea Costică că nu va putea scăpa de aici, fără condamnare, că pentru comunişti e grav şi dacă ai vorbit cu calul

în grajd, dacă este ceva împotriva lor. Nea Costică mă priveşte cu aerul pierdut. Eu zâmbesc şi-i spun : „Lasă, nea Costică, că vom ieşi de aici în curând, indiferent de condamnarea ce o vom avea”. „Dar ce condamnare credeţi că-mi vor da pentru vorba mea cu calul?” „Totul depinde de cât de tare ai vorbit cu calul, îl răspund eu. Dacă i-ai spus mai încet că vin Americanii, s-ar putea să-ţi dea doar 3 ani, dar dacă i-ai spus tare, cum vorbeşti acum cu mine, s-ar putea să-ţi dea 5 ani.” Nea Costică mă privea cu lacrimi în ochi şi mi-a spus că e bine că glumesc, că lui i-au plăcut mereu glumele, dar că mă roagă să nu mai glumesc când e vorba de viaţă şi de moarte. Poate că avea dreptate. Fusesem prea dur cu el! I-am vorbit apoi lui nea Costică despre picătura de speranţă ce trebuie s-o purtăm în noi, cât trăim. Că nu trebuie să disperam niciodată, că Dumnezeu ne va ajuta să scăpăm din acest infern şi vom deveni oameni liberi. „Cum poţi să fii liber, dacă nu poţi vorbi nici cu calul în grajd?”, intervine nea Costică. „Ai dreptate nea Costică, mai avem mult până la libertatea deplină, dar noi trebuie să avem speranţa că vom supravieţui, spre a putea câştiga libertatea”.

În asemenea discuţii despre libertate şi speranţa de a fi liberi, ne-a găsit revelionul anului 1960. Peste două ore va veni Noul An şi m-am gândit în acest răstimp să mă rog Bunului Dumnezeu pentru libertatea mea, a lui Dan, a lui nea Costică şi a tuturor celor ce suferă în temniţă pentru credinţa sau dragostea lor de libertate.

* * *

În primele zile ale lunii ianuarie, a avut loc o mare percheziţie, făcută în timpul nopţii. Ne-au trezit din somn patru securişti ce au intrat în celulă. Aşa cum eram, în chiloţi şi cămăşi, ne-au pus că stăm cu faţa la perete şi mâinile la ceafă. Au verificat în amănunţime toată celula: unul s-a ocupat de hainele şi pantalonii noştri, ce le-a răscolit în toate buzunarele. A mototolit fiecare centimetru de stofă, spre a verifica dacă n-avem ace sau pile. La pantaloni a desfăcut şnurul de la partea inferioară, aşa că vor trebui cusuţi, spre a-i mai putea purta. Ce or fi crezând că putem face cu acel şnur? Au răscolit saltelele şi au făcut un nor de praf de nu se mai vedeau între ei. În sfârşit au plecat dar au lăsat uşa deschisă câteva minute, aşa încât celula s-a aerisit puţin. În orice caz, am înghiţit mult praf şi n-am mai putut dormi. Nea Costică

era tare mirat; mă tot întreba ce au vrut şi de ce au venit noaptea. I-am răspuns că încetul cu încetul, trebuie să se obişnuiască şi să-i cunoască. Au făcut o percheziţie care, fie că e planificată, fie că e neaşteptată, se bucură de aceeaşi regie. În primul rând, ei urmăresc să creeze o tensiune nervoasă arestaţilor şi percheziţia are rolul ei bine definit în menţinerea acestei tensiuni ce oboseşte şi distruge psihicul. Apoi caută să suprime orice posibilitate de evadare sau sinucidere. Nea Costică m-a anunţat că această percheziţie se face pe tot celularul, căci el aude zgomot de uşi. Deci se pare că a fost o percheziţie generală. Poate s-a făcut în cinstea Anului Nou. Amândoi eram miraţi de ce ne-au scos şnurul de la partea inferioară a pantalonilor Am aflat mult mai târziu că acest şnur, dacă se strânge de la mai mulţi pantaloni, îţi permite, fiind foarte rezistent, fie să te spânzuri, fie să-l foloseşti la o eventuală evadare.

Simţeam nevoia să respirăm puţin aer curat, dar deşi trecuse o lună, nu ne scoteau în curticică de plimbare. Aerul era viciat şi aerisirea celulei se făcea prin culoar. Fiind un culoar cu dublu tract, deci cu celule pe ambele părţi aerisirea lui se făcea prin uşi de extremităţi. ce erau îndreptate către closete. Deşi era iarnă, aerul şi temperatura celulei ne oboseau. Aerul era insuficient şi urât mirositor, iar temperatura din ce în ce mai ridicată, căci şi în cămaşă ne era cald. La aceste amănunte se adaugă mirosul permanent al oalei de noapte, ce se dezinfecta rar şi mirosea groaznic. Îmi impusesem să fac uşoare exerciţii de gimnastică şi să parcurg zilnic 4.000 de paşi, dar eram din ce în ce mai obosit din cauza lipsei de aer. În plus, ceea ce era foarte grav, aveam o foame ce se accentua pe zi ce trecea. Îmi dădeam seama că un fenomen curios se petrece cu mine. Începusem să mănânc cu gândul, înainte de a sosi mâncarea. Îmi impusesem să nu mă gândesc la mâncare, dar era destul de greu, căci nea Costică îmi vorbea din proprie iniţiativă despre diferite feluri de mâncare. Îl rugam să găsească un alt subiect de conversaţie, era de acord pentru moment dar fără să-şi dea seama reîncepea. Într-o zi, când credeam că a uitat subiectul mâncării şi când pe la ora 11 burta îmi chiorăia de foame, nea Costică se apleacă la ureche, aşa cum de altfel făcea mereu când vorbea cu mine şi mă întrebă: „Când credeţi că voi putea să mă aşez la masă să pot mânca zacusca făcută de mine? Ce zacuscă, domnule!!! Să mănânci şi să nu te mai saturi!” şi nea Costică îşi lingea buzele ca şi cum ar fi mâncat

o porţie dublă. Deşi nu-mi plăcea zacusca, totuşi felul în care şi-a lins buzele mi-a produs un gol în stomac şi o ameţeală de nedescris.

La 15 ianuarie nea Costică este scos la anchetă şi după aproape o oră revine radios spunându-mi că în curând va avea procesul, căci a luat cunoştinţă de terminarea dosarului.

În a doua jumătate a lunii ianuarie ne-au dus pentru a doua oară în patru luni, la plimbare. Nu ştiu ce s-a întâmplat, că după 3–4 minute ne-au scos din curticica de plimbare şi în mare viteză ne-au introdus în celulă. Ce se întâmplase, nu ştiu, dar nu ne mai făcuseră între timp nici percheziţia obişnuită în asemenea cazuri.

La 27 ianuarie a venit frizerul, ce era deţinut de drept comun şi în prezenţa securistului ne-a bărbierit. Un gardian mi-a adus un ac cu aţă spre a-mi coase pantalonii. După aceste preparative, am dedus că în curând voi avea procesul, poate chiar a doua zi.

Într-adevăr, a doua zi la ora 8 m-au anunţat că voi merge la proces. Mi-am luat rămas bun de la nea Costică Georgescu, căci ştiam că după proces mă vor duce într-o altă celulă. Colegul meu mi-a făcut un semn al crucii şi mi-a spus : „Să vă ajute Bunul Dumnezeu să scăpaţi cu bine! După câteva minute, m-au scos din celulă.

IV

PROCESUL

Motto:

Nebiruit e omul ce luptă cu credinţă
El ştie că pe lume nimic zadarnic nu-i,
Că dincolo de truda şi jertfa clipei lui.
În taină vremea ţese la sfânta biruinţă
Că vuietele toate visează armonie.
Că este o dreptate şi trebuie să vie.
(Alex Vlahuţă Triumful aşteptării)

Iată-mă în drum spre proces. Cu ochelarii negri pe ochi m-au scos în curte, unde m-au urcat într-o dubă-camion cu pereţi metalici. În interior, duba avea un culoar îngust în mijloc şi mici celule pe ambele părţi. După ce m-au introdus într-o asemenea celulă de 70 x 70 cm. mi-au luat ochelarii. În celulă era o banchetă pe care se putea sta. Presupun că duba avea maximum 10–12 asemenea celule. Mi-am dat seama că ceilalţi prieteni şi Dan sunt în aceeaşi dubă. Maşina a ajuns relativ repede la destinaţie, pe strada Negru Vodă, unde era sediul Tribunalului Militar Bucureşti. Ne-au coborât pe rând câte unul, fără a vedea pe altcineva. În colţ, la vreo 50 de metri, era un grup de oameni ce privea spre noi, dar care nu se putea apropia din cauza cordonului de securişti ce blocase strada. M-au introdus într-o cameră la parter şi-am tresărit pentru că am văzut în aceeaşi cameră pe prietenii şi colegii mei din proces, ce stăteau pe o bancă din fată. În fundul camerei, pe o altă bancă, era Dan cu încă trei persoane necunoscute, ce erau tot arestaţi. Pe mine m-au scos ultimul din dubă. M-a frapat figura lui Dan. Era extrem de slab, cu ochii scufundaţi în orbite, în care a tresărit o licărire de lumină în clipa când m-a zărit.

În aceeaşi încăpere erau trei securişti cu arme automate şi un

plutonier cu pistolul la cingătoare. Acesta ne-a atras atenţia că nu acceptă nicio vorbă şi niciun semn din partea noastră către ceilalţi din sală. Profitând de această remarcă, eu am ripostat imediat: „Bineînţeles, nici n-avem ce ne spune, căci cele scrise de anchetă sunt false”. Riposta a fost rapidă şi ceilalţi au rămas ca năuci. Plutonierul s-a repezit spre mine şi nu ştiu ce s-ar fi întâmplat dacă, între timp, uşa nu s-ar fi deschis. În uşă a apărut maiorul Enoiu, şeful anchetei, care a strigat: „Să nu vorbească nimeni că o păţiţi! Iar tu, şi mă împinge, treci pe scaunul din fund cu faţa la perete. În locul meu este trecut un necunoscut în vârstă de 45 de ani, brunet şi cu faţa prelungă. Apoi Enoiu., venit să facă ordine, se adresează prietenului meu Iuliu Grama: „Iar tu băscosule, (căci avea o bască pe cap) treci pe scaunul din colţ cu faţa la perete. În ceea ce mă privea, eu spusesem ceea ce avusesem de spus, aşa că puteam să stau liniştit.

Pe la ora 11, cei trei necunoscuţi sunt scoşi din cameră. Probabil procesul a început cu ei. Apoi din nou aşteptare. Uitasem de foame şi sete, orele treceau greu. Pe la ora 14 ne scoate din sala de la parter şi ne urcă în sala de judecată ce se afla la etaj. În sală erau aproape 50 de persoane. Am zărit imediat pe bunica. Tata şi Doina erau lângă ea. Lângă uşă l-am văzut pe doctorul Chinţa, un excelent stomatolog, prieten cu tata, ce stătea îngândurat. În prima bancă stăteau mai mulţi bărbaţi şi două doamne ce păreau să fie avocaţi. Aveau dosare în faţă şi şuşoteau între ei. Completul de judecată avea în mijloc pe vestitul maior Gheorghe Stoica şi ca asesori populari, pe căpitanul Iancu Ghiţă şi căpitanul Haidău Samoilă.

Procurorul era locotenent-colonel, iar grefierul Teodor Bozas era civil. După ce toată lumea a luat loc, preşedintele completului a dat cuvântul procurorului militar, care mai bine de o oră a citit actul de acuzare făcut de anchetă. În concluzie a cerut condamnări severe, pentru toţi duşmanii ce erau în boxă. În sală, toată lumea părea înmărmurită de cele auzite. Teama pe care fie care o avea se părea că ajunsese la paroxism, după ce ascultaseră pe procuror. Chiar dacă ne-ar fi pus în sarcină că am omorât o sută de oameni, asistenţa n-ar fi fost mai copleşită. Cele auzite şi tonul patetic al procurorului i-a înspăimântat.

Erau câţiva care plângeau, alţii îşi trăgeau nasul. Iar marea majoritate înlemnise mai rău ca la o înmormântare. Preşedintele cere martorilor acuzării, care erau tata şi Doina, să părăsească

sala. Cere de asemenea, inculpaţilor din boxă, cu excepţia lui Nicu, s-o părăsească. Începeau deci interogatoriile de către completul de judecată. Pe mine şi Mirel ne-au introdus într-o boxă alăturată sălii de Judecată. După aproape o jumătate de oră sunt introdus în sală. După ce mi se cer, de către preşedinte, datele personale, sunt întrebat dacă recunosc interogatoriile luate de anchetă. Preşedintele vorbea tare, căci eu i-am spus că n-aud bine. La întrebarea lui, dacă recunosc cele relatate de anchetă, întrebare pe care a repetat-o cu glas tare, am ripostat brusc: Nu recunosc nimic din cele scrise de anchetatori pe foile de interogatoriu şi am fost obligat să-mi pun numele pe acele foi spre a-mi salva puţinul auz ce mi-a rămas, căci am fost molestat în mod sălbatic." În sală s-au auzit murmure, iar un bărbat cu părul alb din primul rând se ridică şi cere să se consemneze de grefier cele spuse de mine. Preşedintele se adresează procurorului şi-l întreabă dacă este de acord să se consemneze spusele mele. Procurorul se ridică pe jumătate din scaunul somptuos ce-l ocupa şi cu jumătate de glas spune: „Să se consemneze". Apoi, parcă dându-şi seama că a făcut o eroare, se ridică în picioare şi cu glas hotărât spune „Este un neadevăr, ancheta s-a desfăşurat în condiţii legale." Apoi, face apel la preşedinte să ţină cont de pregătirea intelectuală a inculpatului, care este dispus să nu recunoască nimic, căutând să modifice realitatea prin diferite procedee şi afirmaţii mincinoase. În sală erau murmure de dezaprobare şi rumoarea crescuse după intervenţia procurorului. Iar preşedintele a suspendat şedinţa de judecată şi a evacuat asistenţa. Între timp, acelaşi bărbat mai în vârstă, a schimbat câteva vorbe cu preşedintele completului, care a dat afirmativ din cap. După ce toată lumea a părăsit sala, acesta a venit lângă boxă şi a spus şefului pazei că este avocatul Lechek şi are aprobarea preşedintelui să-mi vorbească. L-am rugat să vorbească tare, spre a-l auzi. Mi-a spus că nu e bine să nu recunosc nimic, că el va încerca să schimbe încadrarea pusă de anchetă, dar că poziţia mea ar putea să-i îngreuneze misiunea. Cum mă va apăra, dacă n-a discutat cu mine şi a tras concluzii numai din dosarul anchetei? Dacă nu s-ar fi produs acest mic incident, nici acum n-ar fi avut ocazia să-mi vorbească. Mă întrebam chiar, dacă avocaţii nu vor vorbi cu noi după proces!! I-am spus avocatului că nu sunt adeptul acestui regim şi sigur voi fi condamnat, dar nu sunt de acord cu ceea ce a scris ancheta, deoarece nu există dovezi materiale în

sprijinul faptelor invocate de anchetatori. Săracul om, părea cu adevărat speriat. M-a rugat să am încredere în el, căci e numit de tata să mă apere pe mine şi pe Dan. Se uita mereu cu coada ochiului la cei patru securişti ce ne păzeau în boxă.

Şedinţa de judecată s-a reluat; maiorul I. Gh. Stoica, preşedintele completului, m-a întrebat dacă am mai reflectat privind afirmaţiile anterioare, iar eu i-am răspuns la fel ca avocatului. Apoi, avocatul meu a cerut expertiza medicală, spunând că a vorbit cu mine şi că într-adevăr nu aud, aşa că e adevărat ceea ce am spus mai înainte. Procurorul s-a înfuriat din nou şi a început să strige ca şi el e de acord cu expertiza, spre a dovedi contrariul, că eu mă prefac şi că aud foarte bine. Instanţa a aprobat expertiza medicală şi apoi cu glas tare, preşedintele Stoica mi-a pus întrebări pentru fiecare cap important al acuzării. Am răspuns pe scurt, atacând ancheta şi cele scrise de ea. Am arătat toate neadevărurile ce fuseseră trecute în actul de acuzare, am respins toate afirmaţiile făcute de anchetă fără nicio probă materială. Astfel, privind postul de radio emisie, ce era trecut la anchetă, dar care nu se găsise nicăieri, eu am replicat că acest post de radio, fiind electronic, avea şi proprietatea de a se face invizibil! După depoziţia mea au fost introduşi şi ceilalţi coinculpaţi, în ordinea dosarului. Declaraţiile lor au coincis cu ale mele şi pe feţele avocaţilor se vedea o uşoară destindere. Se făcuse noapte, trecuse de ora 18 când cei doi inculpaţi învinuiţi de omisiune de denunţ au confirmat declaraţiile inculpaţilor principali. Apoi au fost audiaţi cei doi martori ai acuzării, tata şi sora mea Doina. Ei au recunoscut ceea ce au spus la anchetă şi anume că ne cunosc. Astfel, tata a recunoscut că suntem copiii lui, iar sora mea că suntem fraţii ei. În ceea ce priveşte pe ceilalţi coinculpaţi, au spus că-i cunosc, ca prieteni şi colegi din liceu, dar că nu ştiu ce am discutat între noi şi că nu ne-au văzut împreună decât cu ocazia unor zile onomastice sau ceaiuri dansante! Iată ce învinuiri serioase se făceau de către martorii acuzării! Avocaţii au ridicat în discuţie inexistenţa faptelor, lipsa probelor, lipsa unor veritabili martori al acuzării. Ei au cerut martori ai apărării, iar avocatul meu şi al lui Dan a cerut şi pentru Dan o expertiză medicală, că ar fi astenic şi dispus să confabuleze. Instanţa a stabilit un nou termen la 26 februarie şi şedinţa de judecată s-a ridicat după ora 19 :30.

Ne-au introdus în dubă şi am luat drumul arestului de la Uranus.

Eram mulţumit, căci realizasem ceea ce mi-am propus şi-am început să lovesc cu pumnii în pereţii de tablă al dubei, ceea ce de altfel făceau şi prietenii mei din celulele alăturate.

La Uranus m-au introdus singur într-o celulă. Nu mâncasem şi nu băusem apă toată ziua, aşa încât îmi era o sete cumplită. Am bătut în uşă şi am cerut apă. Cana de apă ce am băut-o a reprezentat pentru mine echivalentul celei mai copioase mese. Am adormit târziu, după stingere. Toate evenimentele acestei zile mi se roteau în faţa ochilor ca într-un adevărat carusel. Pe la 3 dimineaţa m-am trezit. O persoană a fost introdusă în celulă, unde de altfel mai erau două paturi goale. Era monseniorul greco-catolic Niculae, care era adus de la Gherla. Nu ştia de ce, dar cu experienţa lui de aproape 12 ani de închisoare, bănuia că vor să-l utilizeze martor într-un alt proces. Msg. Niculae era un om cult şi cu un echilibru psihic deosebit. El mi-a fost un preţios coleg de celulă. Mi-a dat multe sfaturi bune pentru viaţa de închisoare, mi-a explicat ce importantă este credinţa în Dumnezeu şi cum trebuie să ne rugăm Lui. De la el am învăţat „Pater noster” şi „Ave Maria” în limba latină, ca şi o serie de învăţăminte biblice ce nu le ştiam. El mi-a spus că pentru expertiza medicală, mă vor duce probabil la Spitalul Văcăreşti. Zilele petrecute în celulă cu Monseniorul Niculae au fost zile de rugăciuni şi interiorizări, ce mi-au creat acea rezistenţă necesară la şocurile ce au urmat.

Am părăsit pe bunul meu coleg într-o dimineaţă, când un securist m-a scos din celulă şi m-a introdus într-o dubă cu destinaţie necunoscută. La coborâre, fără ochelarii negri ca de obicei, mi-am dat seama că sunt la Văcăreşti. Am observat biserica din curte şi forma construcţiilor, ce o cunoşteam de afară, când treceam pe dealul Văcăreştilor. Închisoarea era destinată dreptului comun iar la Spital aduceau şi deţinuţi politici, ce erau ţinuţi la secret.

Probabil în aceeaşi dubă fusese adus şi Dan, căci şi lui trebuiau să-i facă o expertiză medicală. Eu am coborât aproape în acelaşi timp cu un tânăr de 25 de ani, foarte slab, ce era ploieştean. Am fost introduşi amândoi într-o sală de baie. Afară era frig şi zăpadă, iar noi eram în haine. Baia a fost obligatorie şi cu această ocazie am răcit, căci a fost mai mult apă rece. Un frizer, probabil deţinut de drept comun, a venit şi ne-a tuns numărul zero pe amândoi. Ne-au cerut hainele civile şi ne-au dat cămăşi lungi şi mantale. Eu am protestat privind tunsoarea, dar mi s-a spus că este interzisă

intrarea în Spitalul Văcăreşti a bolnavilor ce nu sunt tunşi. Ei trebuie să aibă hainele spitalului. Hainele mele au rămas la magazia penitenciarului. Tânărul care era cu mine avea o condamnare de 5 ani, deoarece se plimbase în centrul oraşului Ploieşti eu o pancartă pe care scria: „Daţi-ne carne, nu minciuni!”. Îl aduseseră pentru o expertiză medicală. Suntem introduşi fiecare într-o cameră, din construcţia numai cu parter, unde ferestrele zăbrelite dădeau spre un gard înalt. Camera, mai avea două paturi şi avea confort, căci era dotată cu un closet şi cu o chiuvetă mică cu apă curentă. Era mult mai civilizat ca la Uranus, căci nu era necesar să ieşi de două ori pe zi cu oala de noapte la spălător şi closet. Aveam şi un prosop cu care mi-am făcut un turban, căci mi-era frig. Fereastra era simplă, iar caloriferul nu funcţiona decât din timp în timp. Mâncarea era mai bună ca la Uranus. Câteva zile au trecut şi nimeni nu m-a deranjat. Gardienii erau mai rezonabili, treceau invizibili şi nu spuneau mai nimic. Câte unul mă întreba ce profesie am şi de ce sunt arestat. Când i-am spus unuia că sunt „politic”, a făcut o figură speriată şi a plecat repede. Altul, auzind că sunt arestat politic, m-a întrebat câţi comunişti am omorât. I-am spus că nici vorbă să fi ucis pe careva. Ei erau învăţaţi cu deţinuţii de drept comun şi eu eram o curiozitate pentru ei.

Am fost scos, în sfârşit, la control medical. Mi s-au făcut nişte analize banale şi control O.R.L. Eram supus la diferite zgomote spre a vedea cum reacţionez. Un medic înalt şi prezentabil mi-a făcut diferite teste privind auzul. Un altul, ce nu era O.R.L.-ist, ci psihiatru, s-a purtat uman, iar atitudinea lui era în discordanţă cu atmosfera din jur. Mă tot întrebam, ce caută un asemenea om printre atâtea vietăţi cuvântătoare, ce erau gata să-şi bată joc de oamenii care sunt închişi. Doctorul Sergiu Bazilescu avea un zâmbet aparte, ştia să vorbească de-o manieră specială şi să se apropie de sufletul omului. El se deosebea de ceilalţi medici ce m-au consultat, sau mal bine zis m-au interogat, în această perioadă. Nu, categoric, locul lui nu era în acest spital unde, numai din întâmplare ajunsese.

* * *

Se apropia vertiginos ziua procesului. În ajun, la 25 februarie, nu s-a petrecut nimic deosebit. Mă întrebam cum vor proceda, căci nu vor mai avea timp să mă ducă la Uranus spre a merge cu toţii la proces. În ziua de 26, dimineaţa, nimic deosebit, dar pe la

9.30, când nu mai ştiam ce să cred, uşa se deschide brusc şi un locotenent-major mă întreabă cu glas răstit, unde sâni hainele mele civile. Eu i-am răspuns că ele au fost oprite şi depozitate la magazie, imediat după ce am ieşit de la baie. A plecat furios. Întrebarea lui mi s-a părut curioasă, pentru că nu decisesem eu unde să-mi pun hainele!

După câteva minute mă scot din cameră şi mă duc lângă baie, într-o sală unde un deţinut de drept comun mă bărbiereşte şi apoi un altul îmi aduce hainele, întrebându-mă dacă le recunosc ca fiind ale mele! Mi-am dat seama că e zarvă, căci îmi rătăciseră hainele şi erau în întârziere. După ce m-am îmbrăcat, m-au împins într-un jeep şi mi-au legat ochii. Păzit de doi securişti înarmaţi, am plecat în mare viteză.

Iată-mă în sala de aşteptare a arestaţilor, unde băieţii erau deja aduşi de la Uranus şi unde sosise şi Dan, care părea mai odihnit şi senin la faţă. Şedinţa de judecată s-a deschis după ora 14, cu acelaşi complet condus de maiorul de justiţie I. Gh. Stoica. Ni s-a luat un supliment de interogatoriu la fiecare şi apoi s-au audiat martorii apărării. Interesant a fost că înainte de intrarea completului, maiorul Enoiu, care era în sală, a avut o discuţie aprinsă cu procurorul militar, la pupitrul acestuia. Nu ştiu ce-au discutat şi de ce s-au răstit unul la altul, dar toată lumea a observat că Enoiu i-a bătut cu pumnul în masă procurorului, deşi acesta era în grad, superior lui Enoiu.

Martorii apărării au declarat cu toţii ce elemente deosebite au fost toţi inculpaţii, dar bineînţeles că nu s-a ţinut cont de ceea ce au spus aceştia. Pentru mine a fost audiat ca martor al apărării, inginerul Grigore Popovici, ce l-am avut şef la întreprinderea 3 Izolaţii Bucureşti şi s-a dat citire la o referinţă excelentă dată de întreprinderea de Construcţii unde lucram când am fost arestat, semnată de inginerul şef Constantin Pupăzan. După audierea martorilor apărării, s-a dezbătut de către preşedinte, avocaţi şi procuror, schimbarea încadrării articolului 209 pct. 1. în articolul 209 pct. 2, litera a şi b cu penultimul aliniat agravant. Maiorul Enoiu, din nou furios, s-a adresat procurorului gesticulând şi arătându-i ceva în dosar. Până la urmă însă şi procurorul a fost de acord în principiu cu schimbarea încadrării făcută de anchetă. S-a făcut o pauză şi în sfârşit, am putut discuta fiecare 3–4 minute cu avocaţii. În fond a fost o formalitate, căci practic nu se putea discuta mai nimic într-un timp aşa de scurt.

Au început pledoariile avocaţilor, care au arătat că nu există probe materiale, că declaraţiile sunt contradictorii, că martorii acuzării n-au acuzat şi că martorii apărării au arătat buna conduită a inculpaţilor. Avocatul meu şi al lui Dan a arătat că expertizele medicale au dovedit faptul că eu n-aud şi Dan are o astenie pronunţată. Cu toţii au spus că aşa-zisele acţiuni s-au desfăşurat în perioadă 1956–1957 şi n-au fost de acord cu articolul 209, deoarece acest articol nu era în vigoare sub forma actuală în 1956–57. În concluzie, avocaţii au cerut condamnări minime. Într-un articol din Codul Penal ce nu mai era de actualitate, căci fusese abrogat. Articolul 209 se aplica retroactiv, pentru acţiunile ce s-au petrecut în 1956, dar se judecau în 1960. Ei au arătat că suntem cu toţii tineri şi la prima infracţiune de acest gen, spunând că vor depune şi note scrise.

În fond, avocaţii şi-au făcut meseria şi nu puteau să spună mai mult fără ca să aibă neplăceri. Au fost cazuri, şi ştiam câteva, în care avocaţii ce-au pledat cu prea mult suflet şi inimă, au intrat foarte repede după clienţii lor la închisoare.

Preşedintele a ridicat şedinţa de judecată după ora 19, anunţând că sentinţa se va da la 29 februarie. Asistenţa a părăsit sala. Cu toţii aveau lacrimi în ochi şi ne priveau parcă pentru ultima oară. Noi eram destul de destinşi şi chiar încercam să zâmbim. Încordarea dispăruse de pe feţele noastre. Eram bucuroşi că cei doi introduşi de anchetă la omisiune de denunţ urmau să fie eliberaţi, căci prin schimbarea încadrării se prevedea articol de condamnare numai pentru cei 6, ce fusesem iniţial încadraţi la art. 209 pct. 1.

Când am coborât în stradă spre a fi îmbarcaţi în dubă, am observat lume multă înghesuindu-se să ne privească şi un cordon de securişti, care încerca să-i îndepărteze. Apoi ne-au urcat în dubă şi ne-au transportat la arestul din Uranus. M-au introdus singur în celulă şi deşi era aproape ora 22, n-am reuşit să adorm. Îmi răsunau timpanele de glasuri răstite. Enoiu se certa cu procurorul militar, maiorul Stoica se certa cu avocaţii şi parcă le spunea că sunt proşti că au vorbit aşa de mult, căci condamnarea era stabilită dinainte, indiferent de încadrarea din codul penal. Nu ştiu ce forţă lăuntrică mă întărea, stăteam cu ochii deschişi şi gândeam departe, departe peste timp. Vedeam în jurul meu oameni liberi, fericiţi, ce trăiau o viaţă îmbelşugată, în linişte şi pace, desfăcându-şi inima şi sufletul la comorile universale ale

artei şi culturii. Erau oameni liberi ce n-aveau teamă de a fi arestaţi în plină noapte, terorizaţi şi schingiuiţi.

Vizeta s-a deschis şi un glas răguşit mă face să-mi dau seama de realitate. „Bă, tu, de ce stai cu ochii deschişi şi nu dormi?” M-am întors şi am tras pătura peste cap. „Bă, lasă capul afară, că de nu te bag la izolare şi acolo n-ai pătură”. L-am lăsat afară şi-am închis ochii. Am văzut că fericirea mea este că sunt lăsat să stau noaptea cu ochii închişi. La urma urmei, puteam şi cu ochii închişi să mă apropii de oamenii liberi şi fericiţi, ce-i zărisem adineauri.

* * *

A doua zi vizeta se deschide şi o figură necunoscută mă întreabă dacă nu sunt rudă cu Ozon fotbalistul, căci semăn cu el. Eu îi spun că nu. Gardianul cu o voce moale îmi face semn să mă apropii de vizetă. Se uită în lungul culoarului în amândouă direcţiile şi-mi spune că în schimbul lui pot să stau culcat pe pat şi dacă o fi un control, îmi va bate în uşă. Am rămas profund mirat de gestul lui, care era în mare discordanţă cu tot ce văzusem şi auzisem până în prezent. Ar spune comuniştii că pădure fără uscături nu-i. Eu as spune că pădurea este poporul român, iar uscăturile sunt ei, torţionarii comunişti!

De trei-patru ori mi-a ciocănit în uşă şi m-am ridicat de pe pat. Aproape de fiecare dată am constatat că era cineva în control. De două ori s-a deschis uşa şi mi-au luat datele personale fără ca să ştiu pentru ce. La 1 martie, dimineaţa la ora 8, era tura gardianului „excepţie”, cum îl spuneam eu. A deschis vizeta, mi-a făcut semn să mă apropii, şi după ce şi-a luat precauţiile de rigoare, mi-a spus că voi pleca din arestul securităţii. M-am uitat cu atenţie la el şi am încercat să-i reţin figura. I-am spus că a avut o atitudine umană, dar nu ştiu dacă a înţeles ce am vrut să-i spun. „Ce bine ar fi dacă dumneata ţi-ai găsi o altă muncă”, i-am spus eu. A aruncat privirea în jos, n-a spus nimic şi a închis vizeta.

După aproape o jumătate de oră un alt gardian m-a scos din celulă. Am ajuns în cămăruţa unde sosisem exact cu 5 luni în urmă, când fusesem arestat. Mi-am luat restul hainelor şi pullowerul ce fuseseră la magazie. Am fost urcat într-o dubă, la fel ca cea care ne-a dus la proces. Probabil mă duceau la Jilava. Un capitol din viaţa mea după gratii se termina, dar un altul, plin de neprevăzut începea.

V

JILAVA

Motto:
L-au dus aşa–ntre răzvrătiţii
De după zidul fără glas.
Dar şi-au uitat nenorociţii
Că gândurile i-au rămas.
(Octavian Goga – Coarde vechi)

Drumul a fost mai lung ca data trecută, când am fost la Văcăreşti sau la tribunal. Maşina a mers pe un drum desfundat cu gropi, a făcut viraje ce-au reuşit să mă ameţească. Lipsa de aer din mica celulă cu pereţi metalici mă obosise.

La un moment dat, maşina a început să coboare o pantă şi apoi brusc s-a oprit. Când am coborât, am zărit un grup de oameni la 10 metri de dubă, cu faţa la o poartă metalică. Sunt împins spre acest grup şi-mi dau seama imediat că printre ei se aflau Dan şi colegii mei. Ei fuseseră scoşi din aceeaşi dubă înaintea mea. M-am îndreptat spre ei, l-am îmbrăţişat pe Dan, dar n-am reuşit să-i îmbrăţişez şi pe băieţi, căci am primit o lovitură de cizmă în spate. Era un securist în apropiere, a cărui prezenţă n-o observasem. În orice caz, ţinând seama de legea compensaţiei din natură, a meritat o îmbrăţişare a fratelui contra unei lovituri cu cizma. Securistul care era acolo să ne ia în primire, a început să înjure şi să ne ameninţe: „Bă, aţi venit la Jilava, dracul o să vă ia pe toţi în curând!” Am ridicat ochii spre cer şi-am observat scris cu litere mari, deasupra porţii metalice: Fortul nr. 13. Poarta s-a deschis şi micul nostru grup de 10 persoane a fost înghiţit în pântecul vestitului fort, aflat sub pământ. Fortul 13 Jilava, fusese executat împreună cu alte forturi aproape similare, la începutul secolului, spre a apăra Bucureştiul. Dintre toate, fortul de la Jilava era cel mai mare. Niciunul dintre forturi n-a fost utilizat în scopul pentru care fusese construit. Multe au fost părăsite şi s-au degradat. Fortul de la Tunari, a fost utilizat ca depozit de muniţii, în perioada

războaielor mondiale. Fortul de la Jilava a fost utilizat ca închisoare militară şi apoi ca închisoare politică. Construcţia este sub pământ, cu o serie de celule pe laterale şi cu o curte interioară, unde este reduitul cu celule mari şi izolările, unde curge apa pe pereţi. Ce poate fi mai sinistru decât această temniţă cu bolţi subterane, pline de umiditate, unde viaţa este mereu în primejdie?

După intrarea prin marea poartă, am fost introdus într-o cameră de izolare şi triere. Gardienii de aici purtau haine albastre cu petliţe negre, deci aveau aceleaşi haine ca miliţienii, numai petliţele difereau, căci aceştia din urmă le au roşii. Cei de la securitatea din Uranus purtau haine kaki cu însemnele securităţii. După ce am fost introduşi în cameră, ni s-a atras atenţia să nu vorbim. Noi însă am început imediat să schimbăm impresii în legătură cu ancheta şi procesul. Erau şi persoane străine în acest grup, şi-am recunoscut pe cei ce fuseseră la proces în aceeaşi zi cu noi. Unul dintre ei era inginerul Antonescu, pe care maiorul Enoiu l-a schimbat cu mine în sala de aşteptare la proces. Toţi băieţii erau veseli că ne reîntâlnisem, dar toţi aveau obrajii scofâlciţi şi urme de suferinţe fizice şi morale. Fiecare voia parcă să pară mai viteaz şi mai curajos. În ochii celorlalţi, ce nu ne cunoşteau, această situaţie părea stranie şi poate fără înţeles. Pentru noi, această întâlnire neaşteptată, era mai importantă decât durerea situaţiei în care ne găseam. Dintre ai noştri lipseau cei doi ce probabil fuseseră eliberaţi prin schimbarea încadrării şi Sandu Butza, care nu fusese adus împreună cu noi de la Securitate. La ora 13 am primit masa. Un singur fel de mâncare, un soi de ciorbă ce cartofi, dar fără cartofi. Am primit şi o bucată de turtoi, ce era un fel de mălai fiert şi prăjit. Cum ne era foame, am mâncat tot şi-am continuat discuţiile până seara, când am primit ca mâncare arpacaş cu marmeladă. După numărătoarea de la ora 19, când se schimbau turele, am continuat să aşteptăm în picioare repartizarea în camere. După ora 22, deci după stingere, au început trierea, scoţând câte doi din cameră. Eu m-am cuplat cu Dan, spre a căuta să rămânem împreună. Am fost scoşi din izolator printre ultimii. Ne-au dus într-o încăpere-birou, unde ne-au dezbrăcat, ne-au percheziţionat şi ne-au luat la magazie hainele civile. Ne-au lăsat două cămăşi, doi chiloţi şi două perechi de ciorapi, spunând că hainele vărgate le vom primi a doua zi. Ne-au întrebat ce condamnări avem şi pentru ce. Noi am răspuns că nu

ştim ce condamnări avem. Ni s-a spus că ne prefacem şi că o să vedem noi pe dracul, că suntem la Jilava! După ce ne-au repetat ameninţarea pe care o primisem la poartă, de la plutonierul ce mă înjurase şi-mi dăduse o cizmă, ni se spune să ieşim pe culoar. Fiind numai în chiloţi, am simţit imediat umiditatea Jilavei. Înaintea noastră, cu cheile în mână, a pornit un gardian. Eu cu Dan ne-am ţinut după el şi în spatele nostru un alt gardian ce părea mai şef decât ceilalţi. Deodată, pentru că îmi trăgeam mai greu piciorul lovit la intrare, mă pomenesc cu un pumn în spinare şi-o înjurătură. „Mişcă banditule, că n-am timp”, mi-a ripostat cel din spatele meu, ce mai târziu am aflat că era plutonierul Ungureanu. Ajunşi în faţa camerei nr. 18, gardianul din faţă deschide uşa, iar Ungureanu ne împinge înăuntru.

Era după miezul nopţii şi locatarii camerei 18 dormeau. După intrarea noastră în chiloţi şi cu o boccea în mână, unii s-au ridicat din pat, alţii s-au dat jos din paturile suprapuse. Ne-am instalat fiecare în pat cu cine s-a oferit să ne primească, căci paturile erau ocupate. După 15 minute, uşa se deschide şi intră Titus şi Mirel. Apoi după alte 15 minute Nicu şi ing. Antonescu. Iată că şansa a fost pentru moment de partea noastră şi la triere am nimerit împreună. Am dormit profund şi la 5 dimineaţa s-a dat deşteptarea printr-o talangă. Camera avea 8 x4 m, iar paturile erau dispuse pe partea stângă, cum intri. În dreapta era tineta de urină, „tunul” de fecale şi în fund, lângă fereastră, era hârdăul cu apă. Fereastra zăbrelită, dădea către un zid înalt şi nu se vedea decât o curte de 3 metri până la zid. Dimineaţa după numărătoare, am primit cafeaua de maltz şi 100 de grame de pâine neagră. Aici nu se dădea raţia de 15 gr. de marmeladă, deoarece se introducea în arpacaşul ce se servea de două ori pe săptămână, seara. Cei ce erau de serviciu au cărat tinetele de urină şi fecale şi au adus un hârdău cu apă de băut.

După ora 9, băieţii ce stăteau la uşă de pândă şi-au dat seama că se fac mişcări din camere. Au avut dreptate, căci după puţin timp, 10 persoane au fost scoase din camera noastră. În această cameră se stătea până venea sentinţa de condamnare. După aceea, cei ce-o primeau, erau mutaţi într-o altă cameră, unde stăteau până le venea recursul respins. În sfârşit, după respingerea recursului, condamnaţii erau mutaţi în camerele de executare a sentinţei, la reduit. Aici, la reduit se putea sta şi câteva luni şi tot aşa de bine câţiva ani. Deşi Jilava se considera

un penitenciar de tranzit, totuşi au fost mulţi pentru care tranzitul a durat câţiva ani.

Separarea celor condamnaţi se făcea după felul articolului din Codul Penal, şi după cuantumul pedepsei. În penitenciare, erau camere cu frontierişti, adică cei ce încercau să treacă frontiera: camere cu marea majoritate a celor arestaţi şi condamnaţi prin articolul de uneltire contra ordinii sociale şi crimă de uneltire. De asemenea cei condamnaţi pentru acţiuni armate, articolul 207. Cei pentru înaltă trădare şi spionaj, erau separaţi în alte camere. De altfel, erau penitenciare ce erau ocupate în întregime de condamnaţi ce aveau acelaşi culoare politică. Astfel, la Galaţi erau ţărăniştii, la Aiud legionarii, la Făgăraş poliţiştii şi jandarmii. Cei ce n-aveau o culoare politică, deci nu aparţinuseră fostelor partide politice, ocupau celelalte penitenciare şi lagăre de muncă forţată din ţară.

În camera noastră, nimeni nu era prea vechi, toţi veneau de la securitate, în aşteptarea sentinţei. În orice caz, rămăsesem 14-18 paturi. Am presupus că nu vom rămâne mult timp aşa de lejer cazaţi şi-am preferat să împart cu Dan un pat, deşi pentru moment puteam să avem fiecare patul nostru. Era important pentru mine că eram împreună cu Dan şi cu prietenii mei, căci parcă nu simţeam în toată tăria ei răceala de mormânt din Jilava.

În noaptea următoare n-am dormit aproape deloc. Din 15 în 15 minute se deschidea uşa şi era introdus câte unul sau doi. Intrarea lor, în chiloţi şi ţinând în braţe o boccea cu lenjerie de corp, figurile lor speriate, nu cred că se pot uita vreodată. Unii intrau, alţii erau azvârliţi înăuntru şi-şi ţineau capul între mâini spre a se apăra de lovituri. Era revoltător pentru demnitatea acestor oameni, indiferent în ce măsură aceştia încălcaseră legea, de a fi astfel trataţi. Pentru ce pumni, picioare, lovituri cu cizmele, pentru ce bătăi şi teroare înjosire şi distrugere a demnităţii umane??? Pentru că altfel comunismul nu poate să reziste: nu poate să supravieţuiască!!! El are nevoie, o imperioasă necesitate de a teroriza, de a introduce frica în oameni, spre a le distruge sufletele, a-i domina şi mai bine exploata.

Au fost aduşi în această noapte 16 persoane, printre care doctorul Constantin Răileanu, cercetător ştiinţific şi mare specialist în morfologia celulei umane, Remus Niculescu şi Toto Enescu, cercetători la Academia Română şi specialişti în stampe, doctorul Sergiu Al. George, specialist în indianistică la Academie,

Alexandru Paleologu critic de artă. Care cum intra, era primit în pat de un altul mai vechi şi astfel am constatat dimineaţă, că majoritatea paturilor de la parter şi primul nivel aveau doi ocupanţi. Toţi cei mai sus enumeraţi făceau parte dintr-un lot mai mare, în care se găseau şi Dinu Pillat, Constantin Noica şi regizoarea Marieta Sadova. Ei au fost anchetaţi cu toţii şi aşteptau condamnarea, pentru discuţii duşmănoase la adresa ordinii sociale, căci difuzaseră şi comentaseră cartea lui Mircea Eliade „La forêt interdite" Această carte fusese adusă de la Paris de Marieta Sadova, cu ocazia unor spectacole ale Teatrului Municipal.

La anchetă nu prea fuseseră bătuţi, dar aici la sosirea în Jilava se pare că au luat contact cu echipa de bătăuşi.

Pentru mine era mai greu să vorbesc cu ei, căci nu auzeam şi era dificil să vorbesc la ureche cu fiecare. De aceea. Dan sau băieţii veneau şi mă informau despre noutăţile aduse de aceştia. Încetul cu încetul, fiind avertizaţi de situaţia mea în ceea ce priveşte auzul, unii dintre ei au venit să-mi vorbească.

Doctorul Răileanu avea 60 de ani, era în pragul pensiei şi era profund afectat de situaţia umilitoare în care se afla. Avea moralul scăzut, îmi spunea mereu că nu crede că va mai ieşi viu din acest infern. Îmi explica că el n-a făcut niciun fel de politică, că s-a consacrat numai sănătăţii oamenilor şi ştiinţei şi că a muncit o viaţă întreagă spre a fi folositor societăţii. Mi-a vorbit despre lucrările lui ştiinţifice, ce sunt traduse în mai toate limbile de circulaţie internaţională, despre congresele de medicină unde a susţinut comunicări. Am încercat să-i ridic puţin moralul, să-i spun că n-are importanţă condamnarea ce o va primi, că până la urmă porţile închisorilor se vor deschide şi vom fi liberi: că nu se poate continua la infinit cu această barbarie; că mai devreme sau mai târziu, crima şi teroarea vor fi demascate şi înfrânte. El îmi explica faptul că sunt un idealist, că aşa au gândit şi alţii în 1945 şi de atunci sunt unii ce fac puşcărie fără întrerupere de 15 ani. Că la vârsta lui condiţiile grele de penitenţă nu-i vor permite să scape viu. Am încercat zile întregi să-l conving şi să-i insuflu speranţă în ziua de mâine, dar nu am reuşit. Am schimbat tactica spre a-l scoate din starea psihică în care era. I-am propus să pregătească câteva conferinţe pe înţelesul tuturor, privind morfologia celulei umane. Doctorul Răileanu m-a privit speriat şi m-a întrebat dacă e posibil să facă aşa ceva aici şi dacă cei din cameră ar fi interesaţi. I-am spus că se pot lua măsuri speciale spre a auzi când vin

gardienii şi în orele după numărătoare e posibil să nu fim descoperiţi. De asemenea, l-am asigurat de interesul tuturor pentru aceste conferinţe.

Mi-am dat seama că această idee a prins, că doctorul a devenit mai gânditor, că avea o altă mină şi chiar o altă stare sufletească, începuse să se ridice deasupra situaţiei critice în care se afla şi gândea la conferinţele ce trebuia să le ţină în curând. După două zile, mi-a spus că a pregătit un ciclu de 5 conferinţe ce vor ţine e oră, o oră şi jumătate. M-am sfătuit cu ceilalţi în ceea ce priveşte ora potrivită pentru a se ţine aceste prelegeri şi-am stabilit că cea mai bună perioadă este dimineaţa după număr. Trebuia să alegem ziua în care era schimbul mai liniştit şi care nu era în permanenţă la vizete. Am vorbit şi-am propus şi altora să pregătească conferinţe care să intereseze pe toată lumea.

Într-o sâmbătă dimineaţa, imediat după număr, am început ciclul conferinţelor printr-o prelegere a doctorului Răileanu asupra celulei vii şi a morfologiei celulei umane. Toată lumea a ascultat cu mult interes şi gardienii nu ne-au deranjat. În ceea ce mă privea, eu eram serios handicapat că nu puteam auzi mare lucru, deşi stăteam lângă conferenţiar. Acesta, spre a nu se auzi pe culoar, vorbea în şoaptă şi de aceea multe fraze nu le auzeam. Pentru ceilalţi, ce auzeau normal, această activitate ce începuse cu succes, era ceva deosebit. Activitatea noastră era de bun augur, căci ne ridica din sfera realităţii crude în care ne găseam, spre culmi negândite că s-ar putea realiza aici. În acest fel contracaram intenţia torţionarilor noştri, ce doreau să ne distrugă nu numai fizic, ci şi psihic, prin inactivitate intelectuală.

După prelegerea doctorului, discuţiile au continuat pe grupe mai mici. El continua să vorbească, se îmbujorase la faţă, explicând cu o pasiune şi o fervoare deosebită. Părea într-adevăr alt om. A venit şi m-a îmbrăţişat, spunându-mi că ideea de a ţine asemenea prelegeri reprezintă pentru el un tonic deosebit şi că astfel, parcă nu mai are gânduri aşa de negre ca înainte. I-am spus că e numai un început şi că totul depinde nu numai de noi, ci mai ales de gardienii ce-i avem în tura respectivă. Doctorul era radios. mi-a spus că după conferinţa de azi e mai sigur de el şi mai optimist ca oricând. Începuse să mănânce toată mâncarea şi chiar şi turtoiul de mălai. A doua zi a fost o prelegere despre Istoria artelor şi particularităţi ale operei lui Rembrandt. Totul a decurs normal, fără incidente. Se crease o emulaţie între toţi, se

discuta aprins, dar în şoaptă. Ziua trecea mai repede şi deseori parcă uitam unde eram şi ce pericole ne pândeau.

Prelegerile continuau, iar atmosfera din celulă era plăcută datorită calităţii intelectuale a celor care trăiau în ea.

Necesităţile fiziologice se transformau în operaţii degradante, datorită lipsei condiţiilor minime de confort şi higienă. Tineta de urină mirosea îngrozitor, „tunul" de fecale de asemenea. Utilizarea lor se făcea în comun, căci nu exista un paravan de separare. Se fixaseră între noi orele de utilizare a „tunului", dar practic orarul nu se putea respecta, căci foarte mulţi, mai ales cei în vârstă, aveau diaree. În general două persoane, cu schimbul, ţineau o manta de zeghe, spre a realiza un fel de paravan. Transportul şi golirea acestor vase se făcea zilnic de către echipa de serviciu. Dar de teamă de a nu fi ciomăgiţi, cei ce le transportau, nu stăteau să le cureţe şi le aduceau repede în celulă. Aşa se face că aceste vase nu se dezinfectau decât foarte rar. În general, cei mai în vârstă erau scutiţi, Iar cel mai tineri făceau mai des această operaţie.

Hainele vărgate ce ni le dăduseră a doua zi după sosirea noastră, ne veneau groaznic, căci n-am avut timp să le probăm şi le-am luat la întâmplare. Eu aveam nişte pantaloni trei sferturi şi o zeghe cu mâneci lungi. Iar mantaua avea dimensiuni uriaşe.

Trecuseră două săptămâni de când eram la Jilava, şi nu primisem sentinţele de condamnare. Astăzi, lotul din care făcea parte doctorul Răileanu a primit sentinţele de condamnare. Fiecare primise între 6 şi 9 ani de închisoare corecţională. Semnând că a luat cunoştinţă de condamnare şi că face recurs, doctorul Răileanu mi-a spus: „Pentru mine 8 ani este identic cu condamnarea la moarte. Dacă m-ar fi condamnat la moarte poate ar fi fost mal bine". I-am spus că trebuie să reziste şi că în orice caz, nu va efectua 8 ani. Am căutat să fiu cât mai convingător. I-am spus că situaţia Internaţională este cu totul alta. că R.P.R.-ul are nevoie de Occident spre a supravieţui economic şi va trebui să facă concesii. Ori, una din concesii va fi şi eliberarea deţinuţilor politici. Nu am reuşit să-l conving pe doctor. Căzuse iar pe gânduri şi nu mai voia să mănânce. Mi-am schimbat din nou tactica, i-am spus că fiica lui, şi ea medic, pe care o iubea atât de mult, are încă nevoie de el. Dacă nu va mânca şi nu va rezista spiritual, când va ieşi nu va mai fi folositor nimănui. De asemenea am insistat să continue prelegerile de medicină, care sunt foarte

interesante, că noi cei din celulă, avem nevoie de el. Doctorul, care părea căzut în transă, a deschis ochii şi mi-a replicat: „Oare voi aveţi nevoie de mine, oare poveştile mele vă interesează?”. „Bineînţeles, i-am răspuns eu. Nu trebuie să depuneţi armele, ci din contră, să vă întăriţi şi să continuăm să rezistăm împreună”. Doctorul şi-a revenit şi a doua zi a ţinut o altă prelegere, ce a fost ascultată şi de torţionarii noştri care au intrat în acţiune. Fereastra s-a deschis şi-a apărut în rama ei un ofiţer mătăhălos care a început să urle: „Culcat!”. Unii s-au culcat, alţii nu şi între timp, în confuzia generală, uşa s-a deschis şi au apărut trei gardieni. Locotenentul-major Ştefan, căci el era matahala de om din fereastră, trăsese cu urechea şi fiind linişte, şi a dat seama că se ţine o cuvântare. El nu înţelesese bine ce se spunea şi voia să facă o anchetă. După ce ne strigase să ne culcăm, a schimbat ordinul: „Toată lumea cu mâinile la ceafă”, şi apoi a continuat: „Ce vorbeaţi, bă, criminalilor? Nu ştiţi că este interzis să se ţină conferinţe şi să se vorbească în celulă?”. S-a făcut linişte, iar cei trei din uşă îşi pregătiseră în mâini curele cu catarame metalice. Aşteptau ordinul de atac. Eu eram între paturi lângă doctor, iar Dan lângă tinetă, deci amândoi eram oarecum în afara razei de acţiune a gardienilor. „Nu se aude, tună Ştefan, cine vorbea aici şi ce spunea? Doctorul Răileanu, iese dintre paturi şi din liniştea de cavou a celulei se aude glasul lui: „Eu, domnule, le vorbeam despre celulă despre morfologia celulei umane”. „Ce, ce celulă, bă?”, replică Ştefan, „ce măfălăgie bă, tu îţi râzi de mine? Te fac una cu pământul, banditule”. Cei trei care aveau curele în mâini, au crezut că în curând vor trece la luptă şi au făcut un pas înainte în celulă. „Nu domnule, nu râd, pot confirma toţi că am vorbit despre importanţa celulei umane care...” Dar doctorul nu a mai continuat că Ştefan i-a replicat: „Tu să le vorbeşti despre celula de aici, unde veţi sta până veţi crăpa. Poţi să le vorbeşti cum să o curăţaţi şi s-o spălaţi cu limba în fiecare zi. Ai înţeles?” Dar doctorul n-a răspuns, spiritul lui era de mult plecat şi numai trupul rămăsese acolo. „Toată lumea va sta culcată cu faţa în jos şi cu burta pe ciment până la ora 12!”, a stabilit locotenentul Ştefan şi a închis fereastra. Cei trei s-au retras spre mirarea tuturor fără a utiliza curelele. Au continuat să spioneze pe fereastră. Pedeapsa n-a fost mare, deşi cimentul era neprietenos cu burţile noastre. Sosirea turtoiului la ora 12 ne-a dat semnalul că sancţiunea a luat sfârşit.

Am stabilit să continuăm prelegerile „universităţii” noastre, dar să fim mai atenţi şi să punem două plantoane la uşă şi fereastră, cele două puncte cheie unde puteam să fim surprinşi. Prelegerile au continuat şi au fost extrem de interesante. Ieri a avut loc o conferinţă despre „influenţa şcolii de la Barbizon în pictura sec. al XIX-lea.”

Noaptea au venit în cameră trei tineri „frontierişti”: Barbu Teodorescu, Sandu Botez şi Oru Vasiliu. Ei fuseseră arestaţi la Constanţa, pe litoral şi învinuiţi de încercare de trecere frauduloasă a frontierei. Erau tineri studenţi în primul an, Barbu la medicină, Sandu la arhitectură şi Oru Vasiliu la Construcţii. Erau învinuiţi că voiau să fugă în Occident, dar eu nu înţelesesem prin ce mijloace. Îi întrebam dacă şi au propus să treacă marca înot... Fuseseră anchetaţi ca şi grupul lui Răileanu, la arestul securităţii de la Malmaison, dar spre deosebire de aceştia, se pare că cei trei fuseseră serios ciomăgiţi spre a recunoaşte că intenţionau să fugă. Se pare că recunoaşterea lor ca urmare a bătăilor, i-a adus la proces şi apoi aici, unde aşteptau sentinţa. Toţi trei erau simpatici, sociabili, reverenţioşl cu cei mai în vârstă, gata să-l ajute. Am observat şi aici că cei „7 ani de acasă” sunt foarte importanţi.

A doua zi, vizeta s-a deschis şi un plutonier de la grefă ne-a adus sentinţele de condamnare. Le-am semnat, cu condiţia ca de recurs să se ocupe avocaţii. Condamnările variau între 5 şi 12 ani muncă silnică. Aveam şi sancţiuni de 6-7 ani de degradare civică, precum şi confiscarea totală a averii personale. Cu toţii realizam 50 de ani de închisoare. Eu aveam 10 ani, iar Dan 5 ani. Doctorul, ca şi mulţi din ceilalţi colegi al noştri, erau miraţi cum de am avut resurse să glumim şi să zâmbim imediat după ce ni s-a comunicat sentinţa. I-am explicat că eu mă aşteptam la condamnări mult măi mari aşa că suntem foarte satisfăcuţi de cele primite. „Totuşi 10 ani de muncă silnică, murmură doctorul, nu-i floare la ureche. La cei, 26 ani ce-i ai adaugă 10 şi vezi că numai la 36 de ani vei ieşi de aici.” „Domnule doctor, e o zicală veche, care spune n-au el posibilitatea să ne dea cât putem noi să rezistăm. şi apoi nu voi sta încă 10 ani de aici înainte. Eu am certitudinea că foarte curând vom fi afară. V-am explicat motivele ce mă determină să am această convingere.” „Ştiu, ştiu, e bun curajul şi optimismul dumitale, pare chiar puţin patologic, dar e bine că îl ai. Dar trebuie să fim realişti.” „Eu nu-mi fac iluzii, domnule doctor şi nu cred în

mila sau iertarea torţionarilor noştri. Eu spun că vor fi obligaţi să ne elibereze datorită conjuncturii internaţionale şi a situaţiei catastrofale economice în care se găsesc, spre a câştiga un ajutor din Occident." Doctorul Răileanu a luat figura lui clasică, când până la urmă era de acord cu mine şi-a spus: „Bine ar fi să fie aşa. Să te audă Dumnezeu."

La 1 aprilie 1960, au început să ne împrăştie şi am avut impresia că au rămas numai 10 persoane în camera 18, printre care şi cei trei tineri frontierişti ce nu primiseră condamnarea. Pentru mine a fost dureroasă despărţirea de Dan şi de prietenii mei vechi şi noi. Regretam despărţirea de activitatea ce-o aveam şi nu ştiam dacă va fi posibil s-o continui în altă celulă. M-au mulat la celula 20, iar pe Dan în celula 25, pe acelaşi culoar. Eram într-o celulă cu condamnări între 10 şi 20 de ani, iar Dan într-o celulă cu condamnări până la 10 ani. Era o separare ce se făcea pe condamnări, în toate închisorile politice din România... Cei ce aveau muncă silnică pe viaţă erau separaţi de ceilalţi şi rareori erau amestecaţi cu condamnaţi între 20 şi 25 de ani.

Atmosfera din celula 20 am găsit-o pentru moment mai glacială decât cea din celula 18. Dan îşi uitase la mine o cămaşă şi câteva coji de pâine pe care nu le mâncase. Am bătut la uşă şi-am cerut gardianului să-i dea aceste lucruri ce-i aparţin. Unii din celulă au intervenit şi mi-au spus că încercarea mea e zadarnică şi că voi reuşi să enervez gardienii, ce vor sări să ne ciomăgească. Eu am insistat, căci nu puteam să-l las pe Dan fără bucăţelele de pâine ce rămăseseră în traista mea. Am avut şansa că era sergentul major Tudose, care a acceptat. El era considerai în categoria celor mai cumsecade dintre gardieni.

A trecut o săptămână din aprilie, timp în care am stat mai mult singur cu mine însumi. Simţeam nevoia să discut cu mine şi am profitat că n-aveam prieteni în această perioadă. În a doua decadă a lunii aprilie ne-au anunţat că vom face baie. Era o raritate, căci trecuseră două luni de când nu mai făcusem. Nu ştiam ce surpriză ne va aştepta, dar şi dacă am fi ştiut, tot n-am fi putut renunţa. Ne-am pregătit, căci ni s-a spus să mergem în chiloţi şi cămăşi, spre a nu pierde vremea. Culoarul era plin cu gardieni, care aveau în mâini curele sau ciomege de lemn mai lungi de un metru. La ieşirea din celulă, am auzit comanda: „Repede, repede!", şi am început să alergăm spre baie. De altfel, chiar dacă n-ar fi fost comanda noi tot am fi fugit, să scăpăm de loviturile pe care ni le

dădeau gardienii postaţi pe culoar. În fugă puteai să primeşti mai puţine lovituri, decât dacă ai fi mers la pas. Cei mai bătrâni şi bolnavi au fost crunt bătuţi, mulţi au avut lovituri pe figură, căci era greu să le parezi. Bătaia a fost organizată şi condusă de locotenentul-major Ştefan şi de un civil, probabil locţiitor politic, care incitau gardienii să lovească. La intrarea în baie toţi erau speriaţi. Eu luasem 3–4 lovituri peste mâini, căci încercasem, în fugă, să mă apăr cu mâna. Ne-am aruncat cămaşa şi chiloţii de pe noi şi la comanda de a trece sub ţeava de apă ne-am înghesuit câte trei sub aceeaşi ţeavă. A fost un jet de apă rece, apoi unul de apă clocotită şi din nou unul de apă rece. La comanda: „Afară toată lumea!” cu toţii, fără să ne ştergem, cu cămăşile în mâini şi unii fără chiloţi, ani ieşit în fugă, în pas alergător spre celulă. Spre a nimeri în celula noastră şi a nu greşi „direcţia”, culoarele aveau aceiaşi gardieni cu bâtele în mâini, ce loveau la întâmplare şi urlau ca nişte sălbatici. Ei loveau cu sete mai ales în cei ce nu se îmbrăcaseră. A fost o zi de iad, dacă în iad s-o petrece aşa ceva şi n-o fi ceva mai bine. Toţi erau sleiţi, cei mai în vârstă cu răni deschise pe figură. Eu primisem la întoarcere câteva curele pe spinare din care una mă lovise tare, căci „umanistul comunist” lovise cu catarama, care îmi făcuse o rană lângă şira spinării. Faţă de chinurile de la camera de tortură, de la securitate, bătaia de azi a fost un fleac, dar panica şi teroarea pe care le-au creat securiştii aveau un efect distructiv special. Mai ales că au creat surpriza, căci nimeni nu se gândea că va avea loc o asemenea baie cu bătaie şi sânge. S-a produs şi un caz foarte grav, căci avocatul Taflan a alunecat în fuga spre celulă şi nu s-a putut ridica. Fiind în pielea goală, a căzut pe lespede, doi securişti şi locotenentul-major Ştefan s-au repezit la el şi i-au dat cu cizmele unde au nimerit. Nu ştiu dacă a scăpat cu viaţă, căci a fost lovit în cap şi în testicule. Ulterior, am auzit de la Miu, un ţăran ce fusese la infirmerie, că Taflan fusese dus în camera mortuară. Nu auzisem şi nu ştiam că există asemenea bătăi organizate, când se face baie. De altfel, pretexte se pot găsi cu uşurinţă!

În asemenea condiţiuni de detenţie era sigur că nu se pot parcurge nici măcar câţiva ani. Dar nu i-am spus eu doctorului Răileanu că în curând vom fi eliberaţi? De aşa multe ori i-o spusesem că începusem să fiu chiar convins de veridicitatea logicii mele. Bătaia de la baie n-a fost întâmplătoare, căci la ea a participat ofiţerul de serviciu şi un civil. Aceasta mi-a dat de

gândit că ne aşteaptă zile grele, dar că trebuie să rezist.

Cunoşteam puţină lume în această celulă şi majoritatea preferau să fie tăcuţi şi parcă toată ziua se rugau. Cei ce nu se rugau se mişcau de-a lungul celulei. Eu mi-am împărţit timpul între rugăciune şi plimbare. În timp ce rugăciunea mă întărea spiritual, mişcarea mă obosea. Începuse să-mi fie din ce în ce mai multă foame. Burta îmi chiorăia şi simţeam înainte de ora mesei o ameţeală caracteristică, din cauza foamei. M-am hotărât să circul din nou mai puţin, dar era greu să stai în picioare, căci pe paturi nu era voie! Ne mai aşezam noi, dar era interzis, aşa că riscam să ne pomenim ciomăgiţi cu toţii din bun senin. În ceea ce mă privea eu eram convins că eram umiliţi prin bătaie, după un plan dinainte stabilit şi bine dirijat. De ce nu fuseserăm bătuţi când am fost în celula 18? Era o celulă de aşteptare a sentinţei. Aici eram deja condamnaţi şi cu pedepse între 10 şi 25 de ani, dar eram în aşteptarea judecării recursului. Dacă acum se poartă aşa cu noi, spune-au pesimiştii, cum se vor purta după respingerea recursului? Atunci ne pot omori cu uşurinţă. De ce continuau aceste măsuri, probabil la anumite celule? Considerau oare că nu imprimaseră suficient teroarea? Aceste elemente de barbarie ce fac ruşine umanităţii în secolul nostru, creau în sufletele oamenilor o teamă înmănuncheată cu ura. De ce să fim bătuţi şi umiliţi, înjuraţi şi batjocoriţi? Suntem doar condamnaţi să executăm un număr mare de ani de închisoare şi atât practic cât şi teoretic, ar trebui să supravieţuim spre a-i executa. Nu am fost condamnaţi la moarte prin bătaie sau la umilinţă şi batjocură până la moarte.

Iată ce gânduri mă urmăreau când toţi dormeau. Am coborât din pat şi m-am dus până la hârdăul cu apă, mi-era sete. Vedeam chipurile colegilor ce dormeau, figurile lor galbene-albe, unele speriate, altele destinse. Ce visau oare aceşti oameni pe care regimul, aşa-zis popular şi democratic îi aruncase aici, în temniţă sub pământ? Se hotărâse oare exterminarea noastră indiferent de condamnarea ce o aveam? Nu cred că visau libertate, căci simţurile le erau atrofiate de teroare. Ei visau probabil schingiuiri şi bătăi, teroare şi umilinţe, căci asta era viaţa noastră zilnică.

* * *

În celulă era un tânăr brunet cu mustăcioară pe care-l chema Costache. El spunea că e muncitor, dar că îi place matematica. M-am declarat gata să fac cu el matematică, dar nu aveam

rechizitele necesare, hârtie şi creion, ce erau interzise cu desăvârşire. Am utilizat un vechi şi cunoscut mijloc de a scrie în condiţiile vitrege în care eram. Utilizam fundul castroanelor metalice, pe care dădeam cu săpun şi apoi cu praf de var de pe perete. Utilizam un beţişor de lemn în loc de creion. Iată rechizitele pentru studiul matematicii, deci la treabă! Costache găsise două beţe de chibrit aruncate pe jos de gardieni, deci aveam două creioane! Iată-mă profesor de matematici la Jilava. Faptul că puteam să mă concentrez şi să compun exerciţii, reprezenta o bună gimnastică a minţii. Costache era un elev sârguincios şi-şi făcea toate exerciţiile pe care i le dădeam. Începusem de o săptămână şi progresasem binişor, căci deşi începusem de la regula semnelor în algebră, terminasem capitolul expresii algebrice, puteri şi radicali şi ajunsesem la ecuaţia de gradul I.

La 17 aprilie au fost Sf. Paşti. În celulă aveam doi preoţi, pe părintele Vasilachi şi pe călugărul-preot Dobzeu. Ne-am strâns în ajun în jurul lor şi cu glasul în surdină am cântat „Christos a înviat”. Părintele Vasilachi fusese vicar la patriarhie şi secretar al Patriarhului Nicodim. Se ocupa de slujbele transmise pe vremuri la radio de la Sf. Patriarhie. Era un om excepţional, de mare cultură, cum rar am întâlnit printre preoţii ortodocşi. Preotul Dobzeu era un habotnic, care toată ziua se ruga. El era un alt gen de om, mai simplu, dar cu multă dragoste pentru credinţa în Dumnezeu. Amândoi aveau un glas vibrant şi cald, atunci când se rugau sau cântau. Cu orice risc, i-am rugat să facă slujba de Sf. Paşti. Unii mai în vârstă au obiectat, spunând că nu-i bine să-i supărăm pe gardieni. Eu am spus că dacă este să luăm bătaie sau să fim ţinuţi cu burta pe ciment, apoi acest lucru se poate petrece şi dacă nu se face slujbă. Până la urmă au fost de acord să se facă slujbă, căci Dumnezeu ne va ajuta şi nu ni se va întâmpla nimic. Slujba a avut loc în două etape. Înainte şi imediat după „număr”, spre a deruta pe gardieni. Slujba ţinută de părintele Vasilachi şi călugărul Dobzeu a fost înălţătoare şi cred că n-am s-o uit. Această slujbă s-a întipărit în sufletul meu pentru totdeauna. Totul s-a petrecut în linişte, toată lumea a fost mulţumită şi la ora 22 când s-a dat stingerea, toţi au adormit cu mâinile împreunate într-o rugăciune tăcută către Domnul Nostru Iisus, Mântuitorul tuturor celor în suferinţă. Fie ca învierea Ta Doamne, să aducă şi o înviere a sufletelor noastre în libertate, într-un viitor apropiat. După o

săptămână, am primit recursul respins şi deci sentinţa de 10 ani muncă silnică era o realitate...

Costache m-a întrebat dacă ştiu să joc şah şi la răspunsul meu afirmativ a început să execute piese de şah din miez de pline. A doua zi, i-am dat şi eu miezul de la felia mea de pâine spre a termina şahul. Pe spatele unei mantale de culoare albastră, am desenat cu o bucată de tencuială tabla de şah. Am hotărât să jucăm la anumite ore, când făceam pauză la matematică. Două zile, totul s-a desfăşurat normal, dar a treia zi s-a produs inevitabilul. Un gardian ce utiliza pâslarii pentru cizme, a reuşit să ne surprindă jucând şah. A deschis vizeta şi a urlat: „Aduceţi jocul!" dar n-a aşteptat, ci a deschis uşa şi s-a repezit înăuntru, a luat piesele le-a aruncat pe jos şi le-a sfărâmat cu cizma. Apoi, aşa cum eram, spre şansa noastră cu zeghea pe noi, ne-a scos din celulă. Pe culoar a început să ne înjure şi să dea în noi, împingându-ne spre capul culoarului. În fugă şi spre a scăpa de lovituri, noi am intrat în camera gardienilor, unde am găsit un ofiţer ce părea a fi ofiţer de serviciu în acea zi pe celular. Sergentul major, a rămas surprins să vadă pe locotenent în biroul respectiv şi nu ne-a mai lovit, explicând acestuia că ne-a urmărit şi a constatat că am jucat table pe turtoi şi pâine. „Sunt nişte capitalişti putrezi, ce joacă jocuri de noroc, tovarăşe locotenent", a spus sergentul. I-am spus că nu-i adevărat, că am jucat şah şi nu table şi asta pentru a ne amuza. Locotenentul a cerut să vadă şahul, iar noi i-am spus ca sergentul l-a sfărâmat în celulă cu cizma, căci era din pâine. Locotenentul a chibzuit că pentru această abatere de la regulament să fim sancţionaţi cu 5 zile de izolare. Iată-ne deci, la izolare! Celula era lungă de 10 metri şi lată de 2 metri. Era complet goală, n-avea fereastră şi pe jos se prelingea apa ce curgea pe peretele din fund. Era o celulă lugubră. Pentru a nu fi în întuneric, avea un bec slab deasupra uşii de intrare. În celulă era frig şi umezeală. Am circulat spre a ne încălzi. Seara, la ora 22, ni s-a dat o saltea şi o pătură şi ni s-a spus să ne culcăm. Salteaua era umedă, dar aşa cum eram îmbrăcaţi, cu zeghea pe noi. ne-am instalat spate în spate, ne-am învelit cu pătura şi ne-am culcat. La ora 5 dimineaţa, după ce s-a dat deşteptarea, ni s-a luat salteaua şi pătura şi ni s-a schimbat tineta cu una goală, dar care mirosea groaznic. După numărătoare, am primit o cană cu apă caldă şi o felie de 100 grame de pâine. Apoi nimeni nu ne-a mai întrebat nimic Nu

puteam să stăm decât în picioare, sau chirciţi pe vine, dar fiind umezeală şi frig trebuia să găsim o soluţie pentru a ne încălzi. Am făcut o minge din ciorapi şi am jucat fotbal. Când eram spre sfârşitul „partidei” uşa s-a deschis şi am fost avertizaţi că dacă vom continua să jucăm fotbal, avem şansa să mai facem 7 zile de izolare. Eram destul de bine încălziţi, dar şi obosiţi, aşa că ne-am oprit. La izolare, masa se servea o dată la trei zile şi în rest numai 100 de grame de pâine şi apă caldă. Era deci clar că trebuia să ne liniştim cu fotbalul, căci nu aveam şansă să mâncăm. Oricât de mare ne era foamea, ne-am dat seama că trebuie să facem mişcare, căci altfel amorţeam de frig. Ne-am instalat spate în spate într-un colţ şi am avut impresia că e mai bine. Părea să fie o soluţie pentru moment. Tot era bine că suntem doi şi putem sta în această poziţie. A mai trecut o noapte şi am dormit pe aceeaşi saltea umedă înveliţi în aceeaşi pătură. A doua zi am primit o sută de grame de pâine şi în loc de apă caldă am primit raţia de cafea! Ziua a trecut greu şi foamea nu ne dădea pace. Am bătut în uşă şi-am cerut apă de băut. După vreo oră, ni s-a adus o cană cu apă. După a treia zi n-am mai simţit foamea. Am căutat să urmez sfatul doctorului Răileanu de a bea apă, cât mai multă apă! Dar aici, la izolare, nici apa nu ni se dădea decât cu raţia. Dacă beam două căni de apă, aveam impresia că nu-mi mai este foame! A treia noapte am avut şansa să ni se dea o a doua pătură, aşa că ne-am învelit cu amândouă, dar n-am renunţai la poziţia spate în spate. A venit şi ziua când aveam dreptul să mâncăm. Felurile de mâncare din acea zi ni s-au părut excelente. Arpacaşul cu marmeladă părea o prăjitură, tot aşa de gustoasă ca şi plăcinta cu mere, ce era prăjitura mea preferată. Au urmat două zile numai cu 100 de grame pâine şi apă caldă şi iată că suntem duşi în celulă. Colegii ne aşteptau cu bunătăţi. Părintele Vasilachi mi-a dat 300 de grame de pâine, adică raţia lui pe trei zile, spunându-mi că s-a rugat pentru mine ca Bunul Dumnezeu să-mi ajute să fiu sănătos şi să rezist la această încercare. Ce figură de sfânt era acest preot! Ce impuls poate aduce într-o fiinţa umană minunate calităţi, pe care cu greu le poţi descrie? Preotul Vasilachi avea un frate, tot preot, ce era închis ca şi el de vreo 10 ani dar nu mai ştia nimic de fratele lui de mai bine de 7 ani. El fusese prin mai multe închisori, iar acum era aici unde primise o nouă condamnare de 8 ani pentru nişte lucrări religioase ce se descoperiseră ulterior în locuinţa lui. Presupunea că fratele lui fusese eliberat, căci îi

expirase condamnarea de 8 ani ce o avusese.

Viaţa în celulă, fără aer suficient, fără soare şi fără a putea vedea cerul albastru sau înnourat, era mereu aceeaşi. Era important să poţi organiza anumite prelegeri literare sau chiar tehnice, spre a căuta să evadezi din acest interior sumbru. Lecţiile de matematică ce le făceam cu Costache ne erau de ajutor, deşi riscam. În caz că ne prindeau, izolare şi bătaie. Discuţiile erau parcă mereu aceleaşi şi deseori se povesteau lucruri banale, spre a trece timpul. Eram destul de amestecaţi din punct de vedere al pregătirii intelectuale, dar aceasta nu împiedica chiar şi pe cei ce aveau patru clase primare, să fie doritori să afle cât mai multe lucruri noi. Un ţăran din părţile Buzăului, Gheorghe Stana, se luptase contra colectivizării şi primise 15 ani de muncă silnică. Multă carte n-avea, dar în schimb avea o orientare şi un bun simţ exemplare. El nu înţelegea prea bine politica şi ideologia comunistă, dar îşi dădea seama că prin colectivizare nu mai e proprietar. El mi-a spus că ţăranul român nu e interesat să muncească pământul unui străin, chiar dacă acesta se numeşte boier sau Statul Colectivist. Mă întreba când va fi mai bine, dacă azi, după 15 ani e mai rău ca înainte? „Boierul îmi dădea să lucrez în parte cât pământ puteam munci şi eu primeam jumătate din produse şi-aveam tot ce-mi trebuia. Aveam şi boi şi vacă şi oi şi capre. Acum, partidul comunist şi statul făcut după chipul şi asemănarea lui, îmi dau o bucăţică de pământ şi restul l-au luat ei, zicând că e al „nostru”, dar noi lucrăm ca pe vremea iobăgiei. Eu îs ţăran liber şi pot munci, dar vreau să am pământul meu, aşa am moştenit de la moşii mei”. Am vorbit mult cu badea Stana, care era vădit interesat de cele auzite. Stana avea 15 ani de condamnare, dar nu ştia suficiente date despre caracteristicile structurii comuniste bazată pe impostură şi teroare. La un moment dat, după lungi discuţii, mi-a spus că-mi mulţumeşte, că a înţeles mai bine de ce este aici în închisoare. L-am avertizat că aici, între noi, există poate turnători ce pot să facă rău şi că deja viaţa noastră atârnă de un fir de pai, aşa că e bine să fie prevăzător. Badea Stana înţelesese cu adevărat de ce este în închisoare, cine l-a adus aici şi ce reprezintă comunismul pentru poporul român. A început să explice altor ţărani ceea ce reprezintă regimul comunist, aşa cum înţelesese el. Le vorbea despre cele patru caracteristici: minciuna, impostura, crima şi teroarea, ce alcătuiau dictatura proletariatului.

Îmi dădeam seama că există o scoală a închisorii ce învaţă oamenii să înţeleagă mai bine anumite fenomene ale vieţii şi societăţii. Lecţiile de matematică, conferinţele de artă, literatură, ştiinţă, completate cu prelegerile de filosofie, politică şi experienţă de viaţă, i-au instruit pe mulţi în închisori. Chiar dacă unii n-au fost anticomunişti când au intrat în închisori, ei au devenit datorită politicii de asuprire şi teroare morală ce au desfăşurat-o reeducările, puse la cale de regimul comunist.

Colegul meu de pat Costache, progresase mult la matematică şi confecţionase un nou şah din miez de pâine. Îmi spunea mereu că ar fi fericit dacă ar putea să stea mereu cu mine, până vom fi eliberaţi. La 5 mai, uşa s-a deschis şi un plutonier major gras, cu capul rotund şi cu o listă în mână a strigat: „Cine îţi auzi numele, iei tot bagajul şi ieşi. Da' repede că n-am timp!"

Printre alte 10 nume figura şi al meu. Costache era bucuros că pleca împreună cu mine. Au ieşit împreună şi părintele Vasilachi cu Stana. Ne-au condus la reduit, dar la intrare ne-au separat în două grupe de câte cinci, spunând unora s-o ia la stânga, altora s-o ia la dreapta. Costache, văzând că îl separă de mine a luat-o şi el la stânga după mine. Plutonierul Ungureanu, care era şeful turei la reduit, l-a zărit şi a sărit la el. În pumni şi picioare l-a condus în partea dreaptă. Am fost introdus împreună cu părintele Vasilachi şi ceilalţi trei în celula nr. 34 de la reduit. Aceasta celulă avea 15x6 m. şi 60 de paturi, adică 20 de paturi pe trei nivele. Se găseau aici peste 100 de persoane. După intrare, feţe necunoscute s-au îndreptat spre noi şi ne-au întâmpinat. Deodată, din fund, vine repede şi mă îmbrăţişează colonelul Bombonel Negoescu, colegul meu din celula de anchetă de la Uranus. Bucuria revederii a fost nespusă şi imediat colonelul mi-a propus să împartă patul lui cu mine, el fiind printre puţinii ce erau singuri în pat. De altfel, după o jumătate de oră, au mai apărut în celulă încă 8, aşa că peste tot erau câte doi într-un pat. Colonelul avea patul la primul nivel spre fereastră. Era mai bine că eram mai departe de zona tinetelor urinare şi de fecale ce miroseau permanent. Am vorbit mult cu colonelul reluând firul de când m-au luat la anchetă şi n-am mai revenit. Acesta mi-a spus că a prevăzut ce s-a întâmplat cu mine şi a aflat că sunt la Jilava de la colegi de-ai mei din celula 18. Am întâlnit şi alţi colegi de la celula 18 şi de la 20. Am aflat şi noutăţi despre Dan şi ceilalţi băieţi.

Situaţia la reduit era dificilă din cauza măsurilor barbare ce le

luaseră lt. major Ştefan şi plutonierul Ungureanu. Colegul meu, colonelul Negoescu, era profund revoltat pe maiorul Enoiu, şeful anchetei, ce-mi distrusese auzul, şi îl considera criminal. La 21 mai îi expira sentinţa de 10 ani şi nu reuşiseră să-i facă un alt proces. De altfel, el nu-şi făcea iluzii şi era aproape sigur că-i vor da domiciliu obligatoriu în Bărăgan!

Colonelul m-a prezentat unor prieteni de-al lui mai vechi şi aşa am făcut cunoştinţă cu Diki Cesianu, avocat şi diplomat, un om deosebit de care m-am simţit legat prin multe fibre nevăzute. Cu o putere de reflexie şi interiorizare deosebită, Diki a fost pentru mine, în perioada închisorii, ca un frate mai mare. Întotdeauna sfaturile şi înţelepciunea de care a dat dovadă, mi-au fost călăuzitoare. Ceea ce mă uimea la Diki, ca şi la Bombonel Negoescu, era rezistenţa lor spirituală la toate barbariile şi umilinţele ce se petreceau în faţa noastră. Diki efectuase 5 ani de închisoare, între 1950–1955, din care câţiva ani la canalul morţii Dunăre-Marea Neagră. Acum avea o nouă condamnare de 6 ani. La 21 mai, era Sf. Constantin şi Elena. Dimineaţa mi-am luat rămas bun de la colonel, căci normal era ca în acea zi să fie eliberat. Când vor trece şi cei 10 ani ai mei, să pot să-mi iau rămas bun de la prieteni? La 30 septembrie 1969, aşa cum reieşea din hotărârea definitivă de condamnare? Optimismul meu înnăscut mai mult decât făcut, îmi spunea că mult mai înainte...

Era schimbul plutonierului Stanciu şi deci era mai multă linişte. Nu se auzeau urlete de oameni schingiuiţi, aşa cum se puteau auzi, când era schimbul lui Ungureanu. La ora 9 ne-a anunţat că vom ieşi la plimbare, în curtea de aer de la reduit. A fost o adevărată surpriză, căci reuşeam să văd cerul, după aproape 5 luni. Mulţi se aşteptau ca la ieşire şi la intrare să ne bată cu ciomegele, căci aşa era la modă, când se făcea baie sau se ieşea la aer. Ieşirea la plimbare s-a făcut normal, toţi au mers încolonaţi şi după golirea tinetelor am stat în curtea de plimbare aproape o jumătate de oră. Când eram la plimbare, un plutonier a venit şi l-a strigat pe Bombonel Negoescu, care ne-a făcut un semn din ochi şi a plecat. Mă bucuram nespus că pleacă de aici şi m-aş fi bucurat şi mai mult dacă aş fi ştiut că pleacă acasă.

La întoarcerea de la plimbare, care s-a desfăşurat fără bătaie, am găsit celula răvăşită de o percheziţie ce se efectuase în lipsa noastră. Au găsit două cuie, un ciob de sticlă, câteva beţe de chibrit utilizate, un şah din miez de pâine şi două zaruri tot din

pâine. Un adevărat arsenal de piese interzise. Cei ce aveau paturile, acolo unde s-au găsit aceste obiecte au fost scoşi din celulă şi n-au revenit decât după 5 zile. Cei opt au fost sancţionaţi prin 25 de lovituri fiecare şi apoi 5 zile de izolare. La întoarcere aveau fundul negru, dar nu se văitau. Se făcuse linişte în celulă, cei peste 120 priveau cu oroare la ce se petrecuse. Mulţi îşi făceau semnul crucii şi se rugau. Bătrânul Lambrino, din vestita familie cu acelaşi nume, spunea că el n-ar fi rezistat şi ar fi murit. Avocatul Caliga i-a replicat să nu se grăbească cu moartea, căci poate are zile să constate cât de rezistent este, la cei 70 de ani ai lui.

În celulă era şi generalul Schipor din jandarmerie, văr cu colonelul Schipor, aghiotant regal. Colonelul Alexandru Schipor, un bun prieten al tatălui meu, făcea puşcărie de mai bine de 12 ani. Generalul Schipor, cu obrajii roşii, era mereu cu zâmbetul pe buze. Avea o condamnare de 20 de ani muncă silnică şi aştepta să fie transportat la Făgăraş, unde erau închişi poliţiştii şi jandarmii. Pentru a distruge pe foştii poliţişti şi jandarmi, s-a transformat cetatea din mijlocul oraşului Făgăraş în închisoare. Aici au adoptat o acţiune de umilire, înfometare şi bătaie zilnică, care a lichidat practic pe cei închişi. Astfel marea majoritate a fost asasinată sau a murit de foame, iar supravieţuitorii, cei ce erau mai tineri, au devenit nişte schelete ambulante. A fost o decimare bine organizată, despre care se poate face un voluminos dosar de acuzare contra regimului comunist din România, ce poate fi cu uşurinţă învinuit de crimă contra umanităţii. Barbaria în secolul nostru are mijloace sofisticate şi cei ce-o utilizează caută să escamoteze realitatea, ameţind lumea cu minciuni. Sunt încă la putere şi pot s-o facă. Mulţi au dispărut şi din mormânt nu mai pot vorbi. Dar sunt destui cei ce au scăpat şi aceştia au obligaţia să vorbească. Oare voi fi printre cei ce nu mai pot vorbi, sau voi avea şansa să pot relata adevărul trăit de mine?

Iată ce gânduri mă obsedau în acest mai al anului 1960, la Jilava. În iunie şi iulie au fost călduri mari, singura fereastră ce asigura aerisirea era închisă şi în celulă erau peste 100 de persoane. Era o înghesuială cumplită ce făcea imposibil să stea toţi în picioare. Pe de o parte era bine că puteam să stăm pe paturi, dar numai pe cele de jos şi dinspre uşă. Tot mai bine era de stat pe marginea patului decât în picioare!

Din cauza lipsei de aer şi a zăpuşelii, Gheorghe Ştefănescu, un fost industriaş de textile, în vârstă de 70 de ani şi-a pierdut

cunoştinţa şi a fost transportat la infirmerie, de unde n-a mai revenit. Era înalt, cu părul alb şi cu o privire pătrunzătoare. N-avea o condamnare mare şi nu făcuse mare lucru împotriva comunismului. Fusese mutat din casa lui într-un garaj şi aici trebuia să supravieţuiască, împreună cu bătrâna lui soţie, din mila prietenilor, căci n-aveau pensie şi le luaseră totul. N-aveau nici copii ca să-l ajute. Soţia lui murise de inimă rea şi de foame, iar el a preferat că schimbe garajul cu Jilava. Constatase că nu poate să trăiască demn şi preferase să spună tot ceea ce avea pe inimă. Înainte de a-şi pierde cunoştinţa, mi-a spus că viaţa n-are niciun rost pentru el. Cu cât va muri mai repede, cu atât va fi mai bine şi înseamnă că Dumnezeu îl iubeşte mai mult. Se pare că Dumnezeu l-a iubit într-adevăr, căci după o săptămână s-a sfârşit la infirmerie şi a fost îngropat în cimitirul necunoscuţilor de la Jilava.

Aici în celulă, l-am cunoscut pe Ion Ganea, din Bucureşti, care îl cunoştea pe tata. Auzisem despre el că este un excelent specialist ceasornicar. Am constatat că este un om dârz şi cu o conduită demnă. Nu mai făceam matematică, nici sah, dar în schimb aveam discuţii interesante cu Diki Cesianu, Lambrino, Ion Ganea, avocatul Caliga, generalul Schipor şi cu cei simpli şi mulţi, ţărani şi muncitori. În celulă erau peste 70 de muncitori şi ţărani, deci mai mulţi decât intelectuali. Mi-am dat seama că acest comunism a reuşit să fabrice mulţi duşmani, mai mulţi decât îmi închipuiam. O mulţime de ţărani, muncitori, tineri sau bătrâni, au fost zvârliţi în închisori fără să ştie bine de ce. Au fost condamnări la ani grei de temniţă în multe procese, cu dosare inventate sau transformate, spre a agrava faptele. Securitatea voia să-şi dovedească utilitatea în faţa stăpânilor, dar aceştia nu erau păziţi decât în mică măsură de această securitate. Stăpânii de la Bucureşti erau păziţi de Armata Roşie şi de „armata comunistă”, ca şi de slăbiciunea de care a dat dovadă „lumea liberă”.

Cu şi fără multe din aceste procese, cu şi fără multe din crimele care s-au comis, regimul comunist de la Bucureşti ar fi continuat să existe şi nu securitatea l-a salvat. Barbaria securităţii şi a sistemului penitenciar de muncă forţată a distrus mulţi oameni nevinovaţi şi a mărit numărul celor ce-au văzut cu proprii ochi şi-au înţeles ce înseamnă comunismul. Mulţi au devenit, fără s-o fi gândit, anticomunişti! convinşi până la sfârşitul vieţii lor.

* * *

Printre noi erau şi cândva foşti membri al partidului comunist, dintre care unii fuseseră elemente marcante. Unii dintre aceştia erau foşti membri al partidului Social Democrat condus de Titel Petrescu, care trădaseră şi pactizaseră cu partidul comunist după Congresul Extraordinar din 10 martie 1946 al P.S.D. Au putut să-şi dea seama unde l-au adus tovarăşii lor comunişti. Erau cunoscuţi şi-n general erau izolaţi de ceilalţi, care nu le vorbeau. Eram de acord cu justificarea acelora care propuneau izolarea lor, căci pentru crimele şi fărădelegile făcute, comunismul nu poate fi niciodată conciliat cu poporul român. Totuşi eram interesat să le aud părerea şi mai ales să văd dacă îşi fac sau nu „mea culpa”. De aceea nu i-am evitat, ci din contra i-am provocat la discuţii, spre e vedea ce gândeau. În marea lor majoritate, regretau amarnic naivitatea pe care o avuseseră de a crede în tovarăşii de drum comunişti şi erau duşmani înverşunaţi ai acestui sistem. Am găsit mulţi ce erau duşmani mal fermi ai comunismului decât cel ce nu fuseseră nici socialişti şi nici comunişti.

Un caz deosebit a fost Ştefan Budescu, care în 1945-1946 a fost prim-secretar al partidului comunist la Timişoara. El fusese un comunist din ilegalitate. După ce şi luase şi o diplomă de inginer, ajunsese cu funcţii mari în conducerea partidului, care l-a numit Director General al Hidrocentralei de la Bicaz. Împreună cu un contabil şef, făcuse anumite neregularităţi şi era urmărit pentru drept comun. Arestat pentru aceste afaceri, i s-a făcut un proces politic pentru că se exprimase necuviincios despre Chivu Stoica, pe care îl făcuse porc. Pentru această faptă gravă primise 10 ani condamnare. El continua să fie furios pe C. Stoica, pe care îi considera o nulitate şi susţinea că acesta l-a băgat în puşcărie, spre a scăpa de el, căci era cel mai serios concurent la postul de prim-ministru. El explica că metoda de înlăturare a adversarilor, la comunişti, îi este bine cunoscută. Îmi explica cum fusese înlăturat Lucreţiu Pătrăşcanu şi alţi comunişti capabili, de către Gheorghiu-Dej, aşa cum a fost şi el înlăturat. Ştefan Budescu îşi făcea „mea culpa”. Poate că era sincer. Nu ştiu de ce, dar îl vedeam pe Budescu cu statura lui masivă, cu ceafa lată şi cu impertinenţa caracteristică primilor secretari de partid, conducând la Bicaz pe Chivu Stoica şi Gheorghiu-Dej spre a le arăta ce-a realizat acolo. Oare în această perioadă 1950–1953, când Budescu era la Bicaz, n-a observat miile de deţinuţi politici care erau obligaţi să muncească şi să moară pe acest şantier? N-a observat Budescu

suferinţa unui întreg popor şi nu şi-a dat seama că din 1944 şi până în 1959 a minţit şi-a profitat de aceste minciuni din plin? Acum era în dizgraţie şi-l făcuse porc şi prost pe prietenul lui din ilegalitate, cu care băuse împreună, şi acesta l-a eliminat în stil pur comunist. Am căutat să fac o prospecţiune în sufletul lui şi nu ştiu dacă a meritat. Voi căuta să-mi amintesc de asemenea personaje cu altă ocazie.

* * *

La 1 august se deschide uşa şi un plutonier de la grefă mă strigă să-mi i-au bagajul şi să ies. Am timp să întind doar mâna spre prietenii ce-i părăseam şi pe care poate nu-i voi mai revedea. Nu ştiam unde mă vor duce, dar eram sigur că voi părăsi Jilava, căci din camerele de la reduit nu te mutau decât rar în altă celulă. Sunt probabil transferat într-un lagăr de muncă sau în altă închisoare. După colţ, pe culoar, m-a pus cu faţa la perete şi m-a împins în spatele unui slăbănog în chiloţi ce avea o boccea în mână. În faţa mea, la numai câţiva centimetri, se afla Dan, fratele meu. Nu-mi venea să cred. M-am uitat în jur să văd dacă este vreun gardian în apropiere şi nevăzând niciunul, l-am îmbrăţişat. El nu mă văzuse, stătea cum primise ordin, cu ochii în perete. Gardianul a apărut şi a strigat să scot zeghea şi pantalonii şi să le arunc în spate împreună cu mantaua vărgată. De asemenea mi-a spus să nu întorc capul şi să privesc numai în faţă. Am înţeles că era un deţinut de drept comun care strângea hainele vărgate şi nu trebuia să-l vedem. În mare viteză hainele au fost strânse şi am rămas şi eu în chiloţi şi cu o boccea în mână. Începusem să dârdâim de frig, deşi era în august. Pe acest culoar sub pământ era ciment, umezeală şi curent. În curând s-au mai strâns câţiva, printre care şi Costache, fostul meu elev şi Marinescu, un amic de al lui Dan, un tânăr blond şi cu faţa rotundă. După câteva minute apare şi Titus Sima, prietenul nostru şi coleg de liceu.

Iată că mă reîntâlneam cu Dan după patru luni de la venirea la Jilava. Ne-au introdus într-o celulă, unde ne-au adus hainele ce erau depuse la magazie. Eram cu toţii 10 gata de plecare, dar nimeni nu ştia unde vom pleca. Ni s-a dat hrană rece pentru trei zile, pâine, marmeladă şi o bucată de slănină râncedă. Ne-au mutat într-o altă celulă, unde am primit masa şi turtoiul de prânz. Am schimbat impresii cu Dan şi ceilalţi. Părerea generală era că ne vor duce într-un lagăr de muncă forţată. Nu mă interesa unde

mă duc. Important era că eram împreună cu Dan şi că plec din faimoasa Jilavă, unde n-aş mai dori să revin, decât dacă voi fi invitat să asist la demolarea ei.

VI

LAGĂRUL „LUCIU – GIURGENI”

Motto:
Eu port adesea-n mine-o închisoare
În care strigă făcători de rele.
Din negura adâncurilor mele
Ei vin flămânzi de aer şi de soare...
(Octavian Goga „Pace”)

Imediat după masa de prânz, am fost urcaţi într-o maşina dubă, dar cu un singur compartiment şi nu cu mici celule, ca cea care ne adusese de la securitate. Am stat pe o banchetă, unii peste alţii, căci duba era mai mică decât cealaltă, cunoscută nouă. Am ajuns, duba a oprit şi ne-au coborât lângă nişte şine ferate. Eram la Bucureşti-triaj, în apropierea unui vagon– dubă. Am fost predaţi gardienilor de pe dubă, care s-au grăbit să ne introducă în vagon! Celula-compartiment era de trei locuri, dar noi eram cinci. Costache s-a urcat în plasă, unde părea că e mai comod, deşi trebuia să stai chircit. Marinescu, Tltus, Dan şi cu mine ne-am înghesuit pe cele două banchete de un metru din care una se ridica, spre a permite utilizarea closetului. Ca dimensiuni, celula avea maximum 1,20 x1,00 m. Fereastra era cu gratii şi un sistem de oblon din fâşii de sticla nu-ţi permitea să vezi decât cel mult picioarele celor ce treceau pe lângă vagon. O idee diabolică de a transporta oameni, chiar dacă aceştia sunt condamnaţi. Ideea aparţinea, după unii, Anei Pauker, iar după alţii, lui Constantinescu-Dubă, general de securitate, director al penitenciarelor.

Băieţii s-au pus pe mâncat slănina râncedă, căci le era foame şi nu mai mâncaseră de mult slănină! Eu m-am abţinut şi bine am făcut, căci foarte curând closetul a fost utilizat la maximum.

Vagonul a fost alipit la un tren şi apoi ne-am pomenit în Gara de Nord. Se vedeau picioarele celor grăbiţi să se urce. Costache

scoase din buzunar un capăt de creion şi o hârtie. Cu toţii am rămas cu gura căscată ca la o adevărată minune. Să vezi o bucată de creion şi o hârtie. În asemenea condiţii, era ceva cu totul deosebit. Hârtia era mică şi ne-am consultat ce-am putea să scriem pe ea. Nu se putea scrie un mesaj pentru familie, căci eram prea mulţi. Am propus să scriem un mesaj ce priveşte pe toată lumea, sub forma unui manifest. Am scris cu majuscule: „LIBERTATE PENTRU DEŢINUŢII POLITICI”, „DISTRUGEŢI DICTATURA COMUNISTĂ”. Am lăsat biletul pe gaura closetului, înainte ca trenul să plece din Gara de Nord. La megafon s-a anunţat plecarea trenului spre Constanţa.

Iată-ne spre Marea cea albastră. De altfel noi eram de mult în vacanţă, dar „pensionul” în care eram nu ne onorase cu o astfel de plimbare. Am mers câteva ore şi apoi am stat toată noaptea pe o linie moartă. Ne era sete, dar gardienii spuneau că nu au apă. De dormit nu se putea dormi, căci nu veam loc nici să stăm, pe bancă. Când cineva trebuia să utilizeze closetul, unul dintre noi trebuia să stea în picioare. Costache o ducea mai bine în plasă. Mi-a propus locul lui şi am acceptat cu plăcere. De altfel, am propus să facem fiecare pe rând cunoştinţă cu acest loc paşnic din plasă. Aici se putea chiar aţipi. Am închis ochii şi mă vedeam într-un vagon de dormit, călătorind prin Europa. Ce departe eram în acest vis! Ziua a venit cu o căldură îngrozitoare şi, datorită lipsei de aer şi apă, situaţia devenise critică. Am coborât din plasă şi am început să bat în uşă, spre a cere apă. Până la urmă gardienii au găsit apă, dar ne-au dat numai o cană la fiecare. Apă cu raţie! Trenul a mai făcut câteva ore şi iar s-a oprit. Ne era o sete cumplită, ne sufocam, ne dezbrăcasem şi rămăsesem în chiloţi. După câteva ceasuri de aşteptare pe o linie moartă, am fost ataşaţi la o locomotivă ce părea că n-are decât 2–3 vagoane. În sfârşit, ne-am oprit şi am auzit zgomote. A început debarcarea. Ne-au coborât la aproape 200 de metri de staţia terminus Luciu-Giurgeni. Suntem deci lângă Dunăre, destul de aproape de podul de pontoane de la Vadul Oii. Ne-au aşezat jos, pe o iarbă uscată de soarele dogoritor de august. Am fost imediat înconjuraţi de pază armată, ce era alcătuită din 10 securişti cu pistoale automate şi 4 gardieni. S-a făcut predarea, cei trei gardieni de pe vagonul dubă ne-au predat cu dosarele respective şi apoi au urcat iarăşi în vagon. O locomotivă mică ce pufăia nervos a tras agale vagonul-dubă până în gară. Ce pază serioasă pentru zece

persoane care de abia mergeau! Pentru zece condamnaţi, paisprezece paznici! Şeful gardienilor era un sergent ţigănos şi cu o privire fioroasă. După ce ne-a numărat de 4–5 ori şi a verificat datele din hârtii, deşi mai făcuse această operaţie când ne luase în primire, a început să strige: „Drepţi!”, apoi, „Staţi jos!” şi aşa de 7–8 ori, de credeam că e vorba de o instrucţie, ca la armată. Căldura era din ce în ce mai insuportabilă, era probabil ora 2 sau 3 după amiaza. Noi eram tunşi numărul zero, aveam soarele în cap, pământul ardea, eram slăbiţi, obosiţi, ne simţeam complet sleiţi de puteri. Ne gândeam că va urma un marş pe jos şi această idee ne îngrozea. Ne-am pus pe cap o batistă pe care o ţineam cu mâna. Am cerut apă de băut. iar sergentul Scarlat a râs şi-a spus că el ne poate arunca în Dunăre, unde putem să bem până vom crăpa! De altfel ne-a ţinut şi o „conferinţă” în care ne-a anunţat că am fost aduşi aici să muncim, spre a ne plăti aerul şi apa ce le aveam la dispoziţie. Ne-a anunţat că cine nu va munci şi nu-şi va faci norma, va fi aspru sancţionat. Că avem încă în noi putregaiul capitalist. Ne-a mai spus că el este clasa muncitoare şi că poporul l-a pus să ne distrugă, dacă el crede că nu ne-am reeducat! La cele două clase primare ale lui, nici nu era de mirare cum ţinea „conferinţă”. Ne-a întrebat pe fiecare ce meserie avem şi ce vârstă. I-a dat două palme lui Costache, care i-a spus că-i muncitor. I-a mai spus că muncitorii nu sunt închişi şi că numai intelectualii putrezi şi capitaliştii sunt arestaţi. Costache, deşi avea faţa roşie, i-a spus că n-are dreptate, cerându-i să se uite în dosarul lui. Scarlat s-a înfuriat şi i-a dat o cizmă în spate. Lovitura a fost de e manieră specială, cum nu văzusem la Securitate şi la Jilava, adică şi-a apucat piciorul cu mâna şi a izbit cu cizma. M-am mirat cum nu şi-a pierdut echilibrul şi n-a căzut. Iată că Scarlat dovedeşte că are o tehnică a loviturii cu cizma, care l-ar lăsa invidios chiar pe maiorul Enoiu sau lt. major Ştefan, experţi în lovituri similare.

Costache, ce se aştepta, a fandat puţin corpul şi lovitura a fost în parte amortizată. Apoi s-a trântit jos şi a început să urle cât îl ţinea gura. Garda de securişti a scos armele din bandulieră. Scarlat a avut un moment de ezitare. Dintr-un nor de praf a apărut un tractor şi o remorcă, care a oprit lângă noi. Incidentul a luat sfârşit! Sosirea tractorului şi a remorcii a fost în avantajul nostru, căci nu se ştie ce turnură ar fi luat evenimentele cu un specialist în reeducare ca Scarlat!

Am fost îmbarcaţi şi am stat jos, cu condiţia de a nu privi peste oblonul remorcii. De altfel, nu se vedea nimic deosebit, numai câmp şi iar câmp, iar soarele era parcă şi mai puternic ca înainte. Am ocolit un sat şi-am mers cred aproape 10 km., când la un moment dat, după un pâlc de arbori am zărit câteva barăci, îngrămădite, cu sârmă ghimpată şi cu prepeleacuri de pază.

Iată deci lagărul de muncă. Continuam să privesc spre zare, căutând să zăresc Dunărea, care presupuneam că este în apropiere. Am intrat pe poarta lagărului pe jos, căci am fost coborâţi din remorcă lângă poartă. Ne-au introdus într-o încăpere la poartă unde foarte curând a venit un civil, care ne-a ţinut o cuvântare. Ne-a spus că am venit să muncim şi că vom avea şi club unde vom citi duminica ziare şi cărţi. Vom putea juca şah şi dacă vom face norma de muncă, vom putea scrie o carte poştală în fiecare lună şi vom avea voie să primim un pachet de 5 kg. Ne-a întrebat dacă mai avem mâncare şi a zis că poate ne dă o mâncare caldă dacă va mai rămâne.

Iată noutăţi ce păreau uimitoare şi ne-au lăsat cu gura căscată, căci contraziceau flagrant tot ceea ce văzusem noi până acum şi chiar afirmaţiile şi faptele lui Scarlat. şi pentru a ne convinge, ne-a condus în aşa-zisul club al lagărului, ce era o sală mare cu mese. În această sală era o bibliotecă cu vreo 100 de volume bine încuiate şi o gazetă de perete, unde erau trei articole scrise de aceeaşi mână. Articolele explicau cum se face o cultură de sfeclă de zahăr, cum se prăşeşte porumbul şi cum se culege soia. Era ceva deosebit să poţi să citeşti ceva, chiar neinteresant, după ce nu putuseşi să citeşti nimic zece luni. Seara a venit încet, noi am rămas încuiaţi în club. Am primit apă şi tinetele pentru necesităţi fiziologice. Ni s-a spus că fiind izolaţi, n-avem voie să mergem la closetul lagărului. Seara am primit o zeamă caldă. Am văzut brigăzile ce veneau de la munca pe la ora 19 şi care au intrat direct în dormitoare. Toţi erau arşi de soare N-aveau paloarea şi slăbiciunea noastră. Ni s-a comunicat că putem dormi în club cum putem, pe mese sau pe jos, căci n-au posibilitatea să ne aducă paturi pentru o noapte. Eu m-am culcat cu Dan pe o masa şi am adormit spate în spate imediat. Ceilalţi s-au culcat cam tot aşa, pe jos sau pe mese.

A doua zi, era într-o duminică, ne au sculat la ora 5 şi după numărătoare şi cafeaua de maltz, a venit un sublocotenent mic de stat şi cu ochi negri. Acesta a strigat o listă pe care figurau numai

patru nume: Marinescu, Titu, Dan şi cu mine. Ceilalţi şase au fost scoşi şi trimişi într-o baracă alăturată. Costache avea lacrimi în ochi că se desparte iar de mine. Pe noi ne-au scos din faimosul club şi ne-au dus la poartă. Aici sublocotenentul cel mic ne-a spus că pe noi ne va duce la o unitate anexa a lagărului şi că până acolo vom merge pe jos. Am ieşit încolonaţi câte unul şi păziţi de patru securişti înarmaţi, doi gardieni şi de sublocotenent. Ne-au dus pe un drum ocolit spre a nu trece prin sat, pe un dig şi ne-am apropiat de Dunăre. La un moment dat am mers chiar zece minute pe malul ei. Se vedeau şlepuri sub pavilion străin. Aerul era mai proaspăt, mai curat. După o mică colină am zărit brusc între sârmă ghimpată, o masă de oameni în haine de clown. Erau haine kaki şi albastre, de credeam că sunt miliţieni ori soldaţi în termen. Cu toţii erau pe malul Dunării, lângă care era acostat un mare bac ce parcă aştepta să încarce pe toţi cei ce erau acolo. La o primă vedere păreau cel puţin 500–600 de oameni ce stăteau unul în spatele altuia în formaţie, cum stau militarii grupaţi pe plutoane, companii.

Am intrat pe o poartă direct în lagăr, numai cu sublocotenentul şi cei doi gardieni. Sublocotenentul, ce era şi comandant aici, a chemat un omuleţ mic şi bronzat ce era tot deţinut şi i-a spus să ne ia în brigada lui. Astfel l-am cunoscut pe brigadierul Tăutu, ce fusese locotenent în armată şi care avea o condamnare de 8 ani. Brigada lui Tăutu avea 25 de deţinuţi şi cu noi deci, 29. Eram împărţiţi în patru grupe. Tăutu era simpatic şi ne-a primii bine. La prânz am luat masa pe malul apei şi-am primit o ciorbă mai mult apă şi o bucată de mămăligă rece cu un gust dubios. Am aflat o mulţime de lucruri stranii. Astfel, bacul ce era ancorat nu pleca, ci era dormitorul nostru. Aici erau 20 de brigăzi şi aproape 600 de deţinuţi. Regimul era aspru, cu bătaie aproape zilnică cu şi fără motiv. Am aflat că toţi locatarii din calele bacului sunt intelectuali şi că în lagărul prin care noi trecusem, deţinuţii erau muncitori şi ţărani. Se părea că acolo unde rămăseseră Costache şi ceilalţi colegi al noştri din Jilava erau aproape 1.000.

Deci separaseră pe muncitori şi ţărani de intelectuali. Se părea că pentru ţărani şi muncitori era adevărat că le dădea posibilitatea să citească duminica o carte sau un ziar. Noi avem alt regim şi altfel de locuinţă. Privind cu mai multă atenţie noua noastră locuinţă, observ că bacul purta numele GIRONDE şi avea chiar pavilion francez. Pe cabina vasului sena cu litere mari

S.F.N.D., adică Société Française de Navigation Danubienne. Asta era culmea ironiei să fim prizonieri politici, în România, pe un vas ce purta nume şi pavilion francez. Vasele austriece, germane sau lugoslave ce treceau pe Dunăre, dădeau salutul lor vasului francez GIRONDE, la care acesta răspundea cu sirena manevrată de unul dintre gardienii ce ne păzeau. Am aflat că toată lumea lucra la prăşitul orezului. Munca în orezării era mult mai dificilă decât celelalte munci agricole, căci trebuia să stai în apă până la genunchi. Activitatea se desfăşura de la ora 6 dimineaţa până la ora 18 seara. De la bac şi până la orezării se făceau două ore dus întors. Duminica era liberă şi se stătea pe malul apei, dacă nu ploua, sau în cala bacului, dacă era timp urât. Ne-am bucurat că am întâlnit pe Nicu şi Mirel, ce veniseră înaintea noastră cu două săptămâni. Am putut să aflăm noutăţi despre noua viaţă ce trebuia s-o ducem aici. Am cunoscut câţiva tineri simpatici, cu care am rămas prieteni. Ei fuseseră studenţi în ultimul an la facultatea de filosofie, când au fost arestaţi. Ei visaseră chiar un tip de societate socialistă, aşa cum o văzuse Jean Jauras sau nenea Traian. Ajunşi la realitate, îşi dăduseră seama de miopia şi utopia celor ce au pactizat cu comuniştii. Pe seară, comandantul lagărului bac ne-a ţinut o cuvântare. El ne a spus că de mâine cine nu munceşte să-şi facă norma, va fi oprit la poartă şi sancţionat. Ne-a spus că nu ne plătim cu munca noastră nici aerul şi nici pâinea pe care clasa muncitoare ni le dă. După plecarea comandantului, s-a produs o perioadă mai calmă, parcă toţi gardienii plecaseră. Se putea discuta şi cu ceilalţi din celelalte brigăzi. Am aflat că la Jilava se făceau anchete. Stana fusese anchetat şi bătut, deoarece ducea o activitate de agitaţie contra ideologiei comuniste. Împreună cu el mai mulţi ţărani erau învinuiţi de discuţii duşmănoase. În celulele unde erau Stana şi ceilalţi, fuseseră turnători, care spuseseră totul ofiţerului politic. Ei cereau să iasă la ofiţerul politic cu diferite pretexte şi îi spuneau acestuia tot ce auzeau în celulă. Se spunea că într-o celulă la reduit, unde era Stana, se găsea şi un contabil, Niculescu, care era turnător. Până la urmă acest Niculescu fusese scos din celulă, spre a nu fi linşat de deţinuţi, căci se demascase că-i turnător. Mulţi oameni au fost anchetaţi şi schingiuiţi din cauza acestui Niculescu. Nu se ştia unde a fost mutat, dar se pare că a fost adus în lagărul de muncă, spre a i se pierde urma. Se spune că atunci când Emil Niculescu venea de le ofiţerul politic era mereu

surâzător şi le spunea celor din celulă că cei ce se reabilitează vor fi eliberaţi înainte de expirarea pedepsei! De asemenea, spunea că trebuie demascaţi cei ce persistă să vorbească duşmănos contra regimului. Mulţi turnători au fost bătuţi de colegii lor de celulă, dar ofiţerul politic şi oamenii lui nu se lăsau şi-i schimbau din celulă în celulă, spre a li se pierde urma. În celula în care stătusem eu, ca şi în celula în care stătuseră Dan şi Titu, situaţia fusese mai bună din acest punct de vedere.

Cum e posibil şi ce schimbări se pot produce în sufletul unui om care aruncat în această situaţie degradantă de comunişti, devine aliat al lor şi torţionar al colegilor lui de suferinţă? Ce demon creează această psihoză şi transformă anumiţi deţinuţi în scule servile ale administraţiei închisorilor? Schimbările ce se produc şi demonul ce există, se găsesc cu uşurinţă în teoria şi practica politicii comuniste, dusă în acest domeniu cu o abilitate deosebită. Mi-am amintit de cele relatate de colonelul Negoescu despre reeducarea de la Piteşti şi alte penitenciare din perioada 1949–1953. Vinovat de această pervertire a sufletelor oamenilor este regimul comunist, care utilizează acest procedeu al delaţiunii, nu numai în închisori, ci şi afară, în „curtea” marii închisori ce este Ţara Românească. La Piteşti în special, s-a acţionat prin persoane teleghidate, prin roboţi, care umileau, băteau, schingiuiau. Nu trebuie să ne lăsam impresionaţi. Trebuie să vedem adevăraţii vinovaţi, pe cei ce au format aceşti roboti, pe cei ce i-au teleghidat în acţiunea aceasta mârşavă. Vom găsi foarte uşor adevăraţii vinovaţi: regimul comunist şi uneltele lui.

Se apropia numărătoarea, în jur de ora 18. Toţi au luat poziţie de drepţi şi brigadierul şef Litescu, a dat raportul. La numărătoarea făcută de gardieni, n-a coincis numărul şi s-a produs panică printre ei. Au început să alerge în toate direcţiile. A apărut şi comandantul care dădea ordine şi numărătoarea a reînceput. La prima numărătoare nu ieşeau doi şi de aceea s-a dat alarma. La a doua, au ieşit patru în plus, probabil noi, ce veniserăm astăzi. În sfârşit, comandantul personal a refăcut numărătoarea, dar stupoare, unul nu răspundea la apel. A început să urle, şi cum era de-o şchioapă, era hazliu să-l vezi agitat, dând din mâini şi ţipând. A ordonat să ne culcăm imediat la pământ şi să nu mai mişcăm. După câteva minute, totul reintră în normal. Ce se întâmplase? Nicio minune, căci operaţia de adunare era dificilă pentru posibilitatea intelectuală a gardienilor, care regulat făceau

greşeli. Astăzi însă, noi cei patru ce veniserăm dimineaţa, eram cauza erorii la numărătoare. Pentru comandant eroarea consta în faptul că omisese să scadă pe studentul clujean Pop, care după 8 ani de închisoare, decedase astă-noapte. Acest tânăr murise din cauza bătăilor primite regulat în ultimul timp, ca şi din cauza unei greve a foamei ce o făcuse în ultimele zile. Stătuse în lanţuri şi fără hrană 15 zile.

Am fost introduşi în cala vasului, unde am împărţit cu Dan un pat la nivelul doi şi am reuşit să dorm fără vise. A doua zi începea munca în orezărie, era 4 august 1960.

* * *

La ora 6, când soarele răsărea, noi eram în marş spre orezării. Drumul pe jos dura o oră şi n-ar fi fost greu, dacă nu eram obligaţi să mergem în marş forţat, ţinându-ne de braţ... Paza era asigurată de securitatea din regiune, cu soldaţi şi gradaţi în termen. Gardienii, care deseori erau însoţiţi de câini dresaţi, răspundeau de una sau două brigăzi. Brigada noastră avea ca gardian pe sergentul Scarlat, cel care ne primise la vagonul dubă. Pe Scarlat, deţinuţii îl numiseră „căţelarul”, căci umbla cu un câine după el, pe care îl asmuţea asupra noastră, ca să se distreze. La orezărie trebuia să stăm tot timpul aplecaţi în apă spre a plivi orezul. Apă nu era decât până la genunchi, dar trebuia să stăm aplecaţi şi n-aveam posibilitatea să ne îndreptăm şalele. Nu mai simţeam mijlocul şi eram obligaţi să ne lăsăm în apă până la gât, spre a ne întinde sub apă. Cine încerca să stea drept risca să fie lovit de Scarlat, ce patrula pe marginea parcelei cu un ciomag de doi metri în mână. N-aveam voie să lucrăm în chiloţi şi fără cămaşă, aşa că ne muiam în apă cu hainele pe noi. Era singura soluţie de a ne îndrepta trupul, căci nu puteam să stăm încovoiaţi toată ziua. La prânz era o pauză de o jumătate de oră, când sosea masa şi apoi lucrul continua până seara. Au trecut câteva zile de când venisem la bac şi activitatea era aceeaşi. În brigadă cu noi erau şi câţiva credincioşi din „Oastea Domnului” şi „Martorii lui Iehova”. Într-o zi, un ardelean, Martor al lui Iehova, ce se numea Vâlsan, din poziţia aplecat în care plivea orezul, se îndreptă de şale. Îşi pune mâinile împreunate şi probabil începe să se roage. Sergentul Scarlat a reacţionat imediat. A început să urle şi era gata să cadă în apă, când a început să dea cu bâta în Vâlsan. Dan, care era lângă Vâlsan, s-a ferit aruncându-se în apă, căci loviturile cădeau

ca ploaia. Vâlsan continua să stea în picioare deşi primise câteva lovituri pe spinare. La un moment dat, Scarlat şi-a găsit o poziţie mai bună şi i-a dat o lovitură în cap. Vâlsan s-a rostogolit în apă lângă mine. A sărit Tăutu, care împreună cu mine, i-am ridicat capul din apă. Toţi erau îngroziţi şi intraseră în apă cu totul, strângându-se în mijlocul parcelei. Scarlat continua să înjure şi să urle bătând apa cu băţul, căci nu mai ajungea pe nimeni. La auzul acestui scandal au sărit şi alţi gardieni de la parcelele alăturate, căci nu ştiau ce s-a întâmplat. A apărut şi plutonierul Cornea, ce părea să fie şeful pazei. El a dat ordin să-l transportăm pe Vâlsan la mal şi apoi să continuăm lucrul. Vâlsan îşi pierduse cunoştinţa, îi curgea sânge pe faţă din două lovituri la cap, dar se părea că respiră. Scarlat urla că Vâlsan se preface şi că-l va învăţa el minte. Plutonierul Cornea i-a cerut lui Tăutu să stea cu Vâlsan şi să şteargă sângele. Toţi gardienii aveau bâte în mâini, mai puţin Cornea şi soldaţii de pază. Cornea îl întrebă pe Tăutu dacă Vâlsan nu s-a lovit la cap când a căzut în apă. Acesta i-a spus că în plantaţie nu există pietre şi că nu-i un accident prin cădere. Toată lumea a văzut că Scarlat i-a dat cu bâta în cap lui Vâlsan. „Ai să dai scris că Vâlsan s-a împiedicat şi a căzut”, i-a spus Cornea lui Tăutu. Şansa a fost că Vâlsan, care era foarte rezistent, s-a refăcut după trei zile la infirmerie. A fost o şansă nu numai pentru Vâlsan, ci şi pentru Tăutu, căci altfel ar fi fost obligat să mintă pentru a acoperi barbaria lui Scarlat.

A doua zi după acest incident, Scarlat a trecut la o altă brigadă, iar în locul lui a venit un altul.

Brigadierii de aici, de la secţia „Bac”, erau „de ai noştri”, nu fuseseră pervertiţi şi nu erau turnători. Numai doi, Danaricu şi Popa erau mai zgomotoşi în ordinele ce le dădeau celorlalţi şi îşi făceau partea lor de mâncare şi pâine. Avantajul brigadierilor era că nu lucrau, ci dirijau munca. În mod normal erau consideraţi ca ochii şi urechile administraţiei şi mulţi brigadieri au făcut jocul ofiţerilor politici, aducând mult rău colegilor de suferinţă.

În brigada noastră erau câţiva care participaseră la tăierea stufului în Deltă. Paul Antal, un tânăr ce făcea închisoare de 8 ani, muncise în Deltă la stuf. El ne-a povestit fapte şi evenimente abominabile ce s-au petrecut în lagărul de la Periprava. Era iarnă şi lucrau la tăierea stufului. Locuiau pe un bac, la fel ca cel pe care stăteam noi. Aveau aceeaşi foame cronică, erau tot aşa de murdari ca noi. Aceeaşi bătaie, cu şi fără motive, îi pândea zilnic.

În plus trebuiau să îndure şi gerurile iernii. În fiecare noapte mureau 2-3 şi nici nu puteau să-l îngroape, căci totul era îngheţat. Din cauza îngheţului, nici alimentele nu puteau veni. Morţii erau ţinuţi pe puntea bacului câteva zile, până se strângeau 5–6, spre a face o groapă comună. Nu numai Paul, ci şi alţii din cei ce au fost la stuf, ca profesorul A din Craiova, ne-au istorisit evenimente şi fapte de-a dreptul terifiante, ce ar face pe oricine să tremure de minte.

În septembrie, parcă nu mai era aşa de cald, începuse să şi plouă din când în când. Cu ocazia asta, ne mai spălam şi noi, căci baie nu mai făcusem de la Jilava şi de atunci trecuseră trei luni. Preferam să stau îngălat ca aici, decât să fac o baie ca cea de la Jilava! Când cineva a pomenit de baie, ni s-a replicat că fiind la orez şi stând mereu în apă, n-avem nevoie de baie. Eram pe malul Dunării şi duminica stăteam sub un soare torid îmbrăcaţi, de-ţi venea să te arunci în apă. O asemenea baie ne-ar fi adus câţiva plumbi în cap, căci s-ar fi considerat „încercare de evadare”. Pentru un observator imparţial, e curios să afle că deşi eram pe malul Dunării, n-aveam voie să ne spălăm, pentru că se făcea noroi. Closetele erau formate din nişte gropi cu scurgerea în apă. Deoarece în apa de băut se găseau diferite impurităţi, s-a prezentat o echipă de civili, ce păreau a fi medici, care au decis să se pună în butoaiele cu apă pastile de cloramină spre a o dezinfecta.

Într-o duminică, în septembrie, cu mare pompă, s-a aprobat pentru brigadieri şi încă pentru câţiva să scrie cărţi poştale acasă. Era cu adevărat un eveniment, căci puteau să primească un pachet de 5 kg. S-a adus o masă şi un scaun şi pe rând, cei 30 au scris cartea poştală, ce avea un model special: „Dragii mei, eu sunt perfect sănătos, o duc bine.” Apoi se puteau înşira ce alimente preferau.

Procentul de 5%. a acelora favorizaţi de soartă, n-a mirat pe nimeni. Cartea poştală era un laţ, spre a prinde pe acela care ar fi crezut că muncind mai mult şi dovedind mai mult servilism către administraţie, ar putea câştiga o carte poştală şi un pachet. Foamea era din ce în ce mai profundă şi ideea că poţi primi un pachet cu zahăr, kaiser, prăjituri, brânză, ţigări, era ceva apetisant. Mai ales pentru fumători, posibilitatea de a primi 400 de ţigări era ceva formidabil. Iată cum încerca administraţia să formeze delatori, permiţând pachete la cel ce munceau mai mult,

sau la cei ce turnau pe alţii! Măsuri diabolice, pentru a îngenunchea oamenii, a-i depersonaliza, a le distruge demnitatea. Reuşeau cu promisiunea unui pachet şi a unei cărţi poştale să dezbine şi să învrăjbească deţinuţii. Chiar de a doua zi, o serie de înfometaţi au crezut că nada cu scrisoarea e adevărată şi văzând că 30 au şi scris s-au apucat să muncească cu disperare. Acest impuls excesiv, pe mulţi i-a pus la pământ. Alţii, mai rezistenţi şi mai tineri au continuat, dar mulţi din colegii lor, ce nu puteau să ţină pasul la avântul acestora, au rămas în urmă. Cei care rămâneau în urmă erau mereu bătuţi cu ciomegele de gardieni. Iată un prim rezultat al operaţiunii „pachet şi scrisoare”, pe care o declanşase cu succes administraţia lagărului de la bac.

După 15 septembrie, am început să lucrăm la munci agricole şi am cules porumb. Cum eram înfometaţi, am mâncat boabe de porumb şi parcă eram mai sătui. Mulţi aveau dureri abdominale din această cauză. Spre sfârşitul lunii septembrie, când se aşteptau să sosească primele pachete, s-a anunţat că scrisorile au fost anulate căci nu se făcuse norma! Iată cum se încheie capitolul de diversiune cu scrisoarea şi pachetul, pe care l-a făcut administraţia lagărului de la bac la Luciu-Giurgeni.

Am împlinit un an de la arestare şi am „sărbătorit” ziua la culesul sfeclei de zahăr. Era mai greu ca la porumb, dar aveam posibilitatea să sugem sfecla, ce era dulce şi ne mai lua din foame. Sergentul Scarlat revenise la brigada noastră şi nu se anunţau zile prea senine. Pentru culesul sfeclei ne transportau cu un ponton peste Dunăre. Masa de prânz, ca întotdeauna, era mai mult rece, căci se aducea cu o căruţă din lagăr. Nu exista o oră fixă, iar pauză se făcea numai pentru a mânca. Cu apa aveam mereu dificultăţi, căci fie n-aduceau sacaua, fie o aduceau, dar nu puneau cloramină în ea. Aici nu se putea bea altă apă decât cea din Dunăre. Dunăre, Dunăre, apă tulbure...

În brigadă aveam pe Grigorov, un profesor de istorie, care era mai în vârstă decât noi. Noi căutam să rămânem mereu pe acelaşi rând şi să n-o ia nimeni înainte. Spre sfârşitul zilei de muncă, Grigorov nu mai poate să ţină pasul şi ne spune în şoaptă că are ameţeală. Noi îl încurajam să mai reziste puţin, dar Grigorov cade pe săpăliga cu care scotea sfeclă. Scarlat a observat şi-a asmuţit câinele pe el, iar acesta a început să-l muşte şi să-i rupă cămaşa. Dan, eu şi Tăutu am sărit pe Grigorov. Între timp Scarlat, cu un ciomag în mână, începe să ne lovească. Îi dă una în cap lui Tăutu

şi acesta cade, dar ciomagul s-a rupt. Sare cu pumnii pe Dan şi dă şi cu picioarele. Eu îl împing din spate. Scarlat cade, dar se ridică şi-mi dă pumni şi picioare până cad pe o grămadă de sfeclă. Între timp tot el urlă şi strigă ajutor. A apărut şeful pazei, plutonierul Cornea, care a privit scena, într-adevăr gravă. Tăutu avea capul spart, i se prelingea sângele pe nas. Dan avea mâinile la gură şi era plin de sânge, avea şi doi dinţi rupţi în mână. Eu eram ca într-o fază intermediară de la Securitate, după bătaia din camera neagră. Grigorov îşi pierduse cunoştinţa înainte de scandal, dar sărise Scarlat cu picioarele pe el, iar câinele îi rupsese cămaşa şi pantalonii. Scena avea aspectul de apocalips. Toţi rămăseseră muţi, chiar şi gardienii. Plutonierul Cornea strigă: „Culcat”. A început cercetările. A vrut să ne ducă în lagăr, dar nu ne puteam deplasa pe jos. Până la urmă ne-a dus cu căruţa, ce transporta marmitele cu mâncare. Loviturile primite ne-au scos din activitate. Dan, săracul, îşi pierduse trei dinţi din faţă, din care doi fuseseră retezaţi în lovitura primită. Tăutu avea capul bandajat. Grigorov era mai grav, avea lovituri în burtă, căci nu se putuse apăra în niciun fel. A rămas mult timp la infirmerie, care era şi camera mortuară pe bac. Loviturile primite de Grigorov, care deja era cu cunoştinţa pierdută, demonstrează sălbăticia lui Scarlat, care şi-a dat seama că acesta e inert şi nu se poate apăra. Eu m-am apărat cu mijloace clasice, am strâns genunchii, am pus capul între mâini şi m-am rostogolit. Dan n-a avut timp şi a primit lovituri în plină faţă. Tăutu a primit lovitura în cap, iar Grigorov a primit toate loviturile în plin...

* * *

Doamne, fă din suferinţă, pod de aur, pod înalt
Şi din lacrima de linţă, fă un pat adânc şi cald.
Din durerile nedrepte, fagure să faci şi vin:
Din înfrângeri scări şi trepte: din căderi urcuş alpin
Şi din fiecare rază şi crepuscul stins în piept,
Doamne, fă lăstun albastru şi fă-mi zâmbet înţelept.

Aceste versuri nu-mi aparţin, ele au fost însă permanent un îndreptar al nostru după gratii. Autori cunoscuţi ca Nichifor Crainic, Radu Gyr, alături de alţii mai puţin cunoscuţi, au creat o poezie a închisorii, a durerilor şi suferinţelor ce ajunseseră la paroxism. Versurile lor dovedeau, rezistenţa măreaţă a românilor

în faţa suferinţei şi terorii, reprezentau pentru noi elemente de curaj şi tărie. Imaginea poetică era legată de viaţa noastră de zi cu zi, o viaţă cu totul alta decât cea normală, unde poezia are o altă semnificaţie, căci reprezenta o încurajare prin întărirea spiritului. Existau apoi o serie de maxime şi proverbe ce se repetau des între noi. Ele arătau curajul şi rezistenţa acelora ce luptau cu ei înşişi, spre a-şi menţine optimismul şi pentru a supravieţui: „Nu ne pot ei da, cât putem noi duce” e elocvent în acest sens.

Dacă se priveşte gama largă de suferinţe şi umilinţe trăite în închisorile comuniste din România, se poate mai bine înţelege rolul acestui dicton:

Dacă poţi să aştepţi fără a obosi aşteptând.
Dacă poţi vedea tot ce ai realizat o viaţă întreagă distrus.
Dacă poţi să refaci fără a schiţa nici cel mai mic gest de părere de rău pentru pierderea ta”.

Dacă... şi dacă... şi mal mulţi dacă... ce indicau evenimente extreme şi greu de realizat de fiinţa umană. R. Kypling în „If” conchide: ’Numai atunci vei fi un om, fiul meu...”

* * *

S-au luat măsuri, astfel sergentul Scarlat a fost schimbat şi Tăutu la fel. În locul lui a fost adus un brigadier, Filimonescu, un fost căpitan. În locul lui Scarlat a fost adus un alt sergent. Nu-i ştiam numele, dar fiindcă ceilalţi gardieni îl spuneau „Bă Ioane”, noi i-am spus la fel. El nu bătea, dar avea o plăcere deosebită să înjure şi mereu cu aceleaşi înjurături ca la uşa cortului. Tot era mai bine decât să dea cu bâta, să spargă dinţii, sau să spargă capul oamenilor, cum făcea Scarlat. În orice caz, „Bă Ioane”, era un sfânt pe lângă Scarlat.

În octombrie, a murit la bac un bun prieten a lui Dan şi coleg de suferinţă de la Jilava, profesorul de filosofie Marinescu. Avea multă încredere în viaţă, radia mereu un optimism robust, deşi mai fusese de două ori arestat şi condamnat. Era puţin mai în vârstă ca noi şi n-a putut să reziste fizic la munca intensivă şi la barbariile la care a fost supus. Dan a fost profund afectat de moartea profesorului Marinescu. Câteva nopţi la rând a plâns prin somn...

La sfârşitul lui octombrie, într-o duminică, ne-au anunţat că

mergeam să facem baie. Distanţa de la bac şi până la locul unde trebuia să facem bale, era de aproape 9 km, adică în comuna Giurgeni. Până acolo am fost duşi în pas alergător şi din spate ne alerga Scarlat şi câinele lui. Sub ţeava de apă, ce a fost mai mult rece, am stat 3–4 minute. Apoi, în mare viteză, am fost goniţi spre lagăr tot în pas alergător. La un moment dat, când alergam pe dig şi eram în apropierea bacului, Scarlat a ordonat să ne culcăm acolo unde a văzut că e praful mai mare. Aşa se face că am ajuns la bac cu mai mult praf pe noi decât atunci când plecasem să facem baie. Am avut totuşi şansa că n-am fost ciomăgiţi ca la Jilava.

La începutul lui noiembrie ne-au repartizat să culegem sola. Culegerea se făcea cu mâna şi trebuia să smulgem vrejul cu totul. Această operaţiune de smulgere a vrejurilor, ce pare simplă la prima vedere, era în fond complicată, căci terenul era foarte tare şi vrejul îţi tăia palma. Am încercat să smulgem cu cârpe, batiste, dar vrejul ceda greu şi mâinile noastre erau numai răni. Ajunsesem la disperare, aveam mâinile pline de sânge, când a venit vestea salvatoare că vom pleca. Unde? Nu se ştie, dar se pare că vom pleca cu bacul. Am primit hrană rece pentru patru zile. Am fost introduşi în calele bacului. Nu mai suntem scoşi la muncă şi putem să ne oblojim palmele ce erau numai răni. S-a făcut o echipă de serviciu spre a spăla puntea bacului şi Dan a fost prins în acea echipă. Plutonierul ce răspundea de bac, îl pusese să închidă bocaportul, adică capacul metalic de la una din cale Piesa era foarte grea şi se mişca pe o şină metalică. Dan a împins-o, dar nu ştiu cum s-a făcut că bocaportul, ce cântarea 300–400 de kg., s-a prăbuşit în cală şi a rupt scara de acces. Toţi au rămas îngroziţi, inclusiv plutonierul, căci prin cădere, această piesă masivă putea să omoare pe toţi cei ce erau dedesubt. Din fericire nimeni nu a fost acolo, aşa că nu s-a întâmplat nicio nenorocire! Dan era şi el speriat, pentru că totul s-a petrecut fulgerător. Plutonierul a început să urle şi să-l lovească cu pumnii, spunând că Dan ar fi vrut să-l bage în puşcărie! Apoi, în pumni şi picioare l-a aruncat pe Dan în izolare, pentru 5 zile. A fost bine că nu s-a întâmplat un accident mortal, căci ar fi fost în stare să-l pună în sarcină lui Dan. După acest accident nimeni n-a mai fost scos la suprafaţă, toţi au rămas în cală. În cele trei zile ce au urmat nimeni n-a ieşit la closet, aşa că s-au utilizat tinetele pentru nevoile fiziologice. În cală aerul devenise irespirabil din cauza

tinetelor şi a aglomeraţiei. Noaptea nu se putea dormi. Şobolanii, mari cât pisicile, atacau traistele noastre, în care aveam pâine, mămăligă şi slănină. Mai toţi se luptau cu şobolanii. Utilizam bocancii în această acţiune, dar se pare că şobolanii nu se prea intimidau. Era curios, pentru că ştiam că şoarecii şi şobolanii sunt sperioşi. Aici însă nu le mai era frică, era teritoriul lor preferat.

Am simţit că bacul se mişcă. Nu ştiam direcţia, dar era cert că plecasem.

Aveam certitudinea că un alt capitol după gratii se încheiase. Mergeam spre alte zări, ce trebuie să fie mai bune în orice caz!

VII

LAGĂRUL „GRĂDINA”

Motto:
Zadarnic bale din aripa
Şi-n goană moartea-i dă fiori
Zadarnic huhurezii ţipă
Din turla negrei închisori
(Octavian Goga „Coarde vechi”)

Am mers o zi şi o noapte. În cală era un aer irespirabil. Tinetele erau pline, iar gardienii nu acceptau să le scoatem şi să le aruncăm. În sfârşit, în timpul nopţii au fost de acord să se verse tinetele. Deoarece scara de ieşire din cală era foarte îngustă şi tinetele se manevrau greu, cu ocazia scoaterii s-au vărsat, aşa că era o mizerie de nedescris.

Având în vedere impertinenţa şobolanilor, care circulau peste tot şi atacau resturile de pâine şi mămăligă, s-a lansat ideea că există pericolul să se scufunde. Cei care au lansat această idee o puneau pe seama nervozităţii şobolanilor. Ei spuneau că astfel ar fi putut scăpa cu uşurinţă de 600 de deţinuţi politici, spunând că a fost un accident. Neliniştea şobolanilor, eu o puneam pe seama deplasării bacului. Nu credeam că vor recurge la o asemenea crimă, care n-ar fi fost chiar aşa de simplu muşamalizată, cum susţineau unii. Iată că am ajuns la destinaţie! Bacul a fost ancorat şi se pare că remorcherul s-a decuplat şi a plecat. Noi continuam să rămânem în cală unde situaţia era dramatică. Mulţi aveau ameţeli şi nu mai puteau să se ţină pe picioare. Iată că apare Dan de la izolare împleticindu-se. Avea o figură pământie. Bine că i-au dat drumul! Probabil a avut şansa că am ajuns la destinaţie. Avea nişte vânătăi sub ochi, ceea ce însemna că a fost serios bătut. La întrebarea mea cine l-a bătut, mi-a răspuns: „Un caraliu criminal”. Noi numeam gardienii caralii.

Au mai trecut câteva ore de aşteptare şi iată că se dă comanda

de pregătire pentru ieşirea la suprafaţă cu tot bagajul. Această veste ne bucura, căci înseamnă că părăsim definitiv bacul. Ne-am grăbit să ne luăm traista cu diferite obiecte de lenjerie şi câte unul, căci scara era îngustă, am ieşit la aer proaspăt. Era într-adevăr minunat să poţi inspira în plămâni aer curat. Aproape de locul unde ancorase bacul, era un dig ce părea că fusese executat nu de mult timp din pământ bătut. Am mers pe acest dig câteva sute de metri şi am zărit lagărul de muncă. Deci ancorasem în „portul lagărului”. Toţi răsuflau uşuraţi că scăpasem din cala bacului. Cu toţii speram că putem locui într-o baracă unde să avem aer curat.

Aşa cum eram încolonaţi pe brigăzi, ne-au introdus în lagăr. Ni s-a repartizat o baracă destul de spaţioasă cu paturi pe dublu nivel. Brigada noastră, având ca brigadier pe căpitanul Filimonescu, a ocupat zona de la intrare. Eu cu Dan am împărţit patul de la nivelul 2, de lângă uşă. Patul de sub noi era ocupat de către brigadier. Patul nu era prea bine amplasat strategic, căci gardienii care intrau, dădeau cu ochii de noi imediat. Dar n-am avut posibilitatea să alegem. Pentru moment era linişte. Această baracă era izolată de toate celelalte prin sârmă ghimpată. În restul lagărului erau numai câţiva deţinuţi ce trebăluiau pe la bucătărie. Brigăzile erau la muncă. Am aflat că suntem în insula Brăilei şi lagărul se numeşte Grădina.

Toată lumea părea destinsă. Ne gândeam că am fost aduşi să lucrăm la grădină. Aproape toţi visau să culeagă, adică să mănânce roşii, castraveţi şi alte legume. Unii, care erau mai veseli, spuneau că s-ar putea să ne pună să culegem struguri! Imaginaţia fiecăruia zburda liberă şi toate dorinţele noastre erau legate de posibilitatea de a ne potoli foamea care ne rodea. şi cum foamea domina pe toţi, din ce în ce mai mult, fiecare era gata să-şi închipuie că vom culege, deci vom putea mânca tot felul de minuni. Unii mai modeşti, spuneau că ar fi bine să ne pună la scos cartofi. Ce buni sunt cartofii cruzi! La masa de seară pluteau prin ciorbă foi de varză. Unii s-au bucurat, căci au dedus că am fost aduşi să culegem varză şi deci puteam mânca varză crudă. În starea noastră de înfometare, era normal să speri să mănânci ceva, indiferent ce, numai să mănânci. După ce s-a întunecat, unii s-au fofilat lângă sârma ghimpată şi au vorbit cu deţinuţii care veniseră de la muncă. Astfel s-a aflat realitatea, care nu era deloc rozã, cum o speraseră unii dintre noi. În celelalte

barăci erau aproape 1500 de deţinuţi care lucrau în condiţiuni grele la construcţia digului de pământ ce înconjura Marea Insulă a Brăilei. Deci nici vorbă de a lucra la grădinărie sau la vie, care nici nu existau aici. Existau şi anumite munci agricole, la porumb, sfeclă de zahăr, soia, dar se pare că sunt alte lagăre care muncesc la câmp. Pe noi ne-au adus pentru a întări brigăzile de muncă la dig, spre a-l termina mai repede. şi aici, ca şi la Luciu-Giurgeni, era mirajul cu scrisoarea şi pachetul. Se spunea că cei care vor face norma de 4 metri cubi de săpătură pe zi, vor primi dreptul la o scrisoare şi un pachet pe lună. Până acum nimeni nu primise, dar unii scriseseră scrisoarea şi aşteptau pachetul.

Seara târziu, înainte de a se da stingerea, s-au fixat plantoanele pentru schimbul I, II, III, şi s-a anunţat de un plutonier că a doua zi vom merge la construcţia digului. Brigăzile vor rămâne în aceeaşi formă, cum au venit de la Giurgeni. Ni s-a spus că suntem în carantină trei săptămâni şi n-avem permisiunea să luăm contact cu deţinuţii mai vechi din lagăr. Acelaşi plutonier ne-a anunţat pe un ton marţial, că aici vor fi sancţionaţi numai aceia care nu vor să muncească şi acei ce nu-şi îndeplinesc norma. Am dormit un somn adânc, fără şobolani şi cu aer curat. Iată, mi-am zis că e bine să fii optimist. Atunci când nu mai crezi într-o îmbunătăţire a situaţiei şi eşti la limita disperării, apare ceva, o fărâmă infinită, care schimbă în bine situaţia. De multe ori mi s-a întâmplat acest fenomen şi cred că rugăciunile mele au ajuns la Dumnezeu şi numai El m-a ajutat.

* * *

A început activitatea la dig. Drumul era obositor, mai ales la întoarcere, căci făceam 10–12 km. Eram obligaţi să mergem ţinându-ne de braţ şi în rânduri strânse, de ne loveam de cel din faţă. La prânz, masa venea cu întârziere şi era aproape rece ca şi mămăliga ce avea un gust mucegăit. Munca era istovitoare şi norma nu se putea realiza. fiecare trebuia să sape patru metri cubi în teren tare şi să-l transporte cu roaba 50 m. Situaţia era din ce în ce mai grea, căci nu aveam apă de băut. Noi le ceream apă de băut, iar ei ne spuneau că nu au. Nu le era greu să ne aducă apă din Dunăre, dar ni s-a spus că s-a interzis să ni se dea să bem asemenea apă. Se aducea o cisternă transportată de un tractor, o dată la trei zile. Această cisternă ajungea numai pentru o zi şi jumătate, aşa încât o zi şi jumătate stăteam practic fără apă. De

vină eram noi deţinuţii, care beam prea multă apă şi nu înţelegeam ce greutăţi are administraţia cu transportul cisternei de la Piatra Frecăţei, o localitate ce era la 6 km de Grădina. Eram obligaţi să bem apă din gropile de împrumut. de unde se adăpau şi alte vietăţi. Într-o zi am găsit în groapa de unde beam un şobolan mort şi-am alertat pe toţi despre pericolul imens la care suntem expuşi. În noiembrie s-a făcut o mare percheziţie. Ne-au dezbrăcat în pielea goală în curte şi ne-au verificat şi-n anus, dacă n-am ascuns ceva. Cu această ocazie ne-au confiscat două bidonaşe ce le aveam de la Giurgeni şi în care băieţii preparaseră din marmeladă şi apă un soi de vin. Acest vin era special făcut pentru ziua mea. Şansa a fost că n-au ştiut cine sunt proprietarii bidoanelor, căci ne-ar fi ars o bătaie şi ne-ar fi introdus în izolare, cel puţin 7 zile.

La 20 noiembrie era ziua mea. Băieţii mi-au făcut surpriza să mă felicite şi s-au strâns seara, sus în patul meu şi al lui Dan. Nelu Sendrea şi Nelu Popescu mi-au făcut un tort din miez de pâine şi marmeladă. A fost un excelent tort şi fiecare a putut servi o bucăţică. şi fără vin am putut serba ziua mea, iar pentru câteva secunde, parcă uitasem unde mă aflu. S-au spus poezii, multe poezii. Nelu Sendrea ştia multe poezii de Eminescu. Ne-a spus în întregime „Luceafărul” şi „De la Nistru până la Tisa. S-au spus şi multe maxime ce se vehiculau prin închisori, ca şi poezii din închisoare de Radu Gyr şi Nichifor Crainic.

Sfârşitul lui noiembrie a fost ploios. Munca la dig continua şi pe ploaie. Drumurile erau impracticabile şi noroiul era până la genunchi. Deoarece eram obligaţi să ne ţinem de braţ, era suficient să cadă unul, spre a dezechilibra şi trage pe ceilalţi. Zile în şir a plouat, dar munca n-a fost suspendată. Eram uzi în întregime, în bocanci clipocea apa. Aveam impresia că suntem îmbrăcaţi, dar că lucram în apă, cu hainele lipite de corp. Câţiva au făcut febra şi au fost internaţi la infirmerie. Se ridicase carantina şi am putut lua contact cu ceilalţi. Am întâlnit pe Dr. Sergiu Al. George, Ion Ganea, Mihai Musceleanu şi alte cunoştinţe de la Jilava. Colegul meu de la Uranus, nea Costică Georges cu s-a repezit şi m-a îmbrăţişai spunându-mi: „Mare dreptate aţi avut, domnule inginer, când mi-aţi spus că nu voi scăpa necondamnat, fiindcă am vorbit cu calul meu în grajd. Ştiţi, mi-au dat 4 ani, din care am făcut deja unul bătut pe muchie. Nea Costică mi-a oferit o ţigară şi câteva bucăţele de zahăr. El fiind în brigăzile de muncitori

şi ţărani, primise un pachet de la sora lui în urmă cu două săptămâni. S-a scuzat că a împărţit bunătăţile cu colegii ce nu primiseră pachet şi m-a asigurat că data viitoare îmi va da din bunătăţile ce le va primi. Bucăţelele de zahăr le-am împărţit cu Dan, iar ţigara, ce era un veritabil „Carpaţi”, am dat-o băieţilor. Ce bună a fost ţigara pentru prietenii mei, ce nu mai fumaseră de un an! Au împărţit-o în patru şi-au fumat-o cu nespusă plăcere. Nelu Sendrea şi-a amintit că făcuse 7 zile de izolare, pentru că din chiştocuri şi o bucăţică de ziar îşi făcuse o ţigară. A făcut 7 zile de izolare şi vorba lui, nici măcar n-a fumat ţigara! Într-o seară m-am întâlnit din nou cu nea Costică. Mi-a spus că probabil la Crăciun, va mai primi un pachet de la sora lui, căreia i-a scris să-i trimită zacuscă. Ce om simplu şi ce suflet mare avea nea Costică!

* * *

La începutul lui decembrie se făcuse iar timp frumos. Era cer senin, dar era răcoare. Munca de la dig continua cu înfrigurare şi zilnic, erau opriţi în poartă deţinuţii care chipurile nu-şi făceau norma. Brigadierul nostru făcea măsurătorile şi întindea metrul, raportând că făceam norma. Erau şi alţi brigadieri, ca Negrău şi Niculescu, care lăsau la poartă pe cel care, susţineau ei, nu şi-au făcut norma. Aceştia erau bătuţi cu cravaşa sau ciomagul şi deseori erau aduşi pe braţe de la poartă. Se pare că Niculescu era acelaşi Niculescu, turnătorul de la Jilava, care fusese trimis în lagăr căci era demascat în toate celulele.

Se auzea că vor fi reorganizate brigăzile şi vor fi numiţi brigadieri din cei speciali aduşi pentru a face reeducarea. Se părea că situaţia va lua o turnură gravă. După sosirea de la muncă nu mai aveam permisiunea să discutăm cu alţii, de la alte barăci. Unii fuseseră prinşi că găsiseră pe jos nişte petice de ziar şi le citiseră. Au fost bătuţi crunt şi introduşi 10 zile la izolare.

6 decembrie 1960, era o zi senină şi relativ caldă. Lucram pe dig la o distanţă de 8 km de lagăr. Era Sf. Nicolae şi parcă toţi eram mai destinşi, deşi veştile ce le aveam erau îngrijorătoare. Noii brigadieri, Negrău şi Niculescu, erau decişi să facă jocul ofiţerului politic şi în colaborare cu plutonierul Donea, începuseră o reeducare în brigăzile lor. Deţinuţii din aceste brigăzi erau torturaţi, bătuţi pe rând, în aşa fel încât practic nici nu mai puteau lucra. Pentru un spectator imparţial ce nu cunoaşte sistemul comunist, totul ar părea bizar şi anacronic. De ce să fie oamenii

bătuţi la sânge şi înfometaţi spre a nu putea munci, când s-ar presupune, normal, să fie hrăniţi spre a putea executa lucrările? Aşa-zisa reeducare era mai importantă decât munca la dig, căci se urmărea în fond distrugerea lentă a personalităţii şi demnităţii noastre. Ei urmăreau transformarea noastră în epave, din toate punctele de vedere.

Oare ce se întâmpla în Statele Unite ale Americii şi în Europa Occidentală? Popoarele ce iubesc libertatea şi drepturile omului nu vor interveni într-un fel sau altul? Sau propaganda comunistă a reuşit să le anestezieze?

Seara, la întoarcerea în lagăr, mă simţeam foarte obosit. Mergeam ca întotdeauna de braţ, aveam în dreapta pe Dan şi-n stângă pe Titus. Încă de la plecare am simţit dureri pătrunzătoare în ochi şi la ceafă. Pe drum, a apărut o ameţeală şi dacă nu eram de braţ cu Dan şi Titus, n-aş fi putut să merg. Le-am spus să mă susţină, că nu mai văd, şi simt că voi cădea. Mă simţeam dus pe sus şi nu mi-am dat bine seama când am ajuns în lagăr. M-au dus direct la infirmerie, unde m-au aşezat pe un pat şi mi-au luat febra, aveam 39, 5 grade. La infirmerie era ca medic deţinut, doctorul Ciobanu, care se purta bine cu colegii lui deţinuţi. Din când în când venea şi un medic civil al Ministerului de Interne. La infirmerie mi-au dat o aspirină şi m-au oprit acolo. Eu nu voiam, căci mă separau de Dan şi de băieţi. Dar Dan, Titus, Nicu şi ceilalţi băieţi, care între timp se strânseseră în jurul meu, m-au convins. De altfel, în starea în care eram, nu puteam să mă opun.

A doua zi situaţia era aceeaşi. Febra vana între 38° şi 39°. La infirmerie mai erau 11 persoane cu febră. Infirmeria, ce avea 12 paturi era plină. Se aştepta medicul Ministerului de Interne, pentru a decide, căci în ultima săptămână, apăruseră 10 bolnavi cu o febră ce nu scădea. Seara, după muncă, când băieţii şi Dan au venit să mă vadă, nu li s-a mai permis accesul. Infirmeria fusese înconjurată cu sârmă ghimpată şi nimeni n-avea voie să intre şi să iasă fără aprobarea doctorului Ciobanu. După simptome, doctorul ne considera ca suspecţi de febră tifoidă. Se părea, după numărul mare de cazuri, că e vorba de un început de epidemie. Doctorul a cerut urgent prezenţa medicului civil, spunând că situaţia e gravă şi că ar trebui să ne Interneze la Salcia, în spital. Salcia era denumirea unui alt lagăr, mai mare decât Grădina, ce se afla la 5 km şi unde era un spital. Se pare că aici aveau şi anumite medicamente, care la Grădina lipseau. Doctorul, amabil, ne lua

temperatura, tensiunea, ne dădea seara o aspirină sau un antinevralgic şi ne completa fişele medicale. Nu putea să facă altceva în aşteptarea medicului oficial de la Ministerul de Interne.

Trecuseră 10 zile şi febra persista. Mă simţeam din ce în ce mai slăbit. Într-o zi, pe seară, este adus pe braţe un tânăr înalt, slab ce nu cred că avea mai mult de 17–18 ani. Părea leşinat, căci nu mişca. Am crezut că fusese bătut în poartă, dar apoi am aflat că pe cei bătuţi şi care îşi pierd cunoştinţa, nu-i mai aduc la infirmerie. Pentru ei au făcut o cameră unde îi ţin până îşi revin. Aici eram izolaţi noi, cei cu febră şi, de teamă, nici gardienii nu mai intrau să ne numere. Se uitau pe fereastră şi ne puneau să ridicăm mâna. Tânărul ce fusese adus avea febră. A venit imediat doctorul, care i-a luat tensiunea, pulsul şi temperatura. Un alt caz trecut pe listă de suspecţi de febră tifoidă. În aceeaşi seară au mai venit trei cu febră. Începusem să fim doi într-un pat. Tânărul ce venise era proaspăt bacalaureat şi era tiz cu mine, îl chema Doru Dumitrescu. După două zile, când şi-a mai revenit, am discutat cu el. Fusese elev la liceul Matei Basarab şi avea o condamnare de 8 ani. Avea febră de o săptămână şi a dus-o pe picioare la muncă. Până la urmă, n-a mai rezistat şi aşa s-a pomenit adus pe braţe la infirmerie. După încă câteva zile, eram 20 în 12 paturi. Numai eu şi încă trei rămăsesem singuri în pat. Mă întrebam ce face Dan, el n-are oare febră, căci am stat în acelaşi pat? Se apropia Crăciunul, cel de al doilea făcut cu Dan şi cu prietenii mei. Iată-i pe ei dincolo de sârma ghimpată, dar înconjuraţi de o alta. Parcă cei de acasă, sunt ei într-adevăr liberi, nu sunt înconjuraţi de o altă sârmă ghimpată ce e frontiera, adică cortina de fier? Febra mă făcea să trec de la o idee la alta, de la o imagine la alta. Mă vedeam închis într-o celulă pe care nu puteam s-o părăsesc, apoi îi vedeam pe Dan şi pe băieţi într-o clădire cu mai multe camere pe care nu le puteau părăsi. Apoi vedeam pe tata, Doina, bunica şi alţi prieteni în curtea aceleiaşi clădiri, care era înconjurată cu sârma ghimpată, fără posibilitatea de a o părăsi. De altfel, alături de ei, erau într-o pseudo-libertate toţi românii, căci cu toţii erau în aceeaşi curte mare, cât ţara întreagă. Şi-n jurul lor era o cortină din sârmă ghimpată, pe care nimeni n-o putea părăsi. Alte forme, ale aceloraşi viziuni. Ce înseamnă febra, îţi dă posibilitatea să înţelegi fapte sau evenimente care altfel cu greu le desluşeşti!

Era 20 decembrie, medicul de la penitenciare nu venise, deşi era aşteptat de trei săptămâni. La infirmerie veneau mereu alţi

bolnavi cu febră. Eu aveam două săptămâni de când începuse boala. Am luat coleg de pat pe Ionel Diaconu, un economist din Bucureşti, care era cam de aceeaşi vârstă cu mine. Doctorul ne-a spus că amândoi suntem suspecţi de febră tifoidă. Deşi el nu ne putea face analize, putea să ne pună diagnosticul după simptomele ce le prezentam. Doctorul cerea în fiecare zi raportul comandantului şi-i spunea că suntem într-o situaţie critică. I se răspundea că trebuie să aşteptăm sosirea medicului civil. Acesta nu mai venea, deşi ar fi trebuit să sosească de o lună. Într-unele paturi erau trei bolnavi ce stăteau unii peste alţii. Eu nu mai puteam să în mănânc, căci aveam dureri abdominale. Mâncarea era aceeaşi, cu mămăligă mucegăită. Iar doctorul ne recomanda să nu mâncăm, că ne face rău. Unii care erau într-o fază incipientă a bolii, mai aveau încă poftă de mâncare şi erau dispuşi să mănânce şi mâncarea altora, care erau mai gravi.

Un ţăran de lângă Craiova, Stan, care mânca toate mămăligile ce nu le mâncau alţii, a intrat în comă i s-a întărit abdomenul şi doctorul i-a pus diagnosticul: ocluzie intestinală. S-a cerut imediat ca Stan să fie transportat la Spitalul Salcia spre a fi operat. Ni s-a răspuns că spitalul e plin. Când Dr. Ciobanu a spus că omul va muri, plutonierul Donea a ridicat din umeri şi-a spus că el nu e Dumnezeu, să-l salveze!

Stan era în patul de sub mine, căci paturile erau suprapuse. Cel care era în pat cu Stan nu mai putea să doarmă şi stătea pe marginea patului. L-am invitat la noi, adică la mine şi la Ionel, căci amândoi eram proprietari ai patului. Colegul de pat al lui Stan era Miu, un tânăr învăţător dintr-un sat de pe malul bătrânului Danubiu. Înalt şi slab, cu ochii albaştri, încercănaţi de febră şi oboseală. Ne-a mulţumit şi s-a urcat alături de noi! El urma să stea cu capul la picioarele noastre.

Stan, în patul de sub noi, răsufla greu. Doctorul era lângă el, dar nu putea să-l ajute cu nimic. Intestinele, probabil subţiate de febră, se perforaseră şi creaseră starea de şoc. Numai operaţia ar fi putut să-l salveze. La ora 5 dimineaţa, în 2 decembrie, doctorul n-a închis ochii toată noaptea veghind la capul lui Stan, şi-a cerut din nou raportul comandantului. A anunţat din nou că dacă în două ore nu este operat, bolnavul va sucomba. La ora 8, comandantul şi doi civili intrară în infirmerie. Doctorul Ciobanu îi întâmpină şi-i anunţă că de 5 minute Stan încetase din viaţă. Maiorul Andrei, cu o mină arogantă, se răţoieşte la Ciobanu: „De

ce doctore nu mi-ai spus că e grav, că l-aş fi trimis la spital?”. Unul din cei doi civili nu s-a sinchisit când a auzit vestea, dar al doilea s-a îndreptat oarecum afectat către patul lui Stan. Doctorul Ciobanu îi răspunde comandantului că el a anunţat de ieri că deţinutul Stan are ocluzie intestinală şi că trebuie operat. Nimeni n-a mai spus nimic. Se pare că al doilea civil nu era medic, căci a început să fluiere şi să se uite pe fereastră. Apoi a început să discute în şoaptă cu comandantul. Celălalt civil, căruia Ciobanu i s-a adresat cu „domnule doctor”, după ce a constatat moartea lut Stan şi a spus să-l ducă la morgă, s-a apropiat de noi. Ne-a întrebat pe fiecare de când avem febră, ne-a luat pulsul şi ne-a întrebat de ce stăm trei în pat. Apoi, fără să aştepte răspunsul nostru, a trecut pe lângă comandant şi a discutat cu el şi cu celălalt civil. Pe o brancardă, acoperit cu o pătură, doi deţinuţi au scos afară, corpul neînsufleţit al lui Stan. Majoritatea bolnavilor erau culcaţi, unii se ridicaseră în coate şi mai toţi şi au făcut semnul crucii. Fără teama de a fi văzuţi de cei trei, cu toţii, inclusiv doctorul Ciobanu, ne-am închinat la ieşirea brancardei cu Stan. Doctorul civil a fost vădit mişcat de această scenă, maiorul Andrei privea zeflemitor, iar celălalt civil fluiera şi privea pe fereastră. Am văzut atunci un mic sat de lângă Craiova, cu o casă modestă unde pe prispă stătea o femeie şi cei patru copii. Copiii voiau să ştie unde le e tatăl care dispăruse într-o noapte, în urmă cu patru ani arestat de securitate. Femeia a plâns şi n-a ştiut să le răspundă. Tatăl acestor copii murise la 22 decembrie 1960 în lagărul Grădina! După discuţii aprinse între doctorul civil şi ceilalţi doi, s-a stabilit să fim transportaţi cu toţii la spitalul civil din Constanţa, în mare urgenţă, chiar a două zi. Se părea că vor fi aduşi la Constanţa şi bolnavii suspecţi de febră tifoidă de la Salcia. Nu ştiam cum să-l anunţ pe Dan de plecarea mea. Doru, tizul meu, a ieşit pe seară la gardul de sârmă ghimpată, unde venea de obicei Dan să se intereseze de mine. Astfel că, mesajul meu a fost transmis. Trecuseră 18 zile de când aveam febra 39° şi nu puteam să merg decât cu mare greutate.

Iată deci că boala mă va izola de Dan şi de băieţi. Cine ştie dacă îi voi mai întâlni pe aceste meleaguri, de după gratii?

VIII

SPITALUL CONSTANŢA

Motto:
În pieptul zbuciumat de doruri
Eu simt ispitele cum sapă.
Cum vor să-mi tulbure izvorul
Din care sufletul s-adapă.
Din valul lumii lor mă smulge
Şi cu povaţa ta-nţeleaptă.
În veci spre cei ramaşi în urmă.
Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă!
(Octavian Goga „Rugăciune”)

A doua zi, era Ajunul Crăciunului. La ora 6 am plecat în căruţe trase de cai, spre Piatra-Frecăţei, unde era şi comandamentul lagărelor din Balta Brăilei. Cele trei lagăre, Grădina, Salcia şi Stoieneşti, ce se aflau pe malul Borcei la o distanţă de 5–6 km unul de altul, aveau în această perioadă mai mult de 6.000 de deţinuţi politici. La Piatra, se părea că aveau şi deţinuţi de drept comun, ce aveau condamnări mari.

Aici ne-au ţinut într-un izolator, aproape două ore şi apoi ne-au îmbarcat într-o remorcă de tractor. Sediul lagărului Piatra, era pe malul opus al Borcei unde trecusem cu un ponton. Trebuia să mergem în remorca tractorului până aproape de Hârşova, unde ne aşteptau ambulanţele. Drumul în remorcă era dificil, căci era noroi şi atât tractorul cât şi remorca derapau. De două ori am fost la un pas de a ne răsturna în apă, căci drumul de pământ era pe malul Borcei. A doua oară am avut şansă, că remorca s-a oprit într-un ciot de arbore, care a rezistat. Cu grijă, am coborât din remorcă. Vreo câţiva, care stăteau pe marginea oblonului spre apă, au fost loviţi de ceilalţi, când s-a aplecat remorca. La coborâre mi-am dat seama că nu mai pot să păşesc. M-au ajutat Ionel şi Miu, tânărul învăţător, colegii mei de pat. Tractoristul a încercat să replieze remorca, dar n-a reuşit. Când a tras-o mai puternic, remorca s-a

răsturnat, iar tractoristul a sărit speriat. Urmăream cu toţii scena, ce părea să fie dintr-un film de groază şi ne gândeam că numai Dumnezeu ne-a salvat viaţa. Cei trei gardieni ce ne acompaniau, au început să înjure şi unul a fost obligat să ia drumul pe jos înapoi, împreună cu tractoristul, spre a aduce o nouă remorcă. Am rămas în aşteptare, aşezaţi pe malul apei, păziţi de numai doi securişti cu pistoale automate. Sigur că nimeni n-ar fi putut evada, chiar dacă nu erau gardieni, căci de-abia ne trăgeam picioarele. Pe la ora 2 după amiază a apărut tractoristul cu un alt tractor şi altă remorcă, împreună cu nişte cabluri, spre a scoate remorca din apă. După o oră de manevră au reuşit să scoată remorca şi s-o aşeze pe roţi, dar la întoarcere una din roţi s-a rupt. Ne-am continuat drumul cu cealaltă remorcă până la intersecţia dintre drumul ce venea de la Tulcea şi cel ce mergea de la Hârşova la Constanţa. Se părea că de la Salcia fuseseră transportaţi 14 bolnavi, în aceeaşi zi, la Constanţa. La acea Intersecţie ne aşteptau trei ambulanţe destul de încăpătoare. Am ajuns la spitalul din Constanţa cu puţin timp înainte de a se întuneca. În curtea spitalului era multă lume, bolnavi, vizitatori, personal medical. Ne priveau cu multă compasiune, căci felul în care arătam era probabil jalnic. Ne-au introdus în încăperi de dezinfecţie, pentru a face baie. Mi-am amintit de baia de la Jilava, cu bătaie şi sânge, ca şi de baia de la Giurgeni, cu instrucţie şi praf! Aici după baie am primit pijamale, pe care mulţi dintre noi nu le mai utilizaseră de ani şi ani de zile. Aproape că uitasem că e posibil să-ţi pui o pijama curată după baie. Pentru că aveam o stare de ameţeală şi slăbiciune accentuată, m-au condus de braţ Ionel şi Miu. Sosirea la spitalul din Constanţa reprezenta pentru noi toţi o salvare de la o moarte lentă şi sigură. Până în prezent rezistasem aproape trei săptămâni, cu febră şi fără medicamente. Rezistase propriu-zis tinereţea noastră, căci mai toţi aveam mai puţin de 40 de ani. Un pavilion fusese rezervat pentru noi. Ne-am instalat câte doi într-un pat, căci nu se amenajaseră decât patru camere la etaj şi două la parter. Ni s-a promis că se vor amenaja încă două camere la parter. Era noaptea de Crăciun. M-am rugat Bunului Dumnezeu şi i-am mulţumit că m-a ocrotit să ajung la spital, unde am şansa să fiu salvat. M-am rugat pentru Dan şi cei din lagăr, ca şi pentru cei dragi de acasă, care cu siguranţă nici nu ştiu unde suntem şi dacă mai trăim.

Ziua de Crăciun a fost prima zi de spital, cu analize şi

consultaţie medicală. La ora 8 dimineaţa, am primit un kg. de lapte fiecare. Nu ne-a venit a crede, căci nu mai văzusem lapte de mai bine de un an. Ce curios să simţi că eşti în posesia unui kilogram de lapte cald! Cine poate cu adevărat să înţeleagă, câtă abrutizare au putut să infiltreze în sufletele noastre aceşti torţionari!? Să fi văzut chipurile uimite ale băieţilor, care murmurau: „Lapte, lapte”. Colegul meu Miu, a rugat pe infirmieră să-i aducă traista ce a uitat o aseară la baie. Femeia s-a dus şi i-a adus traista. Miu s-a repezit şi a scos o bucată de mămăligă. Infirmiera s-a apropiat de el şi l-a întrebat ce este. Miu i-a răspuns radios: „Mămăligă”. Săraca femele a făcut o figură speriată, a luat repede bucata de mămăligă şi a aruncat-o la coşul de gunoi. Miu părea dezolat de această pierdere. Infirmiera l-a asigurat că nu va avea nevoie de acea bucată de mămăligă, căci va avea pâine albă. „Deh, ştiu eu?”, a răspuns Miu şi s-a lăsat pe pat.

Scena cu mămăliga mucegăită s-a răspândit repede în tot spitalul. Au apărut medici şi surori. Ni s-au dat nume fictive, pentru că nimeni nu trebuia să cunoască numele nostru adevărat. Mie mi s-a spus „Lama” şi în fişa medicală, în locul numelui şi prenumelui, era trecut „Lama”. Dar când gardianul nu era în uşă, toţi ne întrebau cum ne cheamă, ce profesie şi ce condamnare avem. Erau cu toţii îngroziţi de condamnările mari ce le aveam şi se uitau la noi ca la nişte arătări ce veniseră de pe o altă planetă. În principiu, n-aveam voie să intrăm în alte camere. Atunci când mergeam la closet, mai greşeam camera şi intram şi în camerele vecine. Aşa am putut cunoaşte o serie de persoane ce veneau de la Salcia. De la Salcia era cu acelaşi diagnostic, de febră paratifoidă, doctorul Milică Pleşea. Ne-am împrietenit repede, datorită felului lui franc de a se comporta. Eram de aceeaşi vârstă şi-l cunoşteam din liceu, căci stăteam în acelaşi cartier, Tei. El avea o condamnare de 6 ani şi făcea parte din lotul de la medicină, împreună cu mai mulţi medici şi studenţi printre care Dorin Palade şi doctorul Victor Gordan. Tot aici am cunoscut pe scriitorul şi poetul Ion Omescu, actor la Teatrul Naţional din Iaşi. El fusese condamnat a doua oară pentru scrieri ce atacau comunismul. Prima dată făcuse 7 ani de închisoare, din care câţiva la canalul morţii Dunăre-Marea Neagră. Acum avea din nou o condamnare de 6 ani din care făcuse vreo trei. Atmosfera la spital era destinsă. Nu se bătea şi nu se înjura în prezentă personalului medical. Eu eram la regim hidric, deci aveam voie să

beau numai lichide. Aveam medicamente şi puteam să mâncăm. Îngrijirea medicală a fost mereu excepţională. De noi s-a ocupat doctoriţa Bacalbaşa, iar şeful secţiei era doctorul Vasiliu. Surorile medicale Netty, Sanda şi Vera, au avut o grija deosebită faţă de suferinţa noastră. Personalul medical de la Spitalul din Constanţa, care a îngrijit deţinuţii politici în perioada decembrie 1960 mai 1961, face cinste medicinei româneşti şi jurământului lui Hipocrat.

* * *

După o săptămână de regim hidric am trecut la regimul normal. În fiecare zi primeam o jumătate de franzelă şi mâncare suficientă, spre a începe să mă refac. Febra scăzuse, dar nu complet. Tot aici, la spital, l-am cunoscut pe Titi Robat, instrumentist şi compozitor de muzică uşoară, Radu Ion, un tânăr ce făcea deja 8 ani de închisoare, şi pe Toma, un fost locotenent. Aici, la spital nu ne simţeam în închisoare. Erau într-adevăr gratii la ferestre, dar nu erau obloane şi puteam privi lumea de pe stradă. Era în apropiere o piaţă unde circulau mulţi oameni şi multe maşini. Pentru noi era ceva distractiv să putem privi pe fereastră. Într-o zi am avut o inspecţie cu un colonel şi doi maiori. S-au uitat urât la noi şi-au dat dispoziţie să ne bată în cuie ferestrele. Însemna că nu se mai putea face aerisirea camerelor. Doctorii s-au opus. Ei n-au fost de acord, şi au spus că înainte de a fi deţinuţi, noi suntem bolnavi şi că avem nevoie de aer. Spre cinstea şi onoarea lor de medici, au insistat pe această poziţie şi astfel ferestrele nu au fost bătute în cuie. Au încercat să facă nişte obloane, dar n-au reuşit până la urmă nici cu această idee. După trei săptămâni de convalescenţă ne simţeam mai bine. Doctorul Milică Pleşea, un mare iubitor de muzică, împreună cu Titi şi Toma, au format un trio şi au interpretat melodii de muzică uşoară. Unele din melodii erau compuse de Titi şi versurile făcute de Milică şi Toma. Şansa noastră era şi faptul că cei ce asigurau paza, erau gardieni de la penitenciarul Constanţa şi erau obişnuiţi cu deţinuţii de drept comun. Gardienii ce se ocupau de deţinuţii de drept comun nu erau parcă aşa de fioroşi ca cei special dresaţi pentru deţinuţii politici. Într-o zi una din surori a venit cu o muzicuţă. A fost o mare veselie, căci toţi ne-am strâns într-o cameră şi Tomiţă, Milică şi Titi ne-au prezentat un spectacol de muzică uşoară. Au fost prezentate şi melodii în primă audiţie create de Titi pe versuri de Milică.

Astfel noi raze de optimism se infiltrau în sufletele noastre. La spital am aflat o serie de noutăţi din viaţa internaţională. Mi se întărea convingerea că se va trece la o eliberare treptată a deţinuţilor politici în viitorul apropiat. Regimul comunist va fi obligat s-o facă, spre a convinge Occidentul să-i dea împrumuturi şi ajutoare pentru a supravieţui economic. Apoi la O.N.U., mereu se ridica aceeaşi problemă a celor peste 100.000 de deţinuţi politici, ce-i avea în lagăre şi închisori regimul de „democraţie" comunistă din România...

Rămăsesem singur în pat. Ionel, prietenul meu, se instalase într-un pat lângă mine. Pe mine m-a ajutat enorm Ionel, mai ales în perioada când nu puteam să merg singur. Aproape 10 zile m-a condus săracul băiat, şi la closet. Avea suflet bun şi era gata să ajute, fără nici cel mai mic interes, pe oricine.

După trei săptămâni, tizul meu Doru, se făcuse bine şi urma să plece în lagăr. Eu strânsesem nişte franzele şi marmeladă şi l-am rugat să le ducă lui Dan, dacă se va opri la Grădina. Auzisem că pe toţi cei ce avuseseră febră tifoidă, ne vor izola în lagărul de la Stoieneşti. Dacă nu va fi posibil să-l găsească pe Dan, i-am spus să le mănânce el. După încă o săptămână, a plecat şi Ionel. I-am dat şi lui nişte provizii să-i dea lui Dan şi băieţilor. Eu am avut o formă mai grea de tifoidă, datorită faptul că am stat aproape trei săptămâni cu febră mare şi fără tratament la Grădina. Deşi luasem mult cloramfenicol, febra nu scăzuse complet şi zilnic aveam 37,5 grade. Eram, după 5 săptămâni, aproape ultimul din seria ce a venit odată cu mine. După 6 săptămâni, deşi febra nu-mi scăzuse complet, a trebuit să plec spre a face loc altora. Se părea că epidemia de tifoidă continua şi apăruse şi o epidemie de leptospiroză. Aceasta, era o boală gravă, ce se transmitea prin şobolani şi materii fecale, ca de altfel şi tifoida. Veniseră câţiva tineri ce aveau acest diagnostic. Printre ei, un tânăr de 18 ani, avea picioarele paralizate. Ne-a spus că înainte de a-l trimite la spital, în lagărul Stoieneşti muriseră doi de leptospiroză: un ţăran din Bucovina, ce-l chema Staniciuc şi un tânăr din Turnu-Severin, Dorel Teodorescu. Se vorbea că tatăl lui Dorel, ar fi fost secretar de partid comunist, iar fiul său era pe baricada opusă.

Am plecat de la Spital împreună cu Milică şi Titi. Aveam fiecare traista plină cu pâine albă şi marmeladă. Ne-au dus cu o dubită până la Piatra, apoi am trecut cu pontonul Borcea. Am mers pe jos până la Grădina, unde am stat două ore într-o izolare. Am tot

sperat să-l văd pe Dan, dar nu a fost posibil. Ne-am continuat drumul până la Stoieneşti încă 12 km pe jos. Am trecut prin faţa lagărului de la Salcia.

IX

LAGĂRUL STOIENEŞTI

Motto:
De câte ori îmi bat după zăbrele
Şi-ar vrea să frângă vechile zăvoare...
I-aud cum cer în depărtări să zboare
Cu glas dogit, cu urlete rebele.
(Octavian Goga „Pace”)

Am ajuns pe la ora 18 la Stoieneşti. Am fost introduşi într-o baracă, unde am întâlnit toţi prietenii de la Constanţa. Aici erau izolaţi toţi cei ce avuseseră febră tifoidă, aproape 160. Lagărul de la Stoieneşti era mai mic ca cel de la Salcia, cu barăci mai proaste, deşi erau tot cu pământ pe jos. Condiţiile de higienă erau aproape inexistente şi şobolanii erau la ei acasă. Aici a izbucnit epidemia de leptospiroză, boala fiind cauzată de un microb ce-l poartă şobolanii. Aceştia erau foarte mulţi şi-şi aveau culcuşul în gropile cu fecale ce reprezentau closetele. Cum se umplea o groapă, ea era acoperită cu vreascuri de salcie şi o altă groapă se săpa... Erau astfel 4–5 gropi unde se înmulţeau şobolanii. Apoi, noaptea, dădeau buzna pe la paturile deţinuţilor şi pe la bucătărie. De multe ori, mămăliga ce se făcea cu o zi înainte, mirosea a urină, pentru că şobolanii o atacau noaptea. În acea perioadă, era medic deţinut al lagărului doctorul Victor Gordan. Acesta era un excelent medic şi un om deosebit. A avut multe necazuri, deseori era înjurat şi bătut, pentru că lua apărarea bolnavilor şi făcea rapoarte prin care sesiza pericolul de epidemie. Astfel, doctorul Gordan, a sesizat comandantului, căpitanul Petrescu, şi plutonierului Prisăcaru, de nenumărate ori situaţia cu gropile, mămăliga şi şobolanii. Aceştia îi râdeau în faţă şi nu-l ascultau. Victor a raportat acelaşi grav fenomen ce va aduce o catastrofală epidemie şi medicilor civili Scurtu şi Georgescu, dar

nici aceştia n-au vrut să audă. Când şi-au dat seama, era deja prea târziu. Tizul meu, Doru, mi-a spus că a reuşit să-i dea lui Dan pâinea şi marmelada. Vestea asta m-a bucurat mult. În schimb, Ionel n-a reuşit să facă acelaşi lucru. Din cele auzite de la colegi, situaţia din lagăr nu era deloc roză. Se făceau percheziţii dese şi se băteau deţinuţii cu şi fără motiv. Tificii nu lucrau, dar se auzea că se va face o brigadă cu cei mai tineri şi mai voinici. Eu nu mă simţeam deloc restabilit, aveam încă febră, dureri de cap şi din când în când diaree. Doctorul Gordan m-a luat în evidenţă, dar cu toată grija ce mi-o acorda, nu avea ce să-mi facă, căci nu avea medicamente. Spre a fi util bolnavilor, săracul doctor nu ştia ce să mai facă. A vorbit cu ţăranii ce lucrau într-o brigada la dig şi i-au adus diferite plante, pe care Gordan le-a utilizat cu mult succes pentru deţinuţi. Astfel, mi-a dat şi mie ceaiuri din plante, pentru diaree şi dureri abdominale. Era aproape singurul medicament ce-l putea da la cabinetul medical al lagărului. Tot la insistenţele lui Gordan, mi s-a înlocuit mămăliga, cu 200 de grame de pâine şi o mâncare ce era mai de regim. Deoarece febra nu-mi scădea, Victor a anunţat pe medicul Scurtu, care a decis să mă interneze la spitalul Salcia. Înainte de a fi dus la Salcia, la sfârşitul lui Februarie 1961, a fost bătut un ţăran din Moldova de plutonierul cu magazia. Acest ţăran, nu-mi amintesc numele, a fost lovit în cap şi adus în stare de comă la cabinetul medical. Avea răni pe corp, pe cap şi doctorul Gordan a scris în condică situaţia reală, de contuzie cerebrală cauzată de lovituri. Săracul om a fost transportat imediat la Salcia şi doctorul Gordan s-a ales cu două palme şi înjurături de la plutonierul Prisăcaru, pentru că scrisese în condică adevărul.

Am ajuns şi eu la spitalul Salcia, dus cu o căruţă cu cal. Spitalul avea patru camere şi aproape 18 paturi. Noi, cei cu febră, eram ţinuţi izolaţi. Am auzit că ţăranul adus cu câteva zile înainte era pe moarte, nu-şi revenise. Se pare că doi civili se ocupau cu ancheta, în legătură cu situaţia lui, căci diagnosticul lui Gordan a fost dat mai departe de medicii civili. La spital, erau doi medici deţinuţi, chirurgul Trifan şi internistul Orăşeanu. Cei doi medici au avut o bună comportare faţă de bolnavi şi au făcut tot ce-au putut să le aline durerile. Cazurile mai grave de febră tifoidă şi leptospiroză, se transportau la Constanta.

La spitalul Salcia l-am cunoscut pe Robert Eisenbraun – pseudonim Caculeanu sau Andrei Ciurunga, despre care auzisem

că este un mare poet. Sensibilitatea lui îngemănată cu dragostea pentru libertate l-au adus în închisoare de două ori. Prima dată în perioada 1948–1954 şi a doua oară, primise 18 ani, din care făcuse trei. Era închis, căci era vinovat. după cum spunea el, pentru propriile lui cuvinte. Era un omuleţ cu ochelari cu zeci de dioptrii, retras visător şi totuşi extrem de virulent în discuţiile contradictorii. Avea şi el febră şi era suspect de tifoidă. Talentul şi sensibilitatea, ca şi ironia lui robustă în faţa suferinţei, m-au apropiat de el. Am avut şansa să fiu printre primii care puteau auzi versurile create de el. Multe îmi revin mereu în minte. În camera de spital îl zăream cum stătea cu ochii închişi într-un colţ al camerei şi apoi îmi spunea versurile ce le făcuse. O poezie a lui, intitulată „Credinţă”, pe care am auzit-o la Salcia, o aud parcă şi astăzi:

„Acestei fete de-mpărat de sub pleoape
I-aş fi un paj atât de credincios
C-aş apăra-o de oglinzi şi ape
Şi de amurgul muritor, frumos.
Şi-aş aştepta, cu ora sau cu veacul.
Să treacă-n taină prin pădurea mea.
Când se-nfioară ca de nuntă, lacul
Şi prinde-n pumni lichefiata stea”.

La spital era destul de multă linişte, căci gardienii nu intrau în camera noastră de frica de a nu se molipsi de febră tifoidă. La numărătoarea ce se făcea, tot de două ori pe zi, doctorul Orăşeanu dădea efectivul şi se părea că era crezut pe cuvânt. După trei săptămâni, în a doua jumătate a lunii martie, s-a hotărât să ne trimită la spitalul din Constanţa. Eu eram suspect de recidivă la febra tifoidă, căci aveam în continuare febră. Am plecat împreună cu Robert şi alţi 6 colegi. Drumul a fost acelaşi, cu mai puţine peripeţii. Am trecut prin faţa lagărului de la Grădina, dar n-am văzut pe nimeni, erau cu toţii la dig. La Piatra, am ajuns târziu după-amiază şi am înnoptat într-o mică cameră, unde am dormit unii peste alţii în trei paturi. A doua zi dimineaţa ne-au dus direct la spitalul din Constanţa, sub prelata unui camion al Securităţii. Personalul medical era acelaşi şi cu aceeaşi corectitudine şi dăruire ne-a primit şi ne-a îngrijit. Am avut o medicaţie corespunzătoare şi o mâncare bună. Se dădeau mereu suplimente

cu alimentele ce se refuzau pe secţiile spitalului. Foarte mulţi erau distrofici, eu aveam 48 de kg, şi picioarele mereu umflate. După trei săptămâni de spital şi o alimentaţie bună, mă simţeam iar mai bine şi febra scăzuse. Aici l-am întâlnit pe tânărul Barbu Teodorescu, pe care nu l-am mai văzut din camera 18, de la Jilava. Primise o condamnare de 3 ani pentru tentativă de trecere frauduloasă a frontierei. Eu îl necăjeam şi-i spuneam că a vrut să treacă înot Marea Neagră, până în Istanbul! Robert se restabilise şi continua să creeze zilnic noi şi noi poezii. La gândul că ne vom reîntoarce în lagăr şi vom relua viaţa de infern de acolo, găsisem din nou argumente optimiste. Eram mai bine informat şi din nou îmi confirmam punctul meu de vedere că în mod treptat, în câţiva ani, regimul comunist va fi obligat să ne elibereze pe toţi, indiferent de condamnarea ce-o avem. Era teza optimistă cu argumentele mele, ce era în contradicţie cu alte teze, ce aveau argumente ale trecutului apropiat şi chiar ale prezentului.

Robert era într-un pat lângă mine. Eu credeam că doarme, era culcat cu mâinile peste ochi. Se ridică brusc, se aşază pe marginea patului meu şi-mi spune la urechile ultimele versuri:

La logodna visului cu luna,
Când sub gene candele s-aprind,
Stelele coboară câte una,
Din mătăsuri palide foşnind.

Zălogiţi nimicului tăcerea
Plopii ce din caiere şi-o torc.
Vântul doare lin ca mângâierea
Mâinilor ce nu se mai întorc.

Sieşi neputând să-şi mai încapă
Sub adâncă zare-a nimănui,
Sufletul se varsă ca o apă,
Dincolo de limitele lui.

„Ce zici dacă i-aş spune „Limite”, merge?” „Sigur că da, i-am răspuns eu, numai că te rog s-o repeţi, căci vreau s-o reţin”.

În această perioadă, la spital, am urmat şi un tratament O.R.L. spre a încerca o ameliorare a auzului. După loviturile primite la securitate de la maiorul Enoiu, a fost o perioadă lungă, când n-am

auzit aproape nimic. Apoi treptat, am reînceput să aud câte puţin, dar de la Jilava, situaţia era staţionară. Se pare că nu se poate face mare lucru, căci sunt afectate oscioarele din urechea mijlocie, scăriţa şi nicovala. Tratamentul cu insuflaţii în ureche a fost făcut de doctoriţa Alla Petrescu, ce era rusoaică şi se căsătorise cu un ofiţer de marină român. A fost profund afectată de situaţia mea şi a încercat să mă ajute efectiv.

În ziua plecării, am fost conduşi cu privirile de aproape întregul personal al secţiei de boli contagioase, ce ieşise la ferestre sau în curte. În ochii lor, vedeam neputinţa de a ne ajuta şi durerea ce o încercau că nu pot să împiedice plecarea noastră. Nu ştiuseră cum era viaţa noastră în universul concentraţionar al lagărului, dar din spusele noastre aflaseră! La mulţi din cei cunoscuţi ca şi la necunoscuţi, am zărit lacrimi în ochi. Mi-am spus atunci, că dacă voi reuşi să relatez viaţa mea de după gratii în România, nu voi uita să arăt devoţiunea ce o voi avea mereu pentru aceştia. Felul cald, prietenesc, în care am fost conduşi, ne-a dat o mare rază de speranţă în sufletele noastre.

* * *

Drumul l-am parcurs sub prelata unui camion până la Piatra. Apoi, am traversat Borcea cu pontonul şi-am mers pe jos, până la Stoieneşti.

În lipsa mea din lagăr, se formase o brigadă de muncă din cei mai tineri şi care erau mai sănătoşi. Pe mulţi din prietenii mei, i-am găsit la muncă. Milică mi-a spus că va avea posibilitatea să scrie o carte poştală şi dacă vreau, poate s-o scrie acasă la mine, spre a-şi da seama ai mei că trăiesc. Am fost foarte bucuros de propunerea prietenului meu, care a dovedit o mare afecţiune pentru mine, pe care n-am s-o uit niciodată. În perioada de înfometare, sosirea unui pachet de 5 kg. reprezenta o adevărată minune. Pentru mine, nu era atât de important pachetul, cât vestea ce puteau s-o primească ai mei. Eram sigur că tata era toată ziua pe drumuri spre a afla dacă mai trăiesc şi unde mă aflu. Câteva rânduri, chiar scrise de o altă mână, dar semnate „Dudu”, cum îi plăcea lui să-mi spună adeseori, ar fi fost o bucurie pentru el.

Brigada de tifici, lucra la prăşitul porumbului. Cei ce rămăseserăm în lagăr, n-aveam voie să ieşim din baracă decât dimineaţa şi seara o jumătate de oră pentru closet. Cei ce

mergeau la muncă, ne aduceau bucăţele de ziare, ce le culegeau fără să fie văzuţi, de pe drum. Seara, în paturile de la nivelul trei şi sub pătură, puteam afla diferite noutăţi politice. Ne interesau pregătirile pentru alegerile prezidenţiale americane. Toţi credeau că dacă Nixon ar ajunge preşedinte, se vor schimba multe în lumea comunistă. Se ştia că este anticomunist, căci făcuse anumite declaraţii în acest sens. Mă simţeam mai bine, nu mai făceam febră şi situaţia părea mai calmă. Mă gândeam să pregătim iar o „universitate” ca cea din Jilava. Am discutat cu câţiva să facă prelegeri pentru seară. În ceea ce mă privea, am reînceput lecţiile de matematică. Elevii mei erau Doru Dumitrescu, Niculae Vasilescu şi Radu Ion. Modalitatea de scris era aceeaşi ca la Jilava, adică pe spatele castroanelor metalice se dădea cu săpun şi cu praf de var. Se utiliza şi folia de plastic de la anumite alimente ce veneau în pachet. În locul creionului se utilizau beţişoarele de chibrit. Se preparau mai multe castroane, pentru teorie şi exerciţiile se făceau pe folie de plastic. Aici nu era supravegherea de la Jilava, deci aveam condiţii mai bune de activitate. Sigur că eram atenţi, căci se putea în orice moment produce o percheziţie în baracă. De multe ori a trebuit să ştergem repede tăbliţele de scris, căci se dăduse alarma de către cei ce stăteau la ferestre. Dar încetul cu încetul, avansam mulţumitor. Elevii mei erau sârguincioşi. Îşi făceau exerciţiile şi erau atenţi. Le-am spus că au cap de matematicieni şi că ar fi bine când ajung acasă să facă facultatea de matematică. La întoarcerea de la muncă, prietenul meu Milică Pleşea, văzuse pe jos 3–4 pătlăgele roşii şi s-a aplecat să le ia. A fost văzut de gardian, care l-a oprit la poartă, unde plutonierul Prisăcaru i-a tras o bătaie şi l-a azvârlit în izolare pentru 7 zile. M-a durut mult această veste şi m-a revoltat barbaria cu care au procedat. Încăperea de izolare era anexată la o baracă, relativ aproape de cabinetul medical. Am căutat posibilitatea de a introduce pâine şi mămăligă la izolare. Ca toate barăcile din lagăr, pe jos avea pământ şi între uşa şi pardoseală exista o diferenţă de 3 cm. Într-o cârpă am înfăşurat bucăţele de pâine sau mămăligă şi cu grijă, fără a fi văzuţi, le-am introdus pe sub uşă. Am fost bucuroşi că am reuşit de câteva ori operaţia aceasta. Era spre sfârşitul lui mai, doctorul Pleşea ieşise din izolare şi continua să muncească în aceiaşi brigadă. Noi continuam cursurile „universităţii” noastre. Ion Omescu ţinea prelegeri despre regia de teatru şi diferite subiecte din piese de

Shakespeare. Eroul preferat al lui Ion, era Hamlet şi despre el ne vorbea mereu cu pasiune. Ştiam că Ion Omescu a fost unul dintre cei mai perfecţi interpreţi ai lui Hamlet pe scenă. Cunoscându-l pe Ion, mi-am dat seama că a trăit pe Hamlet, nu numai că l-a jucat pe scenă. Ion Omescu era şi profesor de limba franceză şi avea ca elevi pe elevii mei de la matematică şi pe Sandu Mihalcea, care era ahtiat să înveţe limbi străine. Se dădeau şi lecţii de germană şi engleză, iar amicul meu Ionel lua lecţii de italiană.

Într-o seară, după ce brigăzile veniseră de la muncă, Milică a fost chemat să primească pachetul ce venise de la Bucureşti. Conţinutul mi l-a adus într-o zeghe şi l-a deşertat în pat. O mulţime de bunătăţi, zahăr, ciocolată, biscuiţi, salam de Sibiu, alimente. Am încercat să împart aceste bunătăţi prietenilor. Am început cu ţigările din care n-am oprit niciuna. Am oprit tubul de pastă Clorofila, periuţa de dinţi şi un săpun. Nu mă mai spălasem pe dinţi de aproape doi ani!! Aveam gingii ce-mi sângerau şi câteva măsele ce se mişcau. Pentru a putea utiliza cât mai multă pastă de dinţi, am amestecat-o cu săpun şi astfel mi-am asigurat posibilitatea să mă spăl pe dinţi mai mult de un an!

Într-o duminică din iunie, un civil a venit în dormitor şi ne-a citit o pagină din ziar în legătură cu zborul satelitului artificial sovietic şi apoi cu zborul navei lui Gagarin. Ne-a spus că U.R.S.S.-ul este cea mai mare forţă militară din lume şi că R.P.R.-ul, împreună cu aliaţii ei sunt invincibili. „Dacă e aşa, de ce ne mai ţineţi aici?” s-a auzit o voce. Am crezut că va izbucni un scandal, dar civilul părea calm şi n-a răspuns la întrebare. Ne-a arătat ziarul şi chiar ni l-a lăsat o jumătate de oră spre a-l citi. Eram curioşi, căci nu mai văzusem de ani de zile cum arată un jurnal. Era o pagină dintr-un ziar mai vechi, din aprilie 1961, când a avut loc zborul lui Gagarin. Unii începuseră să comenteze evenimentul şi sigur, de o manieră optimistă. Dar foarte curând optimismul lor avea să se risipească. Peste câteva zile, eram tot în iunie, un nou incident barbar s-a produs în lagăr. La întoarcerea de la muncă Zgură, un deţinut înalt şi volnic, a fost oprit în poartă împreună cu alţii şi bătut pentru faptul că nu-şi făcuse norma. Bătaia a avut loc organizat cu ciomegele şi bastoanele de cauciuc. La această bătaie au luat parte 5 sau 6 gardieni, printre care şeful lor, plutonierul Prisăcaru, numit „cap de cal”. Conducerea „operaţiunilor” de bătaie era asigurată de comandantul lagărului, căpitanul Petrescu. zis „ţiganul”. Zgură s-a opus printr-o mişcare abilă şi Prisăcaru care-l

lovea pe Zgură, l-a lovit din greşeală pe un alt gardian. Acest incident a declanşat furia gardienilor, în special a lui Prisăcaru şi a lui Petrescu, care au sărit asupra lui Zgură cu picioarele, lovindu-l la întâmplare cu cizmele. Zgură avea capul spart în mai multe locuri, răni deschise pe corp şi două coaste rupte. Deoarece nu şi-a revenit, după două ore în stare de comă, a fost transportat la spitalul Salcia. Doctorul Victor Gordan, colegul de lot al lui Milică. a pus diagnosticul contuzii grave şi l-a trecut în condică. Această poziţie demnă a doctorului Gordan a enervat pe Petrescu şi pe Prisăcaru, care au decis schimbarea imediată a lui Victor Gordan de la cabinetul medical al lagărului. Aşa se face că Victor a fost trecui la o brigadă de muncă la dig şi în locul lui a fost pus ca medic al lagărului, doctorul militar Stainhaus, din Baia Mare, ce avea o condamnare de 4 ani.

Situaţia lui Zgură era foarte gravă. A stat între viaţă şi moarte aproape două săptămâni şi până la urmă a rămas paralizat. S-a făcut şi o anchetă. Un maior l-a interogat pe Victor Gordan, care cu demnitate şi probitate profesională a arătat adevărul. Maiorul a încercat să-l intimideze prin metode clasice. I-a spus că dacă continuă să susţină că e vorba de contuzii grave provocate de alţii şi nu recunoaşte că Zgură ar fi căzut din întâmplare, s-ar putea să fie acuzat de instigare contra cadrelor Ministerului de Interne! Doctorul Gordan i-a declarat că nu va schimba diagnosticul, căci nu se poate minţi pe el însuşi şi că nu se lasă intimidat de nicio ameninţare în acest sens. Unii spuneau că Zgură ar fi murit, alţii că ar fi rămas paralizat pentru toată viaţa. În orice caz, cei 6 copii pe care-i avea Zgură au rămas orfani şi într-un caz şi-ntr-altul, căci chiar dacă ar fi scăpat cu viaţă, tatăl lor nu mai putea fi un om normal. Cei ce sunt responsabili de această crimă împotriva umanităţii, sunt plutonierul Prisăcaru şi comandantul Petrescu, de la lagărul Stoieneşti. După această barbarie împotriva lui Zgură, au continuat bătăile în poarta lagărului. Viaţa era din ce în ce mai grea, nu numai pentru cei ce stăteau în lagăr, ci, în special pentru cei ce mergeau la muncă. Comandantul Petrescu mergea cu brişca şi verifica brigăzile la câmp. La terminarea programului de lucru, se amuza alergând cu brişca brigăzile spre lagăr. Oamenii alergaţi şi mânaţi cu biciul, după o zi de muncă, ajungeau sleiţi de oboseală. Din ordinul lui Petrescu. credincioşii adventişti ce nu lucrau sâmbăta erau mereu bătuţi crunt şi puşi în lanţuri. Aşa că în fiecare sâmbătă, 10–12 adventişti erau bătuţi la sânge, puşi în

lanţuri şi ţinuţi trei zile la izolare, fără mâncare. Apoi operaţiunea se repeta. Aceşti oameni arătau ca nişte stafii, mă miram cum mai pot să meargă.

În fiecare săptămână se făceau percheziţii amănunţite. Cei ce erau găsiţi cu sârme, ace sau aşa-zise obiecte interzise, erau bătuţi şi azvârliţi la izolare 7 zile. Cu multă greutate puteam continua cursurile noastre de matematică şi limbi străine. Suprimaseră scrisorile şi pachetele la toată lumea şi se punea din nou în discuţie aşa-zisa reabilitare.

În luna august au adus din Aiud peste 200 de simpatizanţi legionari care erau numai schelete. Majoritatea erau ţărani şi muncitori, foarte puţini intelectuali. Aveau cu toţii o culoare cadaverică, priviri pierdute şi ochii în orbite. Vorbeau puţin, le era teamă, ne întrebau dacă sunt turnători printre noi. Îi ţineau într-o baracă separaţi, dar aveam totuşi contact cu ei dimineaţa şi seara. După două săptămâni, pe unii i-au scos la muncă, dar pe marea majoritate, care de abia mergeau, îi închideau în timpul zilei în baracă, la fel ca pe noi.

În septembrie era cald şi mereu cer senin. Iată că trecuseră doi ani de închisoare. În aceasta perioadă, l-am cunoscut pe Alexandru Ivasiuc, sau Saşa, cum îi spuneau băieţii. Slab şi fără dinţi în gură, m-a atras la el posibilitatea lui de interiorizare, cultura lui şi dicţia ce o avea. Deseori discutam serile cu el, Ion Omescu, Ionel şi Robert, despre literatură şi felul în care fiecare dintre noi am putea răspunde la întrebările fundamentale, pe care filosofia ni le pune mereu în faţă!

Câtă deosebire între el şi Ion Omescu, în ceea ce priveşte conţinutul de fond şi spiritualitate! „Saşa. Îi spune Ion într-o zi, tu ai navigat mult în derivă şi din păcate vrei încă să navighezi aşa! Câtă dreptate a avut atunci Ion, numai viitorul a putut spune.

În aceeaşi perioadă, am cunoscut pe jurnalistul Max Bănuş şi pe tinerii Kraus Manfed şi Rudy Wentzer. Toţi erau mai tineri ca mine, dar sociabili şi mereu puşi pe glume. Felul lor de a fi jovial şi dintr-o bucată, mi-a plăcut şi regretam faptul că erau într-o altă baracă şi nu puteam conversa mai mult împreună. Max şi Kraus au şi lucrat într-o brigadă de construcţii. Kraus avea o constituţie fizică mai robustă, dar Max era foarte slăbit de mă miram cum mai poate ieşi la muncă.

Au început noroaiele clin octombrie şi pentru noi, care stăteam în baracă şi nu munceam, timpul curgea nedefinit. În activitatea

universităţii noastre, introdusesem şi şahul. Făcusem chiar un campionat. Ca jucători pasionaţi erau: Robert, Radu, Saul, Milică şi cu mine. Din când în când glumeam şi făceam ca tot românul, haz de necaz. Ne gândeam că suntem o bună echipă spre a face 7 zile de izolare şi aranjasem cu ceilalţi să ne alimenteze pe sub uşă cu pâine şi mămăligă dacă va fi cazul. Omuleţul cu ochelari ne făcea în fiecare zi o poezie, iar seara ne delecta cu versurile lui. În timpul zilei jucam împreună şah. La un moment dat, părăsea tabla de joc şi se ducea într-un colţ, unde stătea ghemuit câteva ore. Apoi venea şi-mi spunea versurile la ureche, căci ştia că n-aud.

Într-o zi când chibiţam o partidă de şah între Saul şi Radu, Robert vine şi mă ia deoparte şi-mi spune versurile intitulate „Veriga”:

Am răbdat de sete ca o secetă
Şi-am suferit ca o paragină de foame.
Simţeam câteodată că verile pregetă
Să-mi aştearnă livada cu poame.
Paşii tai mi-au lăsat, amăruie durerea
de-a nu-i fi păstrat. Auzeam
cum îmi zgârie târziu cîte-o rază tăcerea
pe sufletul plat, ca diamantul pe geam.
Era poate gândul că ore sărace
au ars pe de lături de anii frumoşi,
că n-am împlinit la soroace
existenţa-ncepută-n strămoşi.
Mă simt vinovat pentru multe.
Anii, aproape băuţi,
se opresc în materia mea, să m-asculte
prelungiţi în urmaşi nenăscuţi.

Mâncarea era din ce în ce mai slabă, mămăliga din nou avea gust de mucegai. Percheziţiile continuau şi erau foarte amănunţite. Spre sfârşitul lui Octombrie se dă alarma şi un grup de 30 de gardieni, cu pistoale automate, au intrat în lagăr. Era ceva nou, căci noi ştiam că era interzis să se intre cu armele în lagăr. S-au repezit câte doi, trei, la fiecare baracă, au îmbrâncit pe cei ce erau lângă uşă şi au ordonat să ne culcăm cu burtă pe pardoseală şi să nu mişcăm. Noi eram în activitate, aveam foile de plastic şi castroanele pregătite sau scrise cu matematică sau limbi

străine. Fără a fi observaţi, în poziţia în care eram, ne-am străduit să le ştergem. Am stat în poziţia culcat, păziţi de doi gardieni, mai mult de două ore. Apoi am fost scoşi în curte, încolonaţi şi număraţi de câteva ori. Între timp baraca a fost răscolită, saltelele de paie verificate, totul aruncat pe jos. Operaţiunea a durat ore în şir. Masa de prânz s-a servit cu două ore mai târziu. N-au găsit mai nimic în baraca noastră. Ne-au confiscat nişte foi de plastic, dar ne mai rămăseseră destule spre a ne face tăbliţe. Au confiscat două şahuri, dar n-au mai făcut investigaţii să vadă ale cui sunt.

Peste câteva zile am aflat că evadaseră trei deţinuţi de la Salcia. Doi fuseseră prinşi, desfiguraţi în bătăi, puşi în lanţuri şi transportaţi la Bucureşti. Al treilea scăpase: era un tânăr ofiţer de marină, care trecuse Borcea înot şi dispăruse. Ultima percheziţie se datora probabil acestui eveniment. O săptămână munca a fost suspendată şi toată lumea a rămas închisă în barăci. Mâncarea era din ce în ce mai străvezie. La prânz, ciorba avea numai câteva boabe de arpacaş şi când era de fasole, avea numai gustul respectiv, căci boabele lipseau. Eu aveam din nou diaree, iar la cabinetul medical aveau numai aspirină, antinevralgice şi bandaje cu rivanol La 15 noiembrie s-a zvonit că vom pleca. Nu se ştia unde şi dacă vom pleca toţi, dar era sigur că tificii, în orice caz, vor pleca. A doua zi, nimeni n-a mai plecat la muncă, era sigur că se va petrece ceva important. După ora 8 ne-au scos în curte şi ne-au încolonat. Au început să strige nume după nişte liste dactilografiate. În general erau toţi cei ce avuseseră febră tifoidă şi erau bolnavi cronici. Imediat după masa de prânz, încolonaţi şi cu o pază sporită ne-am îndreptat spre lagărul Salcia. Aici am fost introduşi într-o baracă ce avea o singură încăpere. De la Stoieneşti plecaserăm vreo 200, iar camera în care ne introduseseră avea mai puţin de 200 de metri pătraţi. Curând după ce ne-au înghesuit aici, ne am pomenit cu încă vreo 30 de la Salcia, ce-au fost băgaţi peste noi. Stăteam ca sardelele şi nu puteam nici să ne lungim ca să dormim. Camera n-avea paturi, era complet goală. N-aveam aer, căci ferestrele erau bătute în cuie. Ne-au introdus o tinetă pentru urină şi ne au spus că vom rămâne aici peste noapte. Cei de la Salcia păreau mai bine informaţi şi ne-au spus că ne duc la penitenciarul Gherla, în Ardeal. Primiserăm hrana rece pentru 4 zile. Trebuia să ne aşteptăm la un drum lung şi anevoios. Am dormit spate în spate cu Ionel, aveam în dreapta pe Milică Pleşea şi peste picioarele noastre stătea culcat Robert. În timpul nopţii

ne-am trezit brusc, căci am auzit ţipete. Când am deschis ochii am zărit un om ce zbura pe deasupra capetelor celor ce nu puteau nici să se mişte. Era o imagine de infern. O lovitură cu un bocanc şi singurul bec ce lumina camera s-a făcut ţăndări. Din nou ţipete, lovituri înfundate şi iar ţipete de ajutor. La un moment dat un om este aruncat prin geam în curte. Zgomotul geamului spart şi urletele celui care căzuse în curte au trezit paza. Se aude o sirenă, se aprind reflectoarele din exterior, care ne luminează şi în interior. Mulţi gardieni au apărut la ferestre şi fluierau cu toţii.

Brusc s-a făcut o linişte mormântală. Toţi sunt culcaţi unul peste altul. Se aud gemetele unui om nu departe de mine şi în rest nimic. Un gardian întreabă ce se petrece la noi. Nimeni nu-i răspunde. Acelaşi glas rage şi atunci un glas din interior strigă ajutor şi altul îi spune gardianului că un deţinut e rănit grav şi trebuie dus la spital. În lumina lanternelor şi a reflectoarelor, omul e scos şi e dus la baraca spital, care era alături. Tot acolo a fost transportat şi cel ce fusese aruncat pe fereastră. Apoi s-a făcut din nou linişte. Se părea că nimeni n-a mai dormit. Curând a fost deşteptarea. Ce se întâmplase în timpul nopţii? Doi brigadieri din lotul celor 30 de deţinuţi de la Salcia îşi primiseră răsplata faptelor lor. Voicu şi Popa, cei doi brigadieri din cauza cărora mulţi deţinuţi fuseseră opriţi în poartă şi bătuţi, fuseseră la rândul lor bătuţi în timpul nopţii de persoane neidentificate. Voicu fusese aruncat pe fereastră, iar Popa fusese deschiolat în bătaie. Imediat doi ofiţeri politici au început o anchetă. Nimeni n-a recunoscut nimic, iar victimele n-au văzut făptaşii, pentru că era întuneric.

Cum coloana trebuia să-şi continue drumul, ancheta a continuat pe drum. Cei doi, grav bătuţi, au rămas în spital. S-au pus lanţuri la cei 28 de deţinuţi ce proveneau de la Salcia, căci se presupunea că printre ei se află atacatorii brigadierilor. Pe la ora 9, am plecat pe jos până la Piatra. Era 17 noiembrie 1961, şi mă aflam pentru a treia oară la Piatra. De data asta aveam însă altă direcţie.

De la Piatra, ne-au urcat pe un şlep în aer liber şi nu în cală, aşa cum veniserăm de la Grădina. După amiază am ajuns la Brăila. Pe drum s-a continuat ancheta. Aproape fiecare, a fost întrebat ce a văzut în timpul nopţii şi cine a bătut brigadierii. Nimeni n-a spus ceva deosebit şi nici indicii nu s-au dat. Anchetatorii, erau vreo patru, deveniseră furioşi căci nu găseau vinovaţii. Foarte aproape de locul de debarcare, se găseau câteva vagoane–dubă.

Ne-au introdus cinci într-o celulă de trei. Eu m-am urcat în plasă,

spre a sta culcat. Seara, trenul s-a pus în mişcare. Iată-ne plecaţi, probabil spre Gherla! Cu mine în „compartiment” erau prietenii mei, doctorul Emil Pleşea, Ionel, Radu şi Paul. Se părea că poziţia mea în plasă n-a convenit gardienilor, care mi-au cerut să cobor. Toţi au ripostat că sunt bolnav şi nu pot sta pe bancă sau în picioare. Spre a-i convinge. Milică le-a spus că el e medic şi poate să spună că boala mea e foarte gravă. Până la urmă gardienii n-au mai spus nimic. Am mers fără să fi văzut gările pe unde treceam. În celulă, deşi eram în noiembrie, era zăpuşeală şi era lipsă de aer. Pentru a ne aerisi, trebuia ca unul să stea în picioare şi să lăsăm deschis capacul banchetă de la closet. Apa ni se dădea cu porţia şi mereu ni se amintea că nu e îndeajuns. În mod special ne lăsau fără apă, spre a ne ţine în încordare. După o noapte şi o zi în plasă, simţeam că nu mai pot să rezist. Am coborât şi-am schimbat locul cu Milică. Nu puteam să ne odihnim în asemenea condiţiuni inumane de transport. Visam la un vagon de vite, unde să putem să ne întindem pe pardoseala de scândură. Ce bine ar fi fost dacă ne-ar fi transportat în vagoane de marfă!

Important era să poţi să-ţi întinzi picioarele. Nici în plasă nu puteai s-o faci, pentru că trebuia să stai chircit. În noaptea de 18 spre 19 noiembrie am stat pe o linie moartă, într-o gară necunoscută. După accentul unor pietoni, ce vorbeau mai tare, Paul Antal ne-a spus că ar fi o gară din Ardeal. Toată ziua de 19 şi noaptea de 19 spre 20 noiembrie am mers, dar cu multe opriri. Se pare că ne-au cuplat la mai multe garnituri. La 20 noiembrie, dimineaţa la ora 7, am ajuns la destinaţie. Se auzeau vociferări, glasuri răstite şi începuseră să coboare deţinuţii din celulele-compartiment. Eu aveam picioarele umflate de nu-mi mai intrau pantofii. Mi-am luat pantofii în mână. Milică, medicul meu curant, m-a liniştit că picioarele se vor dezumfla. Era 20 noiembrie 1961, ziua mea de naştere. Aveam 28 de ani!

X

GHERLA

Motto:
Dezleagă minţii mele taina
Şi legea farmecelor firii.
Sădeşte-n braţul meu de a pururi
Tăria urii şi a iubirii.
(Octavian Goga „Rugăciune)

Ne-au coborât din vagonul-dubă şi imediat ne-au urcat într-un camion cu prelată. Pe linia ferată erau trei vagoane-dubă. Nu ne scoteau decât atunci când venea camionul, aşa că n-aveam timp să privim în jur. Coborârea din dubă se făcea în apropierea gării. Eu aveam în braţe un sac cu lucrurile personale şi pantofii, pentru că având picioarele umflate, eram desculţ. Gara nu era departe de penitenciar, aşa că după 10 minute, iată-ne în vestita Gherla, de care auzisem atâtea. De când eram copil, era o vorbă, când se discuta despre un hoţ sau un criminal: „L-au băgat la gherlă". Sau, mi-aduc aminte de ameninţarea: „Vezi că poţi s-ajungi la gherlă". Nu ştiu dacă există o legătură între adevărata închisoare din liniştitul burg ardelean, Gherla, şi noţiunea de „gherlă", aşa cum se vehicula când eram eu copil, dar dacă mi-a fost dat s-o cunosc, iată mă aici.

După coborârea din camion ne-au introdus într-o încăpere mare, cu bolţi ca la Jilava. Aici ne-au adunat pe toţi cei 228 ce plecaserăm din balta Brăilei. Foarte repede ne-au trecut într-o altă încăpere, unde la un fel de ghişeu am predat hainele civile şi am primii hainele vărgate. Am putut opri numai ciorapi, prosop, două perechi de chiloţi şi două cămăşi. Cei ce n-au avut lenjerie de corp, au primit de la penitenciar. De asemenea ni s-a dat o cană metalică şi un castron. Ne-au trecut într-o altă cameră, unde spre satisfacţia noastră am găsit un hârdău cu apă. Astfel am putut să ne astâmpărăm setea ce o aveam din vagonul-dubă. Pe la ora 10

au venit în cameră trei plutonieri şi un civil. Civilul ne-a informat că suntem în penitenciarul de executare a pedepsei şi că trebuie să ne conformăm regulamentului. Ni s-a spus că se vor aplica sancţiuni exemplare celor ce încalcă acest regulament. Civilul făcea vizibile eforturi să vorbească româneşte şi pentru moment m-am gândit că am ajuns undeva în străinătate. Avea un vocabular special şi expresii care proveneau mai mult din limba maghiară. Astfel, când ne-a vorbit de reeducare ne a spus: „Bandiţi, cei ce nu se va reduche, va fi băgat într-o cusche şi acolo va putrezi ciontele”...

Apoi civilul, despre care am aflat ulterior că-i locţiitorul politic al penitenciarului, locotenentul major Domokos, a plecat. Am rămas cu cei trei plutonieri. Doi se aşezaseră pe scaune şi al treilea rămăsese în picioare lângă masă. Ni s-a ordonat ca la strigarea numelui să ne prezentăm în faţa mesei şi să spunem numele tatălui, al mamei şi data naşterii. Voiau să verifice tabelele ce le aveau cu ei. Era 20 noiembrie, ora 10 şi 20 de minute, deci exact data şi ora naşterii mele. Interesantă coincidenţă. Imediat ce Ionel mi-a făcut semn, căci eu n-auzeam când strigau numele, m-am dus în faţa mesei. Am spus repede numele tatălui şi al mamei şi apoi am spus: „20 noiembrie 19...”. dar n-am apucat să termin anul, că m-am pomenit că plutonierul ce stătea în picioare lângă masă. Îmi dă fulgerător o cizmă în fluierul piciorului şi un pumn în plină faţă. „Râzi de noi, bă banditule, a urlat plutonierul, te-ai născut la 20 noiembrie 1961, hai?”

Totul a fost aşa de rapid că nimeni n-ar fi putut para loviturile. M-am sprijinit în masă ca să nu cad. Am simţit, ca şi altă dală, sânge cald în gură. Am dus mâna la gură şi apoi am pus-o pe masă. Iată amprenta cu sânge a mâinii mele pe masa acestor reprezentanţi fideli ai „umanismului socialist”!

Am vrut să vorbesc, să spun ceva, dar n-am reuşit să deschid gura. Aveam din nou gura plină de sânge şi buzele mă usturau groaznic, căci ele primiseră lovitura. M-au împins între ceilalţi, care rămăseseră stupefiaţi de această reacţie a plutonierului, care părea destul de calm. M-am dus la tinetă şi m-am spălat cu apă. Operaţiunea de verificare s-a terminat fără alte incidente. La ora prânzului ni s-a adus într-un hârdău mâncarea şi pe o tavă mămăliga tăiată în bucăţi. Eu n-am putut mânca, căci buzele mă usturau şi mi se deschisese durerea la maxilare, durere căpătată după bătăile primite la securitate. Băieţii mi-au spus că mâncarea

avea gust de gaz. Incidentul cu plutonierul avusese loc exact la ora când împlineam 28 de ani. O coincidenţă interesantă şi o carte de vizită pe măsura tradiţiei ce o avea închisoarea Gherla şi torţionarii ei. Mai târziu, băieţii mi-au spus că plutonierii de la grefă, ce stăteau pe scaune, i-au spus celui care m-a lovit că n-a avut dreptate, căci ziua mea de naştere este într-adevăr la 20 noiembrie, dar că el nu m-a lăsat să termin anul, ce e 1933. Ne-au ţinut până spre seară în acest local al închisorii, ce data de pe vremea Austro-Ungariei. Pe faţada laterală către curţile de plimbare şi către noul pavilion, se vedea vechea spânzurătoare a închisorii. După numărătoarea de seară, ne-au împărţit în trei loturi şi ne-au condus în pavilionul cu trei etaje. Ne-au introdus în camerele 75, 76, 77. Au izolat pe tifici de bătrânii şi bolnavii cronici ce veniseră cu noi din lagăr. Împreună cu prietenii mei, am nimerit în camera 76.

Pavilionul cu trei etaje al penitenciarului Gherla are un aspect de închisoare modernă, cu camere mai mici spre curtea interioară şi camere mari spre exterior, unde era un cimitir protestant sau catolic. Existau pasarele destul de late şi plase de siguranţă la fiecare etaj, deasupra marelui hol. Paul ne-a spus că plasele au fost montate prin 1948–50, când s-au produs câteva sinucideri spectaculoase. Se pare că nişte securişti au fost aruncaţi de pe pasarele şi apoi cei ce i-au aruncat s-au sinucis în acelaşi fel.

Parterul acestui mare imobil avea camere de triere şi de tranzit, baia, camerele pentru sala de operaţie a spitalului. La etajul I era spitalul, unde erau anumite camere pentru maladiile acute şi restul pentru bolile cronice. O cameră era ocupată de medicii deţinuţi ce lucrau la spital ca şi de cei ce lucrau pe secţiile de la etajele II şi III. Camerele spitalului pentru bolnavi cronici aveau paturi suprapuse ca şi camerele de la etajele II şi III. Numai camerele pentru operaţii şi maladii infecţioase aveau paturi simple. La etajele II şi III erau celulele de executare a pedepselor. Camera 76 avea un confort sporit faţă de camerele de la Jilava. Exista un closet cu vas W.C. dar fără apă curentă şi încălzire centrală cu calorifer. Scăpasem de tinetele de urină şi de „tunuri”. Utilizam în continuare apa din hârdău pentru băut şi closet. Fereastra camerei era către cimitir. În afară de grile metalice, fereastra avea un oblon din stinghii de lemn, spre a împiedica vizibilitatea. Imediat băieţii au început să ia contact prin morse cu camerele vecine de la etajul I şi III. Transmisia se făcea perfect

prin ţevile de calorifer. La etajul I nu s-a putut comunica, se părea că e o cameră de cronici sau bătrâni distrofici. La etajul III s-a discutat mult şi s-au aflat noutăţi din Gherla şi de la închisoarea Făgăraş. În acel moment, în Gherla erau mai mult de 4.000 de deţinuţi politici. Un număr restrâns lucra în fabrica de mobilă a penitenciarului. Aici o dată pe trimestru, cei ce-şi fac norma pot să primească un pachet de 5 kg de acasă. Cei cu care se luase legătură erau foşti poliţişti ce fuseseră aduşi în refacere de la Făgăraş. După cum spuneau ei, două treimi din cei închişi la Făgăraş muriseră din cauza tratamentului la care fuseseră supuşi. O treime din cei închişi în fosta cetate din mijlocul oraşului Făgăraş, toţi foşti Jandarmi şi poliţişti, au fost aduşi la Gherla. Erau cu toţii distrofici şi bolnavi.

În câteva zile mi-am revenit după bătaia primită de ziua mea şi am început să discut cu băieţii modalităţile de a ne organiza mai bine viaţa în cameră. Am avut şansa că fiind cu toţii foşti tifici, nu ne-au introdus printre noi turnători. Se pare că medicul civil al închisorii a cerut să fim separaţi de restul deţinuţilor, spre a nu contamina pe ceilalţi. Vorba zicalei: „Orice rău, spre bine”.

Eram între noi, ne cunoşteam aproape toţi. Am avut şansa să fiu din nou împreună cu Diki Cesianu, doctorul Pleşea, Ion Omescu, Ionel Diaconu, Robert, Nelu Radu. Era de asemenea şi fostul meu elev la matematică Doru Dumitrescu, care era mereu dornic să înveţe. Eram din nou în situaţia de a organiza „universitatea” din Jilava sau Stoieneşti. Se părea că schimburile de gardieni de la acest etaj erau în ultimul timp mai convenabile şi puteam să ne îndeletnicim cu ocupaţii constructive. Astfel Ion Omescu a reluat prelegerile despre regia de teatru, filosofie şi dramaturgia Shakespeariană. Eu reluasem lecţiile de algebră, geometrie şi trigonometrie. Diki Cesianu, lecţiile de limba franceză. Eram şi eu amator se iau lecţii de franceză, dar datorită handicapului cu auzul, aveam greutăţi, căci nu se putea vorbi tare. Datorită răbdării şi pasiunii dovedite de Diki ca şi sprijinului dat de Ionel, am reuşit şi eu să particip la lecţii. Ionel scria expresiile şi cuvintele noi pe spatele castroanelor spre a ne permite să ne fixăm cunoştinţele. Eram deci şi profesor şi elev la „universitatea” din camera 76 Gherla. Ne apropiam de Crăciun şi situaţia părea mai calmă. Au fost aduse în camera noastră încă vreo 20 de persoane, ce avuseseră febră tifoidă înainte de a intra în închisoare. Fuseseră deci izolate cu noi. Printre acestea se afla

colonelul Andreescu, un vechi ofiţer de geniu. Din nou trebuia să stăm câte doi în pat. Deşi eu eram tânăr, mă deplasam mai greu la paturile superioare şi ocupam deci un pat la parter, cum îi spuneam noi. L-am primit cu mine în pat pe colonelul Andreescu. Era în vârstă de 68 de ani, avea părul alb şi un glas blajin. Îl cunoştea bine pa tata şi mi-a vorbit foarte frumos despre el. Colonelul avea picioarele mereu umflate, părea să fie grav bolnav. Prietenul meu, doctorul Pleşea, i-a pus diagnosticul: decompensaţie cardiacă sau aşa ceva şi că ar trebui internat în spital. Am bătut în uşă şi-am cerut medicul pentru a doua zi. La etajul II funcţiona ca medic deţinut doctorul Klein. El avea un mic cabinet chiar în faţa scării de acces între etaje. Doctorul Klein a venit însoţit de un gardian. După ce l-a consultat pe colonel i-a pus acelaşi diagnostic ca Milică. Doctorul Pleşea a insistat să-l interneze pe colonel, dar doctorul Klein a spus că nu de el depinde şi că îl va anunţa pe medicul şef al penitenciarului, doctorul Baumgarten. În aceeaşi zi a adus colonelului câteva pilule, spunându-i că i se va da şi un regim alimentar fără sare. Colonelul vorbea puţin şi părea mereu obosit. Auzind că părintele Vasilachi e cu noi în cameră, l-a chemat la patul lui. L-a întrebat dacă este frate cu un preot Vasilachi pe care el l-a cunoscut. La răspunsul afirmativ al părintelui Vasilachi, colonelul Andreescu cu lacrimi în ochi, ne-a povestit cum l-a cunoscut, cum l-a îngrijit şi în ce condiţii a murit, în urmă cu trei ani, fratele părintelui Vasilachi. Şocul a fost extrem de puternic, căci părintele Vasilachi îl credea pe fratele lui eliberat de trei ani. Colonelul a relatat că fratele părintelui Vasilachi a murit cu trei săptămâni înainte de a-i expira pedeapsa. Ne-a spus că erau împreună în aceeaşi cameră la spital şi ne-a descris toate suferinţele îndurate de fratele părintelui Vasilachi. O zi întreagă nimeni n-a mai vorbit în cameră. Toată lumea părea profund impresionată de relatările colonelului Andreescu, care ne-a dat multe detalii din operaţiunea de asasinare a fratelui părintelui Vasilachi. Ce dureros trebuie să fie să auzi că ţi-ai pierdut fratele şi să auzi toate detaliile ce au condus la moartea lui. O săptămână părintele Vasilachi n-a vorbii cu nimeni şi s-a rugat tot timpul.

La Crăciun, părintele Vasilachi a oficiat în surdină slujba. Noi eram bucuroşi că-l avem în mijlocul nostru. În general preoţii erau izolaţi în camere speciale, dar părintele Vasilachi fiind tific, stătea cu noi. Şi-n Gherla se separau deţinuţii după felul pedepsei – şi

după cuantumul condamnării. Această separare nu ne privea. Noi fiind tifici, stăteam împreună. În cameră cu noi era şi tânărul Barbu Teodorescu, care avea o condamnare de trei am pentru tentativă de trecere a frontierei, şi care urma să se elibereze în urând.

Pentru a serba Anul Nou 1962, am făcut mici bucăţele de pâine cu marmeladă şi-am considerat aceasta ca un tort de Anul Nou. Eram în al treilea an de închisoare şi ca întotdeauna eram optimist, sperând că surghiunul se va sfârşi. După ora 22, în seara de 31 decembrie, mi-am recapitulat succint toate evenimentele care s-au petrecut de la 1 octombrie 1959 şi mi-am dat seama că trebuie să rezist în continuare. I-am mulţumii Domnului că mai sunt încă în viaţă şi m-am rugat pentru sănătatea mea, a lui Dan şi a tuturor celor dragi.

* * *

În ianuarie, colonelul Andreescu se simţea din ce în ce mai rău. Nu mai putea să circule, îl duceau băieţii pe braţe la closet. Nu mai voia să mănânce sau nu mai putea. Toate încercările mele de a-l convinge să mănânce şi de a-l încuraja erau în van. Îmi zâmbea, îmi mulţumea şi-mi spunea că e prea târziu. „Pentru mine, spunea Colonelul, viaţa n-are niciun rost, căci nu pot să mai ies viu de aici. Admir optimismul ce-l ai, dar la 28 de ani vezi viaţa altfel ca la 68. Ceea ce se face aici este o crimă împotriva umanităţii şi dacă va mai continua, cu toţii veţi fi asasinaţi. În închisorile comuniste tratamentul este special făcut pentru o distrugere lentă a psihicului şi fizicului. Aceasta este mai monstruos decât Condamnarea la moarte”. Colonelul vorbea prea încet, nu mai avea forţă nici să vorbească. Eu nu-l prea auzeam, dar îi simţeam licărirea încă vie şi inteligentă din ochii lui albaştri, ce parcă vorbeau singuri.

De ce nu vor să-l interneze în spital, oare nu mai era nimic de făcut?

În februarie începusem să povestesc în foileton romanul lui Alexandre Dumas, „Contele de Monte Cristo”. Toată lumea asculta şi eu căutam să fiu pe placul lor în încercările ce le făceam să fiu cât mai pasionant în povestire. Împărţisem povestirea lui Edmond Danles în 20 de reprize a câte două ore. Spre sfârşitul lunii februarie şi spre sfârşitul povestirii, colonelul ce asculta şi el, mi-a făcut semn din ochi că vrea să-mi vorbească. Mi-am apropiat

urechea de gura lui. Cu un glas stins. ce venea parcă din fundul pământului, mi-a spus: „Domnule inginer, eşti tânăr, caută să rezişti spre a putea să ieşi din acest infern. Apoi încearcă să cutreieri lumea spre a relata tuturor crimele ce s-au făcut aici, în frumoasa noastră ţară, România. Spune-le tuturor despre trista noastră soartă, deşi noi n-am ucis pe nimeni şi-am dorit numai să trăim demni şi liberi! Mărturiseşte altora ce ni s-a petrecut nouă, spre a nu cădea şi ei în aceeaşi prăpastie fără fund. E nevoie oare de o răzbunare ca a Contelui de Monte Cristo?”, şi apoi colonelul a adormit, iar eu alături de el.

Dimineaţa la ora 5, când s-a dat deşteptarea, colonelul Andreescu nu mai mişca, se stinsese, din viaţă în timpul nopţii. Corpul lui mai era cald, ochii închişi. Dormea, dar somnul lui era de veci. „Domnule Colonel, domnule Colonel!”, am strigat eu, dar nu ştiu dacă glasul meu s-a auzit. Am coborât din pat şi cu greutate i-am împreunat mâinile pe piept, chemându-l pe părintele Vasilachi. Acesta, în şoaptă, a spus o rugăciune, pe care eu n-am auzit-o. S-a bătut în uşă şi s-a anunţat că deţinutul Andreescu a decedat în timpul nopţii. După un sfert de oră, un plutonier a intrat în Cameră şi a întrebat cine a murit. A venit la patul nostru. Eu stăteam în picioare, lângă colonelul Andreescu ce părea că doarme, cu zâmbetul ce-l avea seara când ceruse să-mi vorbească. „Dacă a murit daţi-l afară, ce mai aşteptaţi!”, a început să urle plutonierul. Apoi îl apucă de picioare şi-l trage cu pătură cu tot. Zgomotul făcut de craniu ce a lovit cimentul m-a cutremurat şi instinctiv m-am aplecat spre el. „Trage-l afară”, a urlat din nou plutonierul şi apoi, rânjind spre mine: „Te bucuri banditule că ai rămas singur în pat? Lasă că-ţi voi aduce un altul să nu-ţi fie bucuria deplină”. N-am putut să scot o vorbă, eram parcă împietrit. Împreună cu alţi 3–4 am dus în braţe trupul neînsufleţit ai colonelului Andreescu pe pasarelă, lângă uşă, aşa cum era învelit în pătură. „Soarta asta e a voastră, a tuturor”, a spus plutonierul înainte de a închide uşa.

Părintele Vasilachi a făcut o nouă rugăciune. Am spus şi eu cu glas tare „Tatăl nostru care ne eşti în Ceruri”.

* * *

La începutul lui martie, pentru prima dată ne-au scos la aer, 20 de minute. După ce am coborât două etaje şi apoi le-am urcat, m-am simţit foarte obosit, parcă aş fi făcut 20 de km pe jos. Între

timp mă mutasem în pat cu Ionel, la primul nivel. Am schimbat patul ce-l împărţisem cu colonelul Andreescu şi totuşi deseori îl visam noaptea. În vis, încerca să-mi vorbească şi nu reuşea. Eu făceam eforturi mari căutând să aud ce-mi spune. Ce om blând şi bun s-a dus! M-am rugat Bunului Dumnezeu să-mi ajute să supravieţuiesc spre a realiza dorinţa lui din seara când a murit!

Prelegerile şi lecţiile „universităţii” noastre se apropiau de sesiunea de vară! Cu tizul meu, Doru, terminasem la algebră binomul lui Newton şi analiza combinatorie, iar la trigonometrie terminasem formulele de calcul, ale suprafeţei unui triunghi. La geometrie plană terminasem capitolul locurilor geometrice, iar la geometrie în spaţiu făceam probleme recapitulative privind corpurile de rotaţie şi trunchiul de piramidă. Elevul meu era extrem de sârguincios şi-şi făcea regulat exerciţiile. Ca elev, în ceea ce mă privea, cu destulă greutate, continuam lecţiile de franceză cu Diki Cesianu. Eram împreună cu Ionel şi ajunsesem să povestim un roman în franceză. Profesorul nostru era destul de mulţumit de noi. Povesteam pe capitole celebrul roman „Pe aripile vântului” de Margaret Mitchell. Diki, cu franceza lui impecabilă, ne povestea capitolul, utilizând cât mai multe expresii şi adjective. Era o plăcere să-l asculţi! Noi ne notam cuvintele şi expresiile noi şi apoi fiecare pe rând repovesteam capitolul respectiv. Trecuseră 6 luni de când venisem în Gherla şi nu făcusem baie. La cererea noastră, ni s-a spus că baia nu funcţionează, căci se fac lucrări de modernizări şi reparaţii. Era vorba să ne schimbe closetele tip englezesc cu closete tip turcesc, dar care vor avea şi apă curentă. Când unul dintre noi a întrebat de ce nu suntem scoşi la plimbare şi aer în fiecare lună, ni s-a răspuns că în timpul iernii nu ne-au scos că a fost frig şi le-a fost teamă să nu ne îmbolnăvim! Tonul moderat al gardienilor, ce păreau noi pe secţie, ne-a creat un motiv de conversaţie. Unii chiar presupuneau că este o pregătire în vederea unei eliberări sub formă de graţiere. Nu toţi eram de acord, dar pentru noi era mai bine să ni se vorbească cu gura decât cu bâta.

Vara aproape că venise, dar la plimbare şi la aer nu ne scoteau. Dispăruse pericolul de a ne îmbolnăvi de gripă şi nimic nou. Eram în iulie şi nu ieşisem la plimbare decât de două ori. Iată că se anunţă că vom face o baie. Era ceva senzaţional, căci nu mai făcusem baie de un an. De altfel o baie propriu-zisă nu mai făcusem de la spitalul din Constanţa. Am aşteptat dezbrăcaţi vreo

6 ore, până după amiază, să ne vină rândul la baie. În sfârşit aşteptarea noastră a fost răsplătită. Deşi am făcut un duş mai mult rece decât cald, a fost destul de bun. Totul s-a terminat în condiţiuni bune, fără ciomăgeală ca la Jilava. Am primit o serie de înjurături ale gardianului de la baie, care era furios că nu alergam mai repede spre cameră. La înjurături noi însă eram imuni, ele reprezentau pentru noi ceva normal, ca aerul ce-l respiram şi părea fiziologic să fie aşa.

Printre cei ce avuseseră febră tifoidă în afara închisorii, dar care erau izolaţi cu noi, se afla şi colonelul Tobă. El era un caz aparte, iar prezenţa lui în celulă ne-a adus multe mărturii necunoscute nouă, mai ales celor tineri. Colonelul Tobă făcuse pregătirea militară şi o şcoală de perfecţionare în Germania. El a fost luat prizonier în 1943 şi a fost condamnat până în 1955, deci 12 ani, în Siberia. Era învinuit de activitate contra teroriştilor, lăsaţi în spatele frontului. Relatările lui despre viaţa în lagărele siberiene, erau cu adevărat de necrezut pentru un ascultător obişnuit. Pentru noi, erau lucruri interesante. Puteam observa că penitenciarele şi lagărele de muncă forţată de la noi folosesc experienţa „socialismului victorios" din U.R.S.S. în acest domeniu. Aceeaşi foame permanentă şi distrugătoare, aceleaşi izolări, aceeaşi stare de distrugere morală, aceeaşi dementială furie contra celor arestaţi, aceeaşi moarte lentă, în general, sau fulgerătoare în particular, aceeaşi teroare peste tot. Relatările colonelului Dumitru Tobă ce aveau întotdeauna ceva optimist, şi vesel erau extrem de interesante şi le-am introdus cu plăcere în programul „universităţii" noastre. Ele se transformau în prelegeri-mărturii despre oameni şi fapte ce veneau din domeniul fantasticului, dar care erau tot aşa de reale ca şi existenţa noastră în închisoare. Colonelul fusese condamnat la 15 ani de lagăr în Siberia şi graţiat după 12 ani. Apoi a fost transferai în 1955 autorităţilor comuniste la Iaşi, care nu l-au lăsat liber nici o zi şi i-au făcut un proces condamnându-l la 25 de ani de muncă silnică, pentru aceleaşi motive. Lacheii sovietici din România au fost mal aspri cu Tobă decât stăpânii lor, căci i-au dat 25 de ani. Aşa se face că Tobă era în al 7-lea an de detenţie în România şi-n al 19-lea an de detenţie de când fusese arestat de sovietici. Mai avea de executat încă 18 ani de închisoare. Câteodată, şi-n cerc mai restrâns, vorbea şi despre el şi viaţa lui tumultuoasă. Colonelul avea în 1943, când căzuse prizonier, o fetiţă de 2 ani ce trăia la

Braşov. Înainte de a cădea prizonier aflase că soţia lui murise într-un accident şi că fetiţa a rămas la o soră a lui. Nu mai ştia nimic de fetiţa lui, pe care, dacă ar ieşi acum din închisoare ar găsi-o la vârsta de 21 de ani! Nici fata lui nu ştie că tatăl ei e în viaţă şi că vorbeşte de ea! Colonelul, vorbea de fata lui, de bucuria ce-ar avea-o dacă ar putea s-o vadă la casa ei şi să ia parte la căsătoria ei. Nu pierduse nimic din optimismul robust al românului ardelean şi era sigur că va ieşi din închisoare şi-şi va întâlni copilul. Curajul şi optimismul lui, mândria şi demnitatea cu care vorbea când era întrebat de către securiştii ce-i cunoşteau trecutul, au făcut din colonelul Tobă un exemplu de urmat, un personaj de legendă. Într-o zi, prin august 1962, a fost o inspecţie. Au venit 3 ofiţeri şi doi civili, din care unul era locţiitorul politic Domokos. Un colonel, ce părea mai în vârstă după părul alb ce-l avea, îl întrebă pe Tobă ce grad a avut în armata română. Tobă cu mândrie şi puţin ironic îi răspunde: „Acelaşi grad ce-l aveţi şi dumneavoastră acum. dar n-am făcut şcoală împreună, deşi avem cam aceeaşi vârstă”. Colonelul de securitate nu i-a răspuns, dar l-a întrebat câţi ani de închisoare a făcut, câţi i-au rămas şi pentru ce faptă. Tobă i-a răspuns: „Chiar dacă voi face cât am făcut, nu voi regreta ceea ce am făcut înainte de a fi arestat”. Colonelul de securitate îl întrebă pe Domokos ce pedeapsă a executat până în prezent. După ce Domokos îl spune cifra, securistul face stânga împrejur şi iese cu întreg cortegiul după el, fără să mai spună o vorbă.

După 23 august, un evreu Poldiş, condamnat 6 ani, este scos din cameră cu tot bagajul. În aceeaşi zi, au mai fost scoşi şi alţii pe pasarele. Se auzeau tropote de paşi şi mişcări în celule. Prin morse am aflat că mulţi evrei au fost eliberaţi în acea zi. Barbu Teodorescu, tânărul frontierist fusese şi el scos din cameră cu două săptămâni înainte de a împlini ziua de eliberare. Urma să stea două săptămâni într-o cameră la parter, unde erau ţinuţi toţi cei ce se eliberau. Se pare că aici aveau un regim alimentar mai bun decât ceilalţi.

Sistemul de comunicaţie prin morse funcţiona impecabil prin ţevile de calorifer. Eram destul de bine informaţi despre ceea ce se petrecea în închisoare şi în fabrică unde lucrau deţinuţii politici. Auzisem că Domokos împreună cu o serie de torţionari aleşi pe sprânceană, atât din rândul gardienilor cât şi al deţinuţilor, începuse un fel special de reeducare. Era un fel de reeducare mai sofisticat, care avea două etape. În prima etapă se urmărea să se

convingă deţinuţii că au comis cu adevărat crime grave contra ordinii sociale şi să-l facă să-şi recunoască singuri şi în public greşeala. A doua etapă, era aşa-zisul „club al reeducării” la care nu erau admişi decât cei ce trecuseră cu bine prima etapă. În prima etapă, figurau la loc de frunte bătaia şi umilirea deţinuţilor de către gardieni. Se pare că această etapă începuse la etajul III. De un real ajutor pentru realizarea acestei etape erau torţionarii deţinuţi sau turnătorii, cum le spuneam noi. Prima calitate ce trebuia s-o aibă un turnător era să spună tot ce auzea în cameră şi tot ceea ce făceau deţinuţii în cameră. Ei erau scoşi din când în când şi stăteau ore în şir în cabinetul lui Domokos, spre a-i da informaţiile respective. Aici erau serviţi cu o ţigară şi o cafea. Aceasta era plata trădării colegilor de suferinţă. Când erau demascaţi şi erau în pericol de a fi bătuţi de către colegii trădaţi, Domokos îi scotea din camera respectivă şi-i muta într-o cameră unde nu erau cunoscuţi. În general, turnătorii erau crunt bătuţi înainte de a fi mutaţi şi deseori erau scoşi pe targă în plină noapte din camere. Erau anchete spre a depista vinovaţii şi se luau măsuri de represalii colective pe camere şi chiar pe etaje. Scopul măsurilor de represalii era nu numai să depisteze pe cei ce au maltratat pe turnători, ci şi de a menţine teroarea şi frica în sufletele oamenilor.

Cei corecţi şi demni, preferau represaliile, dar sancţionau la rândul lor pe turnători. Domokos avea metode abile spre a câştiga turnătorii de partea lui. În afara cafelei şi a ţigării, le promitea că vor avea o viaţă mal bună în închisoare şi unora chiar le promitea că va face intervenţii să fie eliberaţi mai repede. Erau oameni slabi cei ce cădeau în această cursă a lui Domokos şi-şi imaginau că ar fi posibile minciunile cu eliberarea înainte de termen, dacă trădează colegii de suferinţă. Mulţi turnători au plătit scump ţigara, cafeaua şi faptul că au crezut poveştile lui Domokos. Prin morse ne-a venit ştirea că un turnător notoriu din Jilava, ce fusese şi brigadier în lagăre, contabilul Niculescu, a fost desfigurat în bătaie la Gherla. Pentru acest motiv se pare că s-a luat măsura de represalii contra tuturor deţinuţilor de la etajul III. De altfel acesta a fost pretextul. Represaliile (ce constau în bătaie şi o viaţă de infern), intrau în prima etapă a aşa zisei reeducări. Ne-au survenit şi detalii în legătură cu bătaia ce i-a fost administrată lui Niculescu. Bătaia avusese loc noaptea, când toţi dormeau şi Niculescu era de planton. Nici el n-a ştiut cine i-a pus pătura în

cap şi cine l-a ciomăgit A fost scos pe targă în stare de comă. Nu aflasem dacă a murit, căci a fost izolat şi tratat de medicii civili şi de sanitarul Bob, ce era „marele şef” la spitalul din Gherla. Etajul III era sancţionat şi zilnic aveau loc bătăi colective şi deţinuţii erau ţinuţi 8 ore cu burta pe ciment.

În septembrie ştirile care veneau prin morse erau îngrijorătoare Printre ştirile rele am primit şi câteva bune, în ceea ce mă privea. Astfel mi, s-a transmis că Alexandru Schipor, un prieten al tatălui meu, e în viaţă şi-mi transmite sănătate! Eu cunoscusem în închisoare la Jilava pe generalul Schipor, care era vărul colonelului Alexandru Schipor. Colonelul fusese aghiotant regal şi-l cunoştea pe tata de când acesta fusese comandantul Regimentului 2-Pionieri de Gardă, de la Otopeni. Auzisem despre colonel că a făcut aproape 15 ani de închisoare şi că are sănătatea precară. I-am transmis curaj, sănătate şi să ne vedem afară. Am mai primit un mesaj de la camera 90, unde erau foştii poliţişti. Un prieten al unchiului meu Traian, din Piteşti, Puiu Paximade, îmi transmitea urările lui de sănătate. El era închis de 14 ani, căci fusese şef al Poliţiei din Piteşti.

În octombrie, continuam activitatea „universităţii” noastre, la toate disciplinele. La matematică, Doru Dumitrescu şi Niculae Vasilescu ajunseseră să facă toate problemele şi exerciţiile ce se dădeau la examenele de admitere la facultatea de matematică şi politehnică. Cursul de limbi străine ce-l ţineau Diki Cesianu şi Ion Omescu avea un larg auditoriu. Conferinţele pe teme tehnico-economice sau filosofice şi literare, interesau pe toată lumea. Prelegerile colonelului Tobă continuau şi aveau un larg auditoriu. Trecuse vara şi nu fusesem scoşi la plimbare şi aer, aşa cum ni se promisese. Deci încă o minciună, pe lângă atâtea altele. Se auzeau zgomote din camerele alăturate, ceea ce dovedea că se fac lucrări de reparaţii. Aceste zgomote ne favorizau comunicaţiile prin morse ca şi conferinţele şi lecţiile ce le ţineam.

Într-o zi introduc peste noi pe locatarii camerei alăturate, colegii noştri tifici de la Stoieneşti. cu care veniserăm în lagăr. Se produce o mare înghesuială, suntem 2–3 într-un pat. Îl întâlnesc din nou pe Robert, care ne delectează cu zeci şi zeci de versuri şi noi poezii create între timp. Viaţa în celulă devenise mai grea, dar activitatea noastră, aşa-zis intelectuală, continua.

La începutul lui noiembrie am reînceput să fac febră. Aveam ameţeli, dureri de cap şi o stare de slăbiciune şi oboseală din ce în

ce mai accentuată. Am anunţat medicul care după câteva zile a venit să mă consulte. Mi-a recomandat să stau culcat, spunând că va lua aprobarea de la medicul civil. Ca medic pe secţie era Dobrotă, specialist logoped, un om simpatic şi binevoitor. Pentru a chema medicul deţinut trebuia să baţi în uşă şi să ceri acest favor gardianului care era de serviciu. Deseori acesta te înjura şi termina repede conversaţia. Trebuia să baţi din nou la alt schimb şi tot aşa până unul se îndura să anunţe medicul. Din această cauză treceau câteva zile până la consult.

După 10 zile, starea sănătăţii mele nu se ameliorase. Aveam chiar o diaree rebelă ce nu-mi trecea cu toate pilulele ce mi le adusese Dobrotă. I-am spus medicului că nu pot să mănânc mămăligă, iar el mi-a spus, că va cere medicului civil Baumgarten aprobarea pentru trei săptămâni de regim, adică îmi înlocuia mămăliga cu 150 gr. de pâine.

Între timp, lucrările de reparaţii la instalaţiile sanitare se terminaseră în camera alăturată şi ne au mutat pe toţi acolo;

Aceeaşi înghesuială, acelaşi aer irespirabil. Aveam şansa să rămânem cel puţin două săptămâni în aceste vechi condiţiuni. Veştile ce veneau prin morse nu erau deloc îmbucurătoare. La etajul II, unde Domokos n-avea turnători, începuse prima fază a aşa-zisei reeducări. Se aplicau sancţiuni colective spre a întreţine teroarea permanentă. Operaţiunile le făcea cu aceiaşi gardieni, pe care îi mutase de la etajul III. La etajul nostru apăruseră noi gardieni ce aveau priviri fioroase. În aceeaşi zi, după „numărul” de dimineaţă, unul intră în cameră şi ne spune că la noi se vorbeşte mult şi tare şi dacă vom continua, vom vedea pe „dracu”. După plecarea lui, ne-am continuat activităţile obişnuite. Eram convinşi, că dacă au decis să ne sancţioneze colectiv, ar fi făcut-o în orice caz, iar pretextul nu avea nici o importanţă. Foarte curând punctul nostru de vedere s-a adeverit. Uşa s-a deschis şi au apărut 5 securişti cu bastoane de cauciuc în mâini. Au început să lovească în cei ce erau lângă closet în picioare şi să strige „toată lumea culcat”. Eu eram culcat într-un pat mai în fundul camerei, spre fereastră. Se produsese panică şi oamenii se aruncau unii peste alţii pe ciment. Eu nu m-am mişcat şi am închis ochii. Unul dintre securişti m-a văzut şi a strigat: „Asta e mort?”. Ionel, care era deja culcat cu burta pe ciment. Îi răspunde: „E grav bolnav”. „Stai că-l fac eu sănătos imediat”, urlă securistul şi-mi dă cu bastonul peste picioare. Ionel mă trage şi eu mă rostogolesc peste el, apoi intru

sub pat. Aici nu mă ajungea cu bastonul, căci erau alţii pe culoar. „Ai văzut că a înviat” strigă bruta împingând şi lovind pe alţii la întâmplare. Scandalul n-a durat decât 10 minute şi apoi s-a dat ordinul să rămânem pe ciment până la masa de prânz, adică încă vreo 4 ore. Pentru a se respecta ordinul şi a verifica dacă toţi stau cu burta pe ciment, un securist a rămas la uşă. De acolo urla şi amenința, când vreunul se întorcea pe o parte. Poziţia mea sub pat ca şi a celorlalţi ca mine, era privilegiată, căci de la uşă nu se vedea dacă te-ai întors puţin pe o parte. Cum aveam febră, răceala cimentului îmi făcea bine. Îmi pusesem şi fruntea pe ciment s-o mai răcoresc puţin. La sosirea mesei securistul ne-a făcut favoarea să ne lase să mâncăm, deşi el spunea că ar trebui să mâncăm culcaţi, ca nişte porci ce suntem! Mi-era o foame cumplită cu toată febra şi diareea ce-o aveam. M-am gândit că boala mea nu e atât de gravă, dacă am poftă de mâncare. Sancţiunea cu burta pe ciment a continuat şi după masa aşa că am stat în această poziţie până la ora 16, când la ordin, toată lumea a fost ridicată în picioare cu mâinile la ceafă. A trebuit să stăm în această poziţie până la venirea mesei de seară. Simţeam că nu mai am picioare şi mă prăvălesc, căutam să mă susţin de pat, dar mâinile îmi amorţiseră la ceafă.

Se împlinea un an de când venisem la Gherla şi era prima corecţie colectivă de mare amploare ce făcea parte din reeducarea lui Domokos. Procedaseră la fel şi la etajul III, deci informaţiile primite erau adevărate. După numărătoarea de seară, schimbul ce a venit ne-a anunţat că dacă va auzi o vorbă, vom dormi cu burtă pe ciment. Teroarea revenise repede în cameră. Nimeni n-a mai scos un cuvânt. Se vorbea prin semne, ca surdo-muţii, iar unora mai în vârstă le era teamă să meargă chiar la closet. Stăteam pe marginea patului şi aşteptam să se dea stingerea. Iată că talanga a sunat şi ne-am aruncat unii peste alţii în pat şi am adormit profund. Planul lui Domokos şi a securiştilor era minuţios urmărit spre a avea efectele dorite. A doua zi a fost o percheziţie amănunţită. Pentru Miu, Mircea, Stan şi Doru, tizul meu, s-a terminat şi mai rău. Le-au găsit la fiecare câte o sârmă de 3–4 cm, cu care scriau pe castroane la matematică şi limbi străine. Au fost bătuţi şi aruncaţi în zarcă, 7 zile la izolare. Toată săptămâna au continuat cu înjurături şi ameninţări. Cei 4 muschetari au apărut după o săptămână de izolare şi mai slabi, dar fără să-şi piardă speranţă că vor continua să înveţe şi să scrie

cu acelaşi tip de condei. Venise fiecare cu câteva beţe uzate de chibrituri, spre a înlocui sârmele luate la percheziţie!

Eram în decembrie. Mă înscriam mereu la medic, dar nu eram scos şi nici medicul nu venea. Terminasem regimul şi intrasem din nou la mâncare obişnuită. Săptămâna aceea mâncasem destul de puţin, căci revenise diareea şi aveam dureri abdominale.

De Sf. Niculae s-a deschis vizeta şi un cap necunoscut a întins un termometru, spunând să mi-l dea mie. După 15 minute a revenit şi l-a luat. Aveam 38 de grade. Operaţia cu termometrul s-a repetat încă o săptămână. Apoi am primit câteva pilule, tot prin vizetă. Prietenul meu, doctorul Pleşea m-a sfătuit să le iau că poate au efect pentru diaree şi dureri. De altfel el se ocupa în fiecare zi de mine, bătea în uşă şi mă anunţa bolnav cu febră. Deoarece făcea zilnic aceasta, erau şanse sporite să vină totuşi cineva.

Se apropia Crăciunul. Încă un Crăciun departe de casă bolnav şi-n condiţii dificile de viaţă.

Iată-mă din nou în camera 76, unde se terminaseră lucrările de reparaţii sanitare. Am fost din nou separaţi şi acum avea fiecare patul lui. În cameră se înlocuise closetul de tip englezesc cu un closet tip turcesc, dar cu apă curentă. Era deci o îmbunătăţire a confortului. Dacă se scotea apa din sifonul vasului W.C., se putea vorbi cu vecinii de la etajul I. Sistemul era simplu, l-am comunicat prin ţeavă la etajul III şi apoi am putut discuta cu ei prin closet. Eu nu puteam discuta aşa, căci nu auzeam, dar cei ce auzeau normal o puteau face foarte bine.

În ajunul Crăciunului, un gardian necunoscut mă scoate din camera 76. Împreună cu mine este scos şi bătrânul Szabo. De braţ cu Szabo, am coborât scările la etajul I. Ne-au introdus în camera 35 de spital, care era o cameră mică, cu 4 paturi. Camera se afla în dreapta casei scărilor de acces spre etaje, şi n-avea paturile aranjate. După câteva minute este introdus în cameră Stoleru, un fost Jandarm ce avea picioarele paralizate şi un tânăr, Ion Păun, care era numai piele şi os şi-şi avea suferinţa întipărită pe faţă. Împreună cu el am aranjat paturile şi saltelele. Camera era mică, dar avea confort ca la spitalul Văcăreşti, adică un vas W.C. cu un parapet de beton şi o chiuvetă. La prânz ne-a adus o mâncare mai bună, cu mai mulţi cartofi şi arpacaş. Fiecare din cei prezenţi a ţinut să se prezinte şi să-şi povestească istoria condamnării lui. Lângă mine, în patul alăturat era Ion Păun, care cu toată boala ce-

l măcina, a dovedit din primele momente că are un suflet ales. Mi-a povestit împrejurarea ce l-a adus în închisoare cu o condamnare de 6 ani. Lucra ca simplu tehnician în Bucureşti şi-şi ajuta fraţii mai mici, căci părinţii lui erau ţărani săraci, dintr-o comună de lângă Bucureşti şi n-aveau mijloace materiale. Fraţii lui erau în şcoli şi pentru el reprezentau tot ceea ce avea mai scump pe lume. Nu-mi vorbea despre boala lui gravă, ci mereu se gândea că fraţii lui poate n-au ce mânca. Nu-i interesa suferinţa fizică şi morală, ci ce ar putea să pătimească fraţii lui, rămaşi fără ajutor. Un om ce îşi iubeşte aşa de mult familia şi care e în stare să-şi sacrifice totul pentru ea, mi-am zis că trebuie să fie un om bun. Din această cauză mi l-am apropiat mult pe acest tânăr, atât de bolnav şi de nefericit.

Bătrânul Szabo, avea 60 de ani şi fusese şef de gară la Bumbeşti, pe valea Jiului. El era închis pentru discuţii duşmănoase la adresa regimului comunist. Criticase la un pahar de vin ceea ce toată lumea ştia: penuria, corupţia, reprimarea şi birocraţia ce erau caracteristicile societăţii comuniste. Primise 6 ani pentru această critică „constructivă”, din care făcuse trei şi acum era bolnav de sciatică. Stoleru era un fost ofiţer de jandarmi, avea o condamnare de 10 ani din care făcuse 5 şi de curând fusese adus din închisoarea Făgăraş. Avea picioarele paralizate şi nu se putea deplasa decât târându-se pe jos. La vârsta lui de 55 de ani, părea încă în putere, dar era groaznic să-l vezi cum se târa şi se ajuta de mâini, spre a ajunge la closet.

Spitalul din Gherla, avea acelaşi regim ca şi închisoarea, căci medicii deţinuţi erau însoţiţi de gardieni şi nu veneau să vadă bolnavii singuri. N-aveai voie să discuţi cu medicii altceva decât despre boala ta şi asta foarte pe scurt. Vizita în spital se făcea pentru camerele de bolnavi cronici, numai când te înscriai la medic, adică la fel ca pe secţii. Pentru camerele de maladii acute, veneau medicii însoţiţi de gardieni aproape zilnic. După amiază, la ora 17, ni s-au adus termometrele. În orice caz, pentru noi era mai bine ca la etajul II, unde situaţia se înrăutăţise. Aici puteam să stăm culcaţi în pat şi aveam un regim alimentar fără mămăligă şi o mâncare mai bună. Bunul Dumnezeu a vrut să sărbătoresc acest Crăciun al anului 1962 în condiţii mai bune ca cel de anul trecut. Se părea că nici bătaia şi sancţiunile-colective nu se aplicau la spital. Din această cauză mulţi oameni, se rugau lui Dumnezeu să fie bolnavi spre a scăpa de teroarea din secţii. Unii spuneau de noi

că suntem fericiţi că ne-am îmbolnăvit şi suntem în spital. În noaptea de Crăciun, n-am avut preot şi nici slujbă religioasă. I-am mulţumit Bunului Dumnezeu că are grija de mine şi m-a ajutat să fiu admis în aceasta celulă de spital. Presupuneam că viaţa mea va fi mai bine conservată în aceste condiţii de trai din spital.

A doua zi, au apărut însoţiţi de gardian, doi medici deţinuţi, care ne-au făcut fişele medicale. Cei doi au fost amabili şi şi-au împărţit bolnavii, spre a termina mal repede. Pe mine şi pe Ion ne-a luat în primire doctorul Tiberiu Turculeţ iar pe Stoleru şi Szabó, doctorul Mihăilescu. Doctorul Tiberiu avea vreo 35 de ani, şi cu privirea lui caldă şi zâmbitoare îţi inspira mult curaj. Febra ne era luată regulat dimineaţa şi seara. Medicii veneau cam o dată la două zile. După câteva zile, a venit şi medicul şef Baumgarten. Era un om înalt cu părul alb şi cu privirea severă. Doctorul Tiberiu Turculeţ ne-a prezentat pe fiecare cu caracteristicile bolilor noastre. După două zile, ne-au dat nişte medicamente şi vitamine. Mie mi-au făcut B1 şi B12, ceea ce era o raritate. Mâncarea se îmbunătăţise. În sensul că avea o calitate mai bună şi era mai multă, iar mămăliga se înlocuise cu 150 gr. de pâine. Iată-mă în noaptea de Anul Nou 1963, cu speranţe noi şi cu optimismul revitalizat, graţie doctorului Tiberiu Turculeţ şi a dragostei cu care s-a ocupat de mine. M-am rugat, ca întotdeauna, Bunului Dumnezeu să curme suferinţa închisorii pentru mine şi ceilalţi români în suferinţă şi să-mi dea rezistenţa necesară pentru a supravieţui. Ianuarie 1963 a fost o lună calmă. Se părea că Domokoş şi securiştil lui nu acţionează la spital. Spre sfârşitul lunii, ne-au scos la plimbare şi aer, 20 de minute. N-am ieşit decât eu cu Ion; căci ceilalţi doi nu puteau să meargă. Eu mă simţeam mai bine, deşi mai făceam febră 37.5 grade. Locurile de plimbare se aflau în curtea interioară, între pavilionul nou şi zarcă, adică vechiul pavilion al închisorii. De aici se vedeau ferestrele pavilionului mare (aşa numit „nou”). Am văzut şi fereastra camerei noastre. De la mai multe ferestre, la care deţinuţii scoseseră şipci din obloane, se vedeau mâini ce ne salutau şi căutau să ne transmită anumite veşti. Erau persoane pe care nu le vedeam, dar probabil ei ne cunoşteau, sau poate nu ne cunoşteau, dar voiau să ne comunice ceva. Ion a observat că se transmite prin alfabetul surdo-muţilor modificat, ce se utiliza în închisoare. După cum am tradus noi, ei ne spuneau că sunt plecări acasă pe baza unui decret de graţiere. Cu acelaşi alfabet, le-am

mulţumit pentru informaţiile primite. La întoarcerea în cameră le-am spus şi celor doi colegi veştile ce le-am primit. Am desfăcut şi noi o stinghie din oblon, spre a putea privi în curţile de plimbare. Ion avea o mică sârmă cu care am reuşit să facem o gaură în colţul vizetei şi să putem privi pe pasarelă şi pe casa scării. Eu priveam prin orificiul creat iar Ion stătea cu urechea pe uşă, spre a auzi dacă vreun gardian e prin apropiere. Astfel, camera noastră devenise un punct de informare foarte important. Era interesant să vezi activitatea din închisoare, persoanele ce trec pe pasarelă şi mai ales prin casa scării spre etaje.

Se părea că veştile primite când am fost la plimbare erau adevărate. Se produceau mişcări de deţinuţi în închisoare. O serie de persoane erau scoase din camere şi pe grupe de 4–5, erau duse la zarcă. Îi puteam vedea prin orificiul făcut în colţul vizetei şi apoi pe fereastră. Erau şi cunoscuţi de ai mei şi de-ai lui Ion, cu condamnări de 4, 5, 6 ani. După câteva zile. Ion a surprins având urechea pe uşă, o discuţie între doi gardieni în apropierea uşii noastre. Ei discutau despre un decret de graţiere pentru deţinuţii politici ce s-ar fi dat la sfârşitul lui ianuarie. Pe la 15 februarie totul a intrat pe făgaşul normal. Eu mă mai întremasem, dar mai făceam o uşoară febră. Şi pentru ceilalţi se remarca o uşoară ameliorare. Ne gândeam că în curând ne vor scoate din spital şi vom ajunge din nou în camerele de la etajele II şi III, unde continua probabil reeducarea lui Domokos.

Înainte de 1 martie, ni s-a spus să ne facem bagajele. Urma deci să plecăm în camere. Eu am fost strigat primul. Am avut timp să-mi iau rămas bun de la prietenii mei. M-au introdus tot la etajul I, în camera 40, pe aceiaşi latură a construcţiei. Era tot o cameră de spital, puţin mai mare ca aceea în care stătusem, dar avea 12 paturi suprapuse. Aici nu cunoşteam pe nimeni. Am făcut cunoştinţă cu comandorul Greceanu, amiralul Minulescu, Mircea Alexandrescu şi Radu Ciuceanu, fost student din Craiova. Toţi eram bolnavi cronici şi aproape toţi erau mai în vârstă ca mine. Era bine că eram tot la spital şi nu în camera de executare a pedepsei. A doua zi a apărut acelaşi medic, care m-a consultat. Adusese cu colegul lui, doctorul Mihăilescu, un cântar de persoane. Eu aveam 50 de kg, deci mă mai întremasem.

Comandorul Greceanu avea o condamnare de 25 de ani muncă silnică şi executase 14 ani. Brunet şi slab, era puţin adus de spate, cu toate că n-avea decât 45 de ani. Amiralul Minulescu. era grav

bolnav. În vârstă de 65 de ani, el fusese bătut şi se părea că avea cheaguri de sânge la cap ce se dezvoltaseră în tumoare, provocându-i pierderea echilibrului. Nu mai mânca şi era ţinut cu injecţii de glucoză. Mircea Alexandrescu avea aproape 50 de ani, fusese ofiţer în armată şi era condamnat la muncă silnică pe viaţă, ce i se comutase în 25 de ani. Făcea parte din procesul vestit al Sumanelor Negre şi zăcea în închisoare de 16 ani. Înalt, cu figura trasă, cu ochii în orbite, mereu politicos, Mircea Alexandrescu avea întipărită pe corpul lui toată oroarea schingiuielilor posibile ce se pot aplica în închisorile comuniste. Avea pe picioare urmele găurilor făcute cu mucuri de ţigară sau fier roşu. Pe spatele lui erau răni cicatrizate, făcute cu aceleaşi metode barbare ca în Evul Mediu. La el ca şi la pastorul Richard Wurbrand, un alt martir din temniţele comuniste, urmele supliciului erau mai evidente ca la alţii. Era un miracol că supravieţuiseră. La tot ceea ce am văzut şi am suferit eu, se părea că Mircea suferise înzecit. Cu toate că era încă în infern, şi trecuse prin ceea ce trecuse, el avea mintea clară şi ordonată. Avea mereu speranţa că România va fi într-o bună zi, din nou o ţară liberă şi prosperă. De unde mai avea Mircea atâta rezistenţă şi optimism? Cine-i inoculase acest curaj şi cine-i dăduse atâta putere de a supravieţui? La întrebările ce i le puneam, el îmi răspundea: „Dumnezeu şi numai Dumnezeu”.

Radu Ciuceanu avea 35 de ani şi era student când a fost arestat în 1949, adică în urmă cu 13 ani. Avea o condamnare de 15 ani, deci nu mai avea decât 2 ani de executat. Trecuse prin purgatoriul închisorii din Piteşti în perioada reeducării şi spălării creierelor, din 1950–1951. Aşa-zisa reeducare la care au fost supuşi deţinuţii politici în închisoarea din Piteşti în acea perioadă cu greu se poate transpune în fraze spre a arăta complexitatea crimei înfăptuite de comunişti, din ordinul lui Nicholschi, Dulberger şi alţii. Relatările lui Radu Ciuceanu erau de-a dreptul înfiorătoare şi sigur dacă ar fi descrise n-ar fi crezute de mulţi. Sunt greu de închipuit astfel de crime diabolice. „Realitatea Piteşti” depăşeşte toate limitele barbariei şi terorii ce a fost instituită de comunişti în România. Comuniştii au acţionat prin interpuşi transformaţi în roboţi. Transformarea în roboţi s-a făcut prin metode de teroare şi depersonalizare a fiinţei umane, la care practic nu se putea rezista. Metodele lor depăşeau limita de rezistenţă a fizicului şi psihicului uman.

„În raport cu ceea ce s-a petrecut în urmă cu 11 ani la Piteşti,

spunea surâzând Radu, eu mă pot considera acum la un pension!” De unde mai avea putere acest om să surâdă? Cum putea relata grozăviile prin care trecuse cu atâta naturaleţe? Cine i-a dat forţa şi şansa de a supravieţui? Mi-a spus-o el foarte simplu: Credinţa mea în Dumnezeu şi rugăciunile ce le-am făcut zilnic. Întâlnirea cu Radu şi Mircea m-a impresionat profund. I-am întrebat pe amândoi ce–ar face dacă mâine ar ieşi din închisoare. Mircea mi-a spus că ar cere să fie din nou închis. Afară nu mai are pe nimeni, toţi ai lui au murit fiind bătrâni iar singurii lui prieteni sunt în închisoare. El nu crede că s-ar putea adapta la o altă viaţă. Radu era mai optimist, mi-a spus că dacă ar ieşi mâine, s-ar apuca să studieze istoria, care i-a plăcut întotdeauna. Afară, el spera să găsească în viaţă pe bătrâna lui mamă şi pe fratele lui, care era inginer.

Fiecare viaţă a unui om de aici, reprezintă o acţiune de roman şi dacă s-ar putea scrie tot ce-au pătimit aceşti oameni, s-ar putea umple biblioteci întregi, sau s-ar face nenumărate filme.

Pe la sfârşitul lui martie, suntem anunţaţi că putem să vizionăm un film! Cu toţii am rămas miraţi şi n-am crezut că e posibil. Într-adevăr am fost scoşi pe pasarela de legătură, ce era ca un balcon al sălii de spectacol. Sala era la parter, unde puseseră bănci şi erau vreo 200 de deţinuţi. Eu n-am auzit sonorul, dar am văzut imaginile. Era un film cu un luptător comunist din ilegalitate, care n-a impresionat pe nimeni. Ne-au introdus în camere înainte de a se face lumină, aşa că n-am reuşit să văd pe nimeni cunoscut. Concluzia celor ce stăteau de mult în închisoare a fost clară: se va pleca, acasă în curând! „Comuniştii vor să dreagă busuiocul?”, se întreba Mircea. „După ce ne-au pus prin roboţii creaţi de ei să bem urina şi să ne mâncăm propriile fecale ne duc să vedem filme? Sunt mai perverşi ca diavolul, dar parcă nu atât de abili ca el”, conchide Radu.

Amiralul Minulescu se simţea din ce în ce mai rău. Doctorul Tiberiu Turculeţ venea zilnic, dar pe chipul lui vedeam neputinţa de a face ceva pentru el. Într-o zi, un plutonier de la grefă a venit şi i-a cerut amiralului să semneze că i s-a respins cererea de eliberare pe motiv de boală şi că Tribunalul Militar din Cluj considera că boala lui se poate trata şi-n spitalele M.A.I. Am semnat eu pentru el, căci amiralul nu putea să ţină tocul în mână. Poate dacă l-ar fi dus la Spitalul Central din Bucureşti şi i-ar fi făcut o trepanaţie, ar fi putut fi salvat.

Cuvintele amiralului se auzeau din ce în ce mai încet. Făceam

cu rândul, fiecare câte o zi, spre a-i da să mănânce şi spre a-l curăţa, căci el nu se mai putea mişca. „Iată un om care ar trebui să trăiască, îmi spune Radu, am văzut zeci şi zeci ce au murit.” Atmosfera din această cameră de bolnavi cronici era deosebită, poate şi pentru faptul că aveam colegi pe Radu şi Mircea, care creaseră un climat special. De la ei emana mereu acea rezistenţă tonică, atât de necesară în situaţia noastră. Împreună cu ei găseam replicile cele mai potrivite la acţiunile demoralizante ale altora. Dacă ei, care au stat în condiţii grele 13–16 ani, continuă să reziste, de ce n-ar rezista ceilalţi, care au stat numai 4–5 ani?

Eram în aprilie, se părea că e o frumoasă primăvară. În timpul nopţii am fost de planton şi-am vegheat lângă amiral, i-am dat puţină apă cu lingura. Mi-a mulţumit. A vorbit tare. Oare înţelesese că n-aud? Din ochi mi-a vorbit. Ce ochi pătrunzători! Îl vedeam la comanda unor mari vase de război, dând ordine în stânga şi-n dreapta, şi acum neputincios, pe un pat de spital al închisorii, unde trebuia să execute încă 10 ani! În afară de crima ce s-a comis, lovind acest om în cap, nu se comite o altă crimă pentru că nu era lăsat să fie îngrijit într-un spital de specialitate? De data asta vinovaţi de crimă sunt magistraţii militari care i-au respins cererea de eliberare condiţionată făcută de medici. Stăteam şi vorbeam cu mine însumi. Ce mulţi criminali au apărut în rândul acestui popor blând şi liniştit, care este poporul român! Sau poate criminalii nu sunt români. Sunt acele corcituri care în schimbul un blid mai bun de linte, trădează şi ucid, pentru a trăi ei o viaţă mai uşoară. Gândurile mi se învălmăşeau şi n-am reuşit să adorm. La 30 aprilie se stinge din viaţă amiralul Minulescu. El moare în braţele lui Mircea. Acesta ne cere permisiunea ca, înainte de a-i anunţa moartea, să spună câteva cuvinte. Se aşează în genunchi lângă defunct, îi pune mâinile pe piept şi întinzând o mână către el spune: „Ne rugăm Ţie Doamne Dumnezeule, să primeşti sufletul amiralului Minulescu şi să-i ierţi lui toate greşelile ce le-a făcut cu voia sau fără voia sa. Ne rugăm Ţie Doamne, să ne dai tăria să rezistăm, nouă, celor încă vii, spre a răzbuna această crimă împotriva umanităţii. Amin!”. Apoi se duse şi bătu în uşă, anunţând decesul. Nimeni n-a scos o vorbă şi cu toţii s-au închinat trecând prin faţa patului, unde se afla amiralul. Când gardienii au venit cu medicii spre a constata moartea, cu toţii ne luaserăm rămas bun de la amiral.

Viaţa în cameră era aceeaşi. Medicamente nu ne dădeau, dar

mâncarea se îmbunătăţise şi foamea se diminuase şi ea. La baie ne duceau în fiecare lună, la plimbare mergeau cei ce puteau, aproape în fiecare săptămână şi în plus, la două săptămâni eram invitaţi la cinematograf! Vorba glumeţilor: „Aşa puşcărie să tot faci! Ce ar fi să ne dea posibilitatea să ne scriem şi memoriile? Perfizi cum sunt. Îi cred în stare s-o facă, pentru că apoi să aibă motiv să ne mai facă un proces”.

După o perioadă mai bună, în iulie m-am simţit din nou rău. Aveam dureri de cap şi ameţeli. Tibi îmi spunea că sunt urmări ale trecutului apropiat, febra tifoidă, pierderea auzului şi altele... El era încrezător că se va ameliora situaţia bolii mele. Eu am văzut în fişă că diagnosticul era „lupoviscerită pe fond de colagenoză” şi nu ştiam bine ce reprezintă. Nu-l aveam pe bunul meu prieten, doctorul Pleşea, spre a mă consulta cu el, iar pe Tibi nu-l puteam întreba, căci n-aveam voie să discut cu el. O dată am încercat să-l întreb, iar gardianul care era în uşă a început să mă înjure şi l-a scos pe doctor imediat. Nu voiam să-i fac neplăceri lui Tibi-şi n-am mai întrebat nimic.

La 10 august. am început să mă simt şi mai rău. După consultul medical ce mi l-a făcut Tibi, părea îngrijorat. După o jumătate de oră sunt scos din cameră în mare viteză şi n-am putut să-mi iau rămas bun de la nimeni. Din ochi, colegii mei mi-au urat curaj şi succes pe mai departe.

Sunt introdus în camera 35, unde stătusem mai mult de două luni cu Ion, Szabó şi Stoleru. În cameră, aceleaşi paturi, dar eu eram singur. M-am instalat exact în patul în care am stat data trecută. Imediat apar Tibi şi Mihăilescu, care îmi iau analize. Se pare că spitalul avea şi un mic laborator unde tot medicii deţinuţi făceau analize. Mi-au schimbat regimul, mi-au dat nişte cartofi fierţi, iar seara morcovi fierţi. Mă simţeam din ce în ce mai rău! Nu mai aveam poftă de mâncare. Era într-adevăr mai grav, căci până acum, cu toată febra, aveam mereu poftă de mâncare.

După două zile am un nou coleg de cameră. Este adus Hans Urdea, în vârstă de 35 de ani, înalt, brunet, de o constituţie fizică robustă. Cum mă vede, înainte de a mă întreba cum mă cheamă, îmi spune: „Şi dumneavoastră aveţi hepatită epidemică? Înseamnă că de aceea ne-au izolat aici”. Eu i am spus că nu ştiu ce am, dar el a zâmbit şi mi-a spus că se vede pe chipul meu că am început să mă îngălbenesc. Ne-am privit în ochi şi-am observat reciproc că ochii noştri erau galbeni. A doua zi am

observat că pieptul şi mâinile deveniseră galbene, apoi picioarele. În câteva zile aveam o culoare galben neagră şi nu mai mâncam nimic. Hans era un băiat inimos, se ţinea de mine să beau cafeaua şi să mănânc, dar nu reuşeam. Tiberiu Turculeţ venea în fiecare zi şi începuse să-mi facă injecţii cu glucoză. Situaţia era alarmantă, căci trei zile consecutiv a venit şi doctorul Baumgarten. Ajunsesem să nu-mi mai simt corpul, eram parcă detaşat de tot ce mă înconjura. Auzeam vag un glas din depărtare ce mă chema. Oare era tata sau mama? Nu-mi dădeam seama. Apoi am simţit că mama mă mângâie pe frunte şi mi spune ceva ce eu n-auzeam! Pierdusem contactul cu zilele şi nopţile, totul se petrecea în întuneric. Oare aşa e când te detaşezi de viaţă?...

Când am deschis ochii era zi şi deasupra mea am văzut chipul radios al lui Tibi, care mi-a spus: „Curaj, totul a trecut!” După ce a dispărut figura lui, a apărut cea a lui Hans, care mi-a făcut cu ochiul ştrengăreşte şi mi-a spus: „Gata, ai păcălit moartea şi de data asta! Sus inima române!”

Simţeam o linişte deplină în tot corpul, nu mă durea nimic, numai picioarele şi mâinile nu le puteam mişca. Aveam impresia că mă aflu sub cupola unui cheson cu aer comprimat care mă împiedică să mă ridic. Puteam să vorbesc şi înţelegeam ce mi se spunea, mai ales dacă vedeam buzele interlocutorului meu. L-am rugat pe Hans să mă ajute să mă ridic. „Nu-i nevoie, pentru moment”, a replicat el. „Vei utiliza plosca şi eu îmi voi face în continuare meseria de infirmier. Într-o zi sau două, dacă doctorul va spune, te voi ajuta să te ridici. Eu am făcut o formă mai uşoară, deşi sunt galben ca şi tine”. Într-adevăr Hans era galben ca un chinez, dar avea chef şi de glume. A doua zi, Tibi a venit şi mi-a făcut o injecţie cu glucoză. Fără ca să vadă gardianul, mi-a strecurat în pătură o batistă în care erau 3–4 linguriţe de zahăr tos. Mi-a spus că e necesar să mă alimentez şi că ar trebui să reîncep să mănânc. Hans îmi păstrase coji de pâine uscată pe care mi le înmuia în cafea. Astfel, am început să mă hrănesc. După trei zile m-am ridicat din pat şi după o săptămână, tot cu ajutorul lui Hans, m-am dus la closet. Terminasem cu plosca şi era important că începusem să mă mişc. Dar nu puteam să stau singur în picioare, nesprijinit. Hans spunea că am început să am o culoare galbenă mai deschisă.

Se pare că gălbeneala se retrage în sensul invers celui în care a venit. Aşa se face că după trei săptămâni rămăsesem cu o uşoară

nuanţă galbenă a pielii pe faţă şi cu ochii galbeni, deci ca la începutul bolii, după cum spunea Hans. Eu nu puteam să ştiu, căci n-aveam oglindă.

Aproape în fiecare zi, Tibi mi-aducea cele 3–4 linguriţe de zahăr tos şi mi le dădea fără să-l vadă gardianul. Era surâzător şi-mi spunea că totul merge bine. Mi-a luat de câteva ori sânge pentru analize, iar într-o zi a venit dimineaţa la ora 5 să-mi ia probe spre a le trimite laboratorului din Cluj.

În septembrie şi octombrie am stat în continuare în aceeaşi cameră cu Hans. Prezenţa lui Hans a fost cu totul deosebită şi i-am mulţumii bunului Dumnezeu că l-a adus lângă mine. Ce m-aş fi făcut fără Hans, în perioada grea ce-am avut-o? Compania lui a contribuit la salvarea vieţii mele şi-i voi fi mereu recunoscător. Prima dată am trecut pe lângă moarte la Uranus şi-am avut parte de colegi admirabili, apoi după trei săptămâni de febră la Grădina, am avut şansa să ajung la spitalul din Constanţa. A treia oară când am ocolit moartea, a fost aici în Gherla, unde m-au ajutat Tibi şi Hans.

Companionul meu de hepatită m-a delectat mult timp, povestindu-mi activitatea lui înainte de a intra în închisoare. El fusese condamnat la moarte, pentru crimă de trădare şi spionaj în favoarea Statelor Unite ale Americii. În august 1959 i se comutase pedeapsa la muncă silnică pe viaţă. La sfârşitul lui septembrie, a venit un plutonier de la grefă, care l-a anunţat pe Hans că printr-un decret din august 1963 i s-a comutat pedeapsa de muncă silnică pe viaţă în 25 de ani muncă silnică. Hans a surâs, iar grefierul i-a spus că nu mai are mult, doar 19 ani! „Poate se găsesc alţi amatori să execute restul condamnării, că eu în maximum doi ani, voi fi acasă în Austria, unde mă aşteaptă soţia şi copilul”.

În octombrie, medicii mi-au recomandat să fac o cerere de eliberare condiţionată pe caz de boală. Chiar medicul Baumgarten şi doctoriţa Letiţia Barbălată, medicii civili, au fost de acord că diagnosticul meu se încadrează în baremul ce-mi permite o asemenea eliberare, spre a fi tratat într-un spital de specialitate.

Hepatita ne trecuse la amândoi. Hans se restabilise şi cu fizicul lui robust, cred că l-au lăsat intenţionat cu mine spre a mă ajuta. Era interesant că febra nu-mi dispăruse şi că n-avea nicio legătură cu hepatita epidemică. Această febră şi stare de slăbiciune îngrijorau pe medici.

La începutul lui noiembrie, am fost condus în pavilionul vechi, la zarcă, unde se aflau doi civili şi Baumgarten. Cei doi mi-au spus că au misiunea să-mi facă o expertiză medicală. Mi-au pus diferite întrebări, au verificat fişa medicală, mi-au făcut nişte analize şi m-au cântărit. Aveam 45 de kg şi trecând pe lângă lavabou am privit şi în oglindă pentru prima dată după patru ani. M-a îngrozit ce-am văzut. Arătarea din oglindă, eram eu sau altcineva? O figură cadaverică, obrajii supţi şi scofâlciţi, buzele vinete, ochii în fundul capului. Un adevărat schelet ambulant! Unul din medici a observat că am privit în oglindă şi m-a întrebat de ce privesc cu atâta interes. I-am spus că nu mă recunosc. M-a întrebat apoi dacă pot să merg singur până în cameră sau e nevoie să fiu însoţit. I-am spus că dacă mă lasă să merg încet, cred că voi reuşi. Faptul că m-am deplasat la acest consult medical şi am străbătut o distanţă de câteva sute de metri pe jos m-a obosit îngrozitor. Am dormit toată ziua şi noaptea următoare. După câteva zile, ne-au scos pe amândoi din camera 35 din spital. Mi-a părut rău că m-au separat de Hans. Pe mine m-au introdus din nou în camera 40, unde am reîntâlnit vechii prieteni. Pe Hans l-au introdus într-o cameră alăturată, tot cu bolnavi cronici. În afară de cei cunoscuţi, am întâlnit pe colonelul Popescu din Piteşti, care-l cunoscuse pe tata şi pe nenea Traian. Era bolnav de artrită şi avea dureri mari la piciorul drept. La 20 noiembrie împlineam 30 de ani de viaţă şi 2 ani petrecuţi în Gherla. E totuşi o vârstă de referinţă, care trebuie să te pună pe gânduri spre a-ţi face un bilanţ al activităţii. Profitam de atmosfera calmă din cameră, spre a mă concentra să realizez ce-am făcut bine şi ce-am făcut rău în aceşti 30 de ani. Am privit tot trecutul cât mai obiectiv. Categoric, nu-mi părea rău de ceea ce am făcusem, ci poate de ceea ce nu reuşisem să fac. Dacă aş fi avut din nou 19 ani şi aş fi fost pus în aceeaşi conjunctură, as proceda la fel. Nu aveam nici cea mai mică părere de rău pentru consecinţele activităţii ce o dusesem.

La sfârşitul lui noiembrie am fost din nou condus în acelaşi cabinet medical, la zarcă. Aceiaşi doi medici civili şi Baumgarten m-au consultat. Aceleaşi întrebări, aceleaşi analize. Aveam tot 45 de kg. Unul din cei doi medici civili dactilografia constatările medicale. Se apropia sfârşitul anului 1963 şi în cameră mai toţi îmi spuneau că fiind scos de două ori la expertiza medicală, e sigur că mă vor elibera pe motiv medical.

La 21 decembrie, când un plutonier de la grefă a venit să mă

strige, toţi s-au bucurat şi mi-au spus că plec acasă. Traista cu lucruri n-am mai luat-o, am lăsat-o celor din cameră.

Am fost introdus într-o cameră la parter unde se mai aflau 3 deţinuţi bolnavi. Ei ştiau că vom fi transportau la spitalul Văcăreşti. Deci iată care era casa unde mă credeau plecat băieţii!

Formalităţile de plecare au fost mai simple, căci ne-au transferat în haine vărgate şi nu ne-au dat hainele noastre de la magazie. Asta înseamnă că ne vor aduce înapoi la Gherla.

Ne-au dus la gara Gherla într-o mică camionetă, sub o prelată. Drumul cu vagonul-dubă a fost mai acceptabil, căci eram numai trei în celula compartiment, şi nu cinci ca altă dată. La Bucureşti-Triaj ne-au urcat într-o dubă mică similară cu cea care ne-a dus de la Jilava la tren, când am plecat la Luciu-Giurgeni. La spitalul Văcăreşti am stat două zile în aceeaşi cameră cu cei cu care venisem din Gherla. Apoi m-au scos din această cameră şi m-au introdus în pavilionul unde fusesem la expertiză în urmă cu patru ani. Întâmplarea a făcut să fiu introdus în aceeaşi cameră în care mai fusesem internat. De data asta nu eram singur. Mai erau doi bolnavi, internaţi aici de două săptămâni.

Lazăr, un tânăr cu faţa rotundă, de 35 de ani, avea un rinichi operat. Acum făcea febră, probabil avea infecţie. Cel de al doilea coleg de cameră era un credincios dintre „Martorii lui Iehova”, originar din Ardeal, pe care îl chema Ghelmez. Deşi era tâmplar, avea un vocabular ales şi darul de a explica şi a convinge. Chiar de a doua zi au început să-mi facă analize şi mă scoteau la consultaţii medicale diverse. Făceam în continuare febră, în jur de 37, 5 grade, dar nu aveam nimic la plămâni.

Din nou coincidenţă, în Ajunul Crăciunului sunt într-un spital. De data asta în Spitalul Central al Ministerului de Interne, la Văcăreşti. Mi-am dat seama că este o continuare a expertizei medicale ce începuse acum două luni la Gherla.

Anul Nou 1964 l-am petrecut cu mine însumi, rugându-l pe Bunul Dumnezeu să mă însănătoşească spre a rezista închisorii.

În ianuarie, Lazăr este scos din cameră şi am rămas numai cu Ghelmez. Am discutat mult cu acest „Martor al lui Iehova” şi am încercat să înţeleg această credinţă în Dumnezeu. Ghelmez mi-a vorbit despre speranţa mesianică, despre biblie şi ajutorul ce-l putem găsi, dacă o studiem cu atenţie. El mi-a explicat ce reprezintă Regatul Domnului pe pământ. Ghelmez vorbea cu înflăcărare despre mileniul ce va veni, în care Iisus va domni pe un

pământ transformat în paradis, despre viaţa viitoare după coborârea Domnului Nostru Iisus Christos pe pământ. Am auzit multe din profeţiile biblice, pe care nu le cunoşteam. Am aflat că „Martorii lui Iehova” trăiesc deja într-un paradis spiritual. Că cei aproape două milioane de „martori”, ce trăiesc dispersaţi în două sute de ţări pe tot globul, au credinţa că Iehova trăieşte mereu în spiritul şi inima lor şi că pentru el este mereu o bucurie de a arăta motivele speranţei ce rezidă întotdeauna în el.

În februarie, Ghelmez a fost scos din cameră şi am rămas singur. Mă simţeam puţin mai bine, dar oboseam repede. Era suficient să merg 15 minute la aer, ca apoi să dorm ore în şir. În camera alăturată erau două doamne, care aveau condamnări mari. Am reuşit prin morse să intru în legătură cu acestea. Dacă lipeam urechea de perete puteam să înregistrez zgomotele, deci să comunic. M-am instalat în patul în care stătuse Ghelmez, spre a nu fi observat de la vizetă. Era destul de periculos, căci nu auzeam paşii gardianului. Am convenit cu doctoriţa de alături, care avea o condamnare de 25 de ani, să mă cheme ea când gardienii nu erau pe Culoar. Astfel, eram sigur că nu ne vor prinde în flagrant delict. Discuţia prin morse o făceam stând culcat în pat şi cu urechea pe perete. Am primit veşti de la penitenciarul Mislea, unde erau închise femeile. Doamna Despa Olaru era închisă pentru poezii şi scrieri împotriva dictaturii şi pentru libertate. Avea un mare talent poetic. Îmi părea rău că n-am putut să notez spre a reţine frumoasele versuri ce mi le transmitea.

Comunicaţiile prin perete au continuat până la 15 martie, când am fost anunţat să-mi fac bagajul. Imediat mi-am luat rămas bun de la vecina mea, care mi-a urat sănătate şi reuşită. După două ore am fost scos din cameră, şi-am primit hrană rece pentru trei zile. Iată-mă din nou în vagonul-dubă. Eram 4 într-o celulă de 3 şi m-am grăbit să ocup poziţia din plasă. Cu toate că am stat chircit şi aveam dureri de mijloc, tot era mai bine ca pe bancă. A treia zi suntem coborâţi în gara Gherla. Imediat suntem transportaţi sub prelata unui camion. Formalităţile s-au efectuat rapid şi iată-mă din nou în camera 40. Prietenii mei au rămas surprinşi când m-au văzut, căci mă credeau acasă de aproape trei luni. Le-am dat imediat toate informaţiile ce le aveam şi ei m-au pus la curent cu ultimele noutăţi din Gherla. Se pare că urmăresc să dreagă busuiocul, cum spunea Mircea. „Cine ştie. O fi şansa noastră să supravieţuim”, spunea colonelul Popescu.

La 1 aprilie, un plutonier de la grefă îmi aduce o hârtie prin care sunt anunţat că Tribunalul Militar Cluj îmi respinge cererea de eliberare condiţionată pe caz de boală. Tribunalul considera că boala mea se poate trata şi în spitalele Ministerului de Interne. Hotărârea de respingere a eliberării, era cu drept de recurs în 15 zile. Plutonierul îmi întinse o foaie de hârtie şi un toc cu cerneală, iar gardianul îmi aduse o măsuţă cu taburet. „Puteţi să faceţi recurs” spuse plutonierul de la grefă, „Iată că ştie să vorbească şi la plural” conchide Radu. Între timp a fost la şcoală şi a învăţat pluralul” precizează Mircea.

Eu n-am vrut să fac recurs şi-am spus să facă doctorii. La insistenţele celor din cameră am scris câteva fraze pe hârtia albă ce mi-o dăduse plutonierul. Uitasem să scriu şi aveam greutăţi în exprimare. Oare aşa de mult mă; abrutizasem?? Nu-mi făceam iluzii, căci ştiam care e soarta recursurilor în regimul comunist! Credeam mai repede că se va produce o eliberare în masă a deţinuţilor politici. Credeam în argumentele ce le aveam de câţiva ani. Venise primăvara şi, spre deosebire de până acum, ne scoteau la plimbare în fiecare zi câte o jumătate de oră şi la baie la fiecare două săptămâni. Iată că se putea, dar până acum nu era în plan.

EPILOG

La 14 aprilie dimineaţa au început să facă mari mişcări pe pasarele. Toţi eram lângă uşă şi ascultam cu încordare. Milu Popescu la fereastră desfăcuse o stinghie şi privea în curtea interioară. Putea să vadă pe cei ce erau duşi spre pavilionul vechi. Din timp în timp erau scoase grupuri de 10 – 12 deţinuţi, care erau duse spre curţile de aer de lângă zarcă. Până la ora 10 nicio mişcare în camera noastră. Apoi, un plutonier de la grefă, strigă 4 nume. Printre acestea era şi al meu. De data asta Mircea mă îmbrăţişă şi-mi spuse că e convins că plec acasă. Îmi fac un semn al crucii pe piept, aşa cum mi-a făcut tata înainte de arestare, şi-mi spuse: „Sunt sigur că n-ai să-i uiţi niciodată pe colegii de suferinţă care au rămas aici”. Avea ochii în lacrimi de bucurie. De unde mai găsea atâta sensibilitate, un om atât de chinuit ca el? I-am spus că toţi vor pleca în curând, chiar în momentul în care uşa se deschidea şi eu am fost scos afară. După felul în care se derula acţiunea de scoatere din camere, se părea că Mircea avea dreptate, era o plecare spre casă. Ne-au grupat într-o cameră de la parter şi când grupul de 10 s-a completat ne-au dirijat spre zarcă. La ieşirea din pavilionul mare, mi-am întors privirea spre fereastra camerei nr. 40-spital. Două mâini erau scoase printre stinghii şi-mi urau drum bun. Nu ştiam ale cui erau cele două mâini. Pentru mine ele reprezentau unitatea de suferinţă a tuturor românilor. M-am întors şi le-am făcut cu mâna spre poarta închisorii, semnul victoriei! În spatele meu, un plutonier m-a văzut că fac semne. Ce bătaie aş fi luat şi câte zile de izolare, dacă ar fi fost alte condiţii! Acum s-a făcut că nu mă vede şi nici măcar nu m-a înjurat... Mi-a spus: „Mai repede domnule, mai repede!”

Ne-au introdus în micile curţi de plimbare de la zarcă. Aici am întâlnit vechi prieteni şi colegi de suferinţă: Diki Cesianu, Seby Munteanu, Dorin Palade. La un moment dat este introdus şi bunul meu prieten, doctorul Emil Pleşea. A fost emoţionantă revederea, mai ales că el auzise că am un diagnostic grav şi că sunt pe moarte. S-a bucurat nespus că m-a reîntâlnit. Mai toţi confirmau faptul că este o eliberare şi nu un transfer la o altă puşcărie, cum

spuneau unii. Milică mi-a povestit peregrinările lui după ce ne-am despărţit în decembrie 1962 în camera 76. Fusese în Deltă la culesul stufului şi apoi din nou în Gherla, unde o perioadă lucrase în fabrica de mobilă. Mi-a povestit de adevăratul şef al spitalului care nu era Baumgarten, ci sanitarul Bob care tăia şi spânzura. Bob era un mare bătăuş şi unul din torţionarii vestiţi ai Gherlei. Am aflat multe noutăţi în legătură cu Domokos şi despre clubul lui de aşa-zisă reeducare, ca şi despre şeful deţinut al acestui club. La prânz ni s-a adus un hârdău cu mâncare şi ni s-a spus să mâncăm cât dorim fiecare. Era sărbătoare, căci se dădea ciorbă de burtă. După masă ne-au introdus în camerele boltite ale pavilionului vechi şi aici am predat hainele vărgate şi ne-am luat hainele noastre. L-am întâlnit pe Tibi, care mi-a confirmat că mergem acasă. Apoi am fost introduşi câte 15–20 într-o încăpere unde un civil necunoscut ne-a anunţat că suntem graţiaţi de restul pedepsei şi ni se permite să mergem acasă. Ni s-a spus că n-avem voie să spunem la nimeni unde am fost, ce-am văzut şi cu cine am stat. De asemenea ne-a spus că n-avem voie să spunem nimănui numele „cadrelor” din Ministerul de Interne, pe care le-am cunoscut. Nu ni s-a luat nicio declaraţie semnată aşa cum se proceda de obicei. Am semnat că am primit foaia de eliberare şi suma de 87 de lei pentru biletul de tren Gherla-Bucureşti. Ne-au înghesuit într-o sală mare unde toată lumea discuta şi era un vacarm de nedescris. Nimeni nu ne mai înjura şi nu ne mai ameninţa. Pe înserate, după ora 20, au început să ne transporte în camioane, sub prelată, la gara Gherla şi la alte gări învecinate. În aceeaşi seară au fost eliberaţi din Gherla mai mult de 400 de deţinuţi politici. Am plecat din Gherla cu un tren personal după miezul nopţii. Milică, Diki şi Seby mi-au făcut loc să pot sta culcat pe o bancă. În Gara de Nord mi-am luat rămas bun de la prieteni şi am promis să-i revăd în curând. Mi-am dat seama că nu pot să merg singur. Diki Cesianu, deşi bolnav şi slăbit, s-a oferit să mă conducă până acasă. Am luat tramvaiul 26 şi un leu împrumut de la fratele lui Milu Popescu. El avea, se pare, 50 de lei, cu care îl plătiseră pentru că muncise la mină în urmă cu 12 ani.

La braţ cu Diki Cesianu am ajuns în faţa casei din strada Maica Domnului. L-am îmbrăţişat pe Diki şi i-am mulţumit, promiţându-i că-l voi reîntâlni în curând.

În fata uşii, când am sunat, un copil în vârsta de aproape 5 ani se îndrepta spre mine jucându-se cu o minge. Nu-l cunoşteam,

dar, privându-l, mi-am dat seama că anii vieţii lui indică timpul cât am stat în afara vieţii mele...

Uşa mi-au deschis-o Doina şi bătrâna mea bunică, plângând că nu le venea să creadă ochilor că mă revăd viu. Dan se eliberase pe baza unui alt decret, din ianuarie 1963. Peste puţin timp a venit şi el. Lucra muncitor necalificat pe un şantier de construcţii, nu fusese reprimit ca student la facultate. Nu ştiau nimic despre mine. Spre seară, a venit şi tata de la serviciu. Parcă îmbătrânise cu 15 ani. M-a îmbrăţişat, mi-a făcut un mare semn al crucii şi mi-a spus: „Dacă ar trăi, măicuţa ta ar fi mândră de tine”. Am mulţumit Bunului Dumnezeu că am reuşit să găsesc în viaţă pe toţi cei dragi mie, aşa cum mă rugasem Lui, tot timpul cât am fost închis.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, graţie credinţei şi rugăciunilor făcute zilnic, am reuşit să supravieţuiesc după gratii.

Am promis colonelului Andreescu şi multora din cei ce nu mai sunt că voi face cunoscută tragedia din închisorile comuniste ale României.

Oare voi reuşi să-mi ţin promisiunea?

Versurile lui Goga le simt astăzi mai aproape ca oricând.

Eu m-am desprins dintre morminte,
Din cripte umede şi reci.
De unde-aducerile aminte
Ţin strajă unui gând de veci?
Şi cu fiorul care poartă.
Pe cel încrezători în fraţi.
V-am plâns la fiecare poartă
Durerea morţilor uitaţi.

CUPRINS

CĂTRE CITITORI.....4

CUVÂNT ÎNAINTE.....6

I URMĂRIREA.....7
II ARESTAREA.....14
III ANCHETA.....1 8
IV PROCESUL.....52
V JILAVA.....62
VI LAGĂRUL „LUCIU – GIURGENI”.....85
VII LAGĂRUL „GRĂDINA”.....100
VIII SPITALUL CONSTANŢA.....110
IX LAGĂRUL STOIENEŞTI.....116
X GHERLA.....130

EPILOG.....159

39 LEI +
2 LEI TL
PRET 41 LEI